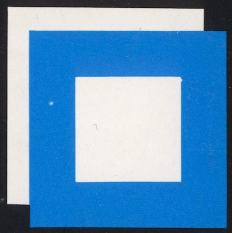

MUKANA KUVASSA

Kuusi vuosikymmentä konttoristien ammattiyhdistystoimintaa

Tero Tuomisto

Helsingin Konttoristit ry
Liikeliiton osasto 44

MUKANA KUVASSA

Kuusi vuosikymmentä konttoristien ammattiyhdistystoimintaa

Tero Tuomisto

Helsingin Konttoristit ry
Liikeliiton osasto 44

ISBN 951—99 794—2—5

Jaarli & Turenki 1986

S I S Ä L L Y S L U E T T E L O

LUKIJALLE 5

1. ERIKOINEN OSASTO 7

2. PERUSTAMINEN "OSOITTAUTUI VÄLTTÄMÄTTÖMÄKSI" 8
Kasvava 1920-luvun Helsinki
Oman osaston tarve
Mistä jäsenet tulivat?

3. LIIKKEELLELÄHTÖ VAIKEAA 13
"Tällä tavalla ei enää voida jatkaa ..."
Yritys jatkuu vaikeuksista huolimatta
Osasto hakee rooliaan
Irtautuminen ammattijärjestöstä

4. PULA KOURAISEE KONTTORISTEJAKIN 19
Palkanalennuksia vastaan
"Liikemiesten säästäväisyyspyrkimykset ..."
Kursseja työttömille konttoristeille
Kokouksia, kannanottoja
Sosialidemokraattinen leima korostuu
Työehtoasiat alkavat nousta esiin

5. ENSIMMÄINEN TYÖEHTOSOPIMUS SAAVUTETAAN 28
"Sukeutui vilkas keskustelu ..."
Kansainvälisyys korostuu
Palkkojen korotuksille jo edellytyksiä
Työehtosopimus 1938
Mitä sovittiin?
YTJÖ aloittaa

6. AMMATTIOSASTO SODAN OLOISSA 40
"Riittääkö B-kortin omistajan ravinto?"
Kokousten rutiinia

7. **UUSI ALKU OSASTOLLE** 48
Kamppailua vaikutusvallasta
Osasto 44 kasvaa
Voimasuhteet punnitaan
Toimintakilpailussa kolmanneksi
"Pieni parannus sopimukseen ..."

8. **INNOSTUS TASAANTUU** 58
Vakaantumista vai lamaantumista?
12 markkaa lisää!
"Istuminen kodikkaammaksi ..."
SDP:n hajaannuksen seurauksia

9. **SAK, LIITTO JA OSASTO** 67
SAK:ssa vai ei?
"Ylivoimaisella ääntenenemmistöllä ..."
Vielä mitataan voimia
Yksimielistä, mutta monessa ryhmässä
"Samapalkkaisuusperiaatetta eteenpäin ..."

10. **UUSI NOUSU, UUDET KAMPPAILUT** 76
Työehdoissa uudistuksia
Jäsenmäärän raju murros
Osasto radikaalistuu
Selkeä ryhmätoiminta käynnistyy
Taistojen vuosia

11. **AMMATTIOSASTON 1980-LUKUA** 91
Jäsenmäärä vakiintunut
Kohentuneet yhteistyösuhteet
Toimistotyö "mikromurroksessa"

12. **KONTTORISTIEN VUOSIKYMMENET** 101

Lähdeluettelo 105
Toimikuntien kokoonpano 1926-1986 107

LUKIJALLE

Muutama selityksen sana on varmasti paikallaan. Pintapuolinenkin tutustuminen Liikeliiton osasto 44:n laajaan arkistomateriaaliin kertoo, että Helsingin Konttoristien ammattiosasto on mitä kiintoisin tutkimuskohde. Luonteeltaan osasto on aivan erikoislaatuinen suomalaisessa ammattiyhdistysliikkeessä.

Monet seikat puolustaisivat hyvin perusteellisen ja seikkaperäisen historiateoksen laatimista juuri tämän ammattiosaston vaiheista. Jo pelkästään sen jäsenten työehtosopimusten kehityksen selvittely voisi olla oman tutkimuksensa arvoinen aihe. Käytettävissäni olleessa ajassa, lähinnä muutamien hellekesän viikkojen kuluessa, kykenin vain vähän raaputtamaan esiin osaston kiehtovan historian pintaa.

Toivon, että historiikki voitaisiin osastossa ottaa vastaan paitsi yleisesityksenä 60 vuoden taipaleelta, myös johdatuksena aiheeseen. Monille tutkiville kerhoille riittäisi ammattiosaston vaiheissa selvittämistä pitkäksi aikaa; ehkäpä tämä julkaisu voisi osaltaan olla kannustajana.

Paikallaan ovat myös monet kiitokset. Erinomaista tukea olen työssäni saanut puheenjohtaja Paula Kivivuori-Mereltä sekä osaston historiatoimikunnalta, jonka ovat muodostaneet Lea Hietanen, Hilkka-Liisa Karppinen, Marja Myllyniemi ja Tuulikki Wikström. Haastattelutuokioista kiitän vielä osaston aikaisempia puheenjohtajia Tarja Halosta ja Anita Kevätsaloa. Suureksi avuksi oli mieleenpainuva keskustelutilaisuus, johon osallistuivat liiton aikaisempi puheenjohtaja Aarre Happonen sekä osaston monissa tehtävissä toimineet Salli Hantunen, Kerttu Muhonen, Reino Saisio, Aune Siimeslahti ja Irene Vähätalo. Monet muutkin ovat eri yhteyksissä antaneet hyödyllisiä tietoja ja vaikutelmia.

Puhtaaksikirjoituksesta on huolehtinut Kaija Liikaoja. Kiitän vielä Ammattiyhdistysarkistoa ja Työväen Arkistoa avusta työn eri vaiheissa sekä Kansan Sivistysrahastoa apurahasta, jonka turvin hanke oli mahdollista toteuttaa.

Helsingin Pukinmäessä, syyskuussa 1986

TT

1. ERIKOINEN OSASTO

Liikeliiton osasto numero 44, Helsingin Konttoristit r.y., on erikoislaatuinen ammattiosasto. Sen jäseniä on mukana käytännöllisesti katsoen aivan kaikessa mitä suomalainen ammattiyhdistysliike tekee. Kaikissa sopimuksissa, kannanotoissa, kirjelmissä ja lausumissa on tavallaan tämän osaston jäsenten peukalonjälki.

Ammattiosaston erikoislaatuisuus syntyy sen jäsenten poikkeuksellisesta asemasta suhteessa työnantajiin. Osaston jäsenten työnantajina ovat nimittäin suurimmalta osalta ammattiliitot sekä lukuisat työväenliikkeen tai sitä lähellä olevien tahojen järjestöt, erilaiset organisaatiot ja taloudelliset laitokset.

Keskeinen osa tämän ammattiosaston jäsenistä on juuri niitä näkymättömissä olevia ammattiliittojen toimistojen työntekijöitä, jotka avustavat päätöksentekijöitä, kirjoittavat sopimusluonnoksia, muistioita puhtaaksi, monistavat, hoitavat puhelinkeskuksia, huolehtivat laskutuksesta sekä tulevasta ja lähtevästä postista. Työ on monesti tavanomaisia toimistorutiineja vaativampaa ja edellyttää myös omaa päätöksentekoa.

Lyhyesti sanottuna nämä osaston jäsenet huolehtivat suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen päivittäisten ja viikottaisten tehtävien sujuvuudesta, koko toiminnan jatkuvuudesta. He ovat tärkeänä tekijänä turvaamassa liikkeen edellytyksiä hoitaa palkansaajien asiaa. Sama koskee soveltuvin osin myös niitä osaston jäseniä, jotka ovat erilaisten järjestöjen ja laitosten palveluksessa. Hekin huolehtivat oman organisaationsa jatkuvuudesta välttämättöminä, korvaamattomina tekijöinä.

Tänäkin päivänä ammattiosaston keskeisin tehtävä on "neuvotella jäsenistölle työehtosopimus ja valvoa sen noudattamista", kuten osasto 44:n puheenjohtaja Paula Kivivuori-Meri kiteytti 60-vuotisjuhlan ohjelmalehtisessä. Tässä toiminnassa on monesti kiperiä ja pulmallisia tilanteita, sillä osaston jäsenet ovat samanaikaisesti liittojen työntekijöitä, mutta oman liittonsa Liikeliiton kautta neuvotteluissa edustettuna Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestössä (SAK) myös työnantajana. Kuten Kivivuori-Meri totesi, "tarkkailemme järjestöjemme toimia sekä jäseninä että työntekijöinä".

Helsingin Konttoristien ammattiosastolla on etenkin pääkaupungin ammattiyhdistysväen keskuudessa ollut pitkään radikaalin maine. Se on perustunut ainakin osin paitsi aloitteellisuuteen työehtosopimusasioissa, myös lukuisiin kannanilmaisuihin ja julkilausumiin. Se taas puolestaan on epäilemättä pohjautunut osaston jäsenten keskimääräistä vankempaan yhteiskunnalliseen tietoisuuteen.

Työpaikan valinta ammattiliittojen tai muiden työväenjärjestöjen palveluksessa on perinteisesti ollut tietoisen harkinnan tulos. Työpaikoissaan joutuvat osaston jäsenet venymään monesti tavanomaisia toimistotöitä enemmän. On epämukavia, rasittavia työaikoja ja varsinkin neuvottelukaudella pitkääkin pitempiä kiihkeitä työviikkoja. Kokoukset, varsinkin liitto- ja edustajakokoukset teettävät runsaasti valmistelutyötä.

Helsingin Konttoristien ammattiosaston jäsenet ovat koko ammatillisen liikkeen toimintaa ajatellen näkymättömissä, mutta samalla todellisuudessa joka hetki mukana kuvassa. Liittojen ja vastaavien muiden järjestöjensä sekä laitosten työntekijöinä he ovat mukana rakentamassa suomalaista yhteiskuntaa ja samalla he ovat ammattiosastona vaikuttamassa omien työehtojensa muotoutumiseen.

Kuuden vuosikymmenen aikana ovat monet asiat osaston toiminnassa ja sen jäsenten elämässä perin juurin muuttuneet. Mistä kaikki oikein alkoikaan?

2. PERUSTAMINEN "OSOITTAUTUI VÄLTTÄMÄTTÖMÄKSI"

Ennakkovalmistelujen jälkeen kokoontui 18 liike- ja konttorialan työntekijää tiistai-iltana 9. päivänä helmikuuta 1926 Helsingin työväentalon huoneeseen numero 12 perustamaan uutta ammattiosastoa. Yksituumaisen kokouksen päätöksen mukaan aloitti toimintansa Helsingin Konttorityöntekijäin ammattiosasto, joka liittyi sekä Suomen Liiketyöntekijäin Liittoon että Helsingin Työväenyhdistyksen alaosastoksi.

Oman osaston perustaminen pääkaupungin konttoristeille oli sikäli erikoista, että kaupungissa oli jo toiminnassa konttoristejakin koonnut Liikeliiton osasto ykkönen. Miksi yksi osasto ei enää riittänyt? Ja

toisaalta, millaiseen liittoon ja millaiseen Helsinkiin osasto perustettiin.

KASVAVA 1920-LUVUN HELSINKI

Kansalaissodan vaurioista selviytynyt Helsinki laajeni itsenäisen Suomen pääkaupunkina monella alalla 1920-luvulla. Taloudellinen hyörinä oli vilkasta, nousukausi piti tehtaiden pyörät ja verstaiden sorvit pyörimässä. Kasvu osaltaan houkutteli muuttajia. Asukkaita oli vuonna 1925 runsaat 162 000, mutta vuosikymmentä myöhemmin jo 225 500.

Kivikaupunki laajeni 1920-luvulla Töölön ja Sörnäisten sekä Vallilan suuntaan. Helsinki oli tuolloinkin paitsi teollisuuskaupunki, myös monien palveluelinkeinojen, kaupan, hallinnon ja oppilaitosten kaupunki. Konttoritehtävissä toimivien lukumäärän kasvusta antaa osviittaa tieto pelkästään kauppaliikkeiden toimistotyöntekijöiden määrän kasvusta 1920-luvulla. Määrä lähes kaksinkertaistui vuoteen 1930 mennessä, se nousi Helsingissä 4600:sta 7700:aan. Kasvu oli itse asiassa nopeampaa kuin samanaikainen tehdastyöläisten määrän kasvu joka oli 15 000:sta noin 20 000:een.

Olojen vakiintuessa pääsi sekä poliittinen työväenliike että ammattiyhdistysliike aloittamaan uudelleen toimintaansa. Ammatillisen järjestäytymisen aste pysyi pitkään kuitenkin hyvin alhaisena.

Kaupan alan ensimmäinen ammattiosasto, Liikeliiton osasto ykkönen, oli perustettu jo tsaarivallan aikana 1907. Se kuului vuodesta 1912 Suomen Kuljetustyöväen Liittoon, mutta ponnisteli oman liiton saamiseksi kaupan liikeväelle, konttoristeille, kauppa-apulaisille ja varastotyöläisille. Oma liitto, Suomen Kauppa- ja Liiketyöntekijäin Liitto syntyikin mullistusten vuonna 1917. Siihen kuului jo vuoden lopulla 34 osastoa ja pari tuhatta jäsentä, helsinkiläisiä heistä oli 645.

Vuonna 1921 yhdistettiin liiketyöntekijäin sekä talous- ja ravintolaväen ammattiliitot uudeksi kokonaisuudeksi, jonka nimeksi lopulta 1924 tuli Suomen Liiketyöntekijäin Liitto. Uusi liitto oli muodostunut huomattavan erilaisista aineksista ja niinpä seuraavina vuosina käytiin monia rajariitoja, joita Suomen Ammattijärjestö (SAJ) koetti sovitella. Rajojen veto oli vaikeaa, vaikka tavoite, vahvan liikealan liiton muodostaminen yleisesti hyväksyttiinkin. Kun työolosuhteet vaihtelivat, oli olemassa useammanlaisia perusteita ammattiosastojen muodostamiselle.

OMAN OSASTON TARVE

Ammattiyhdistysliikkeen keskeisenä tavoitteena oli työehtosopimusjärjestelmään pääseminen. Tavoite toteutui kuitenkin vasta perin pohjin muuttuneissa oloissa vuonna 1944. Liitot joutuivat 1920-luvulla jatkuvasti kamppailemaan työnantajien mielivaltaa vastaan. Tätä kautta muodostui osaltaan pohjaa ammattiyhdistysliikkeen jatkuvalle ponnistelulle kasvattaa jäsenvoimaansa ja koota yhä uusia työläisryhmiä liittojen lippujen taakse.

Konttoristien oman ammattiosaston perustamiselle voidaan arvioida olleen montakin erilaista perustetta. Yksi oli ilmeisestikin laajenevan liikealan tarjoamat mahdollisuudet kasvattaa järjestäytyneiden määrää. Tälle järjestäytymiselle tarjosi luontevan lähtökohdan työväen omien järjestöjen ja laitosten henkilökunnan lisääntyvä määrä.

Lisäksi oli epäilemättä myös niin, että Liikeliiton osasto ykkösessä mukana olleet järjestöjen toimistotyöntekijät eivät välttämättä kokeneet oloaan luontevaksi kauppapalvelijain ja varastotyöntekijäin rinnalla. Asema ja työn luonne oli perin juurin erilainen. Liittojen työntekijöiden asema työväenliikkeen työntekijänä oli jotain muuta kuin yksityisen kauppiaan palveluksessa olevalla.

Suomalainen työväenliike jakautui kahteen suuntaukseen kansalaissodan jälkeen. Etenkin teollisuustyöväen järjestöt, ammattiosastot ja itse SAJ siirtyivät vasemmistososialistien johtamiksi. Tätäkin kautta löytynee perusteita Helsingin Konttorityöntekijäin osaston perustamiselle. Tilanne oli nimittäin niin, että samalla kun ammattijärjestön päättävät elimet olivat vasemmistososialistien johtamia, oli Liikeliitto sosialidemokraattisjohtoinen. Uuden, vankasti sosialidemokraattiseksi kaavaillun osaston arveltiin kenties lisäävän sosialidemokraattien mahdollisuuksia säilyttää johtoasema itse liitossakin.

Perustavan kokouksen pöytäkirjan mukaan esitteli liiton sihteeri Arttur Hellman osaston perustamisen tarvetta. Hän totesi, että "liitto mielellään näkisi Helsingissä erikoisen konttorityöntekijäin osaston, kuten

Skandinavian maiden pääkaupungeissakin on". Lausuma viittasi myös siihen pohjoismaiseen yhteistoimintaan, joka liikealan liittojen kesken oli virinnyt. Pohjoismaista alkujuurta sisältyi myös Liikeliiton ajatuksiin organisoida erikseen, omiksi ammattiosastoikseen "kukin liikealan palkkatyöntekijäin ammattiryhmä".

Kokouksen keskusteluissa kannattivat osaston perustamista työväenliikkeen tunnetut edustajat, kuten pitkään agitaattorina toiminut Verner Aro, toimittaja Hannes Uksila ja Valter Leino, Kustannus Oy Kansanvallan kirjanpitäjä. Muiltakaan ei kuulunut soraääniä.

Merkillepantavaa on, että pöytäkirjassa on nimenomainen maininta osasto ykkösen sihteeristä neiti Lyyli Rainiosta. Hänkään ei lausunut perustamisesta poikittaista sanaa. On kuitenkin muisteltu, että vielä vanhoilla päivillään olisi Tyyne Leivo-Larsson harmitellut sitä, että oli liiton toivomuksesta pitänyt irtaantua tutusta osasto ykkösen joukosta ja siirtyä osasto 44:ään. Ilmeistä onkin, että juuri Liikeliiton osasto ykkösen parista uusi osasto sai ensimmäiset jäsenensä.

Osaston tarkoitukseksi kirjattiin sääntöihin "koota ja järjestää paikkakunnalla olevissa konttoreissa, pankkiliikkeissä, vakuutuslaitoksissa sekä muissa näihin verrattavilla aloilla toimivissa liikkeissä työskentelevät henkilöt, samoin kaikki henkisen työn tekijät, kuten piirtäjät, teknikot ja toimitsijat ym. näihin verrattavat työntekijät ja valvoa jäsentensä etuja näiden toimiessa työpäivän lyhentämisen, parempien työpalkkaetujen sekä muiden aineellisten ja henkisten edistyspyrkimysten saavuttamiseksi".

Alkutoimiin kuului myös päätös tilata liiton lehti Liiketyöläinen jokaiselle jäsenelle. Jäsenmaksut porrastettiin viiteen ryhmään, suuruudeltaan 3-20 markan välille kuukaudessa.

Osaston ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin perustavan kokouksen puheenjohtaja Kalle Järvinen Kulutusosuuskuntien Keskusliitosta (KK), varapuheenjohtajaksi Felix Laine Osuustukkukaupasta (OTK) ja sihteeriksi Hannes Uksila Kuluttajain Lehden toimituksesta. Rahastonhoitajaksi valittiin Matti Leskinen, joka oli myös liiton sihteeri ja taloudenhoitaja. Aikaisemmin hän oli myös ollut osasto ykkösen puheenjohtaja. Muiksi toimikunnan jäseniksi valittiin Väinö Aronen Kustannus Oy Kansanvallan konttorista ja Maija (Maria) Sinisalo sosialidemokraattisesta puoluetoimistosta. Kovin oli toimikunta aluksi miesvaltainen.

Suomen Sosialidemokraatissa julkaistussa kokousselostuksessa perusteltiin uuden osaston tarpeellisuutta mm. sillä, että osasto ykköseen oli ollut vaikeaa saada mukaan konttoristeja. Mukaan oli onnistuttu saamaan liikealalta etupäässä vain myymälä- ja varastotyöntekijöitä, mutta "ei heitäkään niin paljon, kuin Helsingin tapaisessa kaupungissa pitäisi olla". Lehden mukaan konttorityöläisille tarvittava osasto "osoittautui välttämättömäksi" ja niin se perustettiin.

Lehden mukaan uuteen osastoon kirjoittautui heti 50 jäsentä. Luku oli arvioitu ilmeisestikin hieman yläkanttiin, sillä pöytäkirjojen mukaan liittyneitä oli maaliskuun kuukausikokoukseen mennessä 44.

MISTÄ JÄSENET TULIVAT?

Ensimmäisiltä toimintavuosilta säilyneiden jäseneksi-ilmoittautumislappusten perusteella voidaan jollain tavoin saada tietoja siitä, millaisista työpaikoista jäseniä mukaan liittyi. Vaikuttaa siltä, että osastoon pyrittiin kokoamaan nimenomaan sosialidemokraattista väkeä.

Suurimman ryhmän muodostivat Kansanvallan konttorin työntekijät, kuten esim. ilmoitusasiamies Oswald Fager, sanomalehdentoimittaja Atte Pohjanmaa, konttoristit Aili Forsman, Wera Elo ja Siiri Ruusuvuori (myöh. Anteroinen). Seuraavaksi eniten jäseniä tuli osuustoimintaliikkeestä, esim. vahtimestari Väinö Syvänne OTK:sta, konttoristi Paavo Heinimo ja konttoripäällikkö Akseli Jokinen KK:sta. Elantolaisiin kuului mm. tarkastaja Otto Lund.

Ensimmäisten jäsenten joukossa oli lisäksi yksittäisiä sosialidemokraattisen puolueen, nuorisoliiton ja ammattiliittojen edustajia. Yksityisliikkeiden edustajia oli hyvin niukasti, vain muutamia henkilöitä Stockmannilta, Ab Stevedoring Oy:stä, ja parista pienemmästä yrityksestä. Helsingin Kirja-Aitasta jäseneksi liittyi libristi Fritiof Sundqvist, Työväen Urheilulehdestä konttoriapulainen Vieno Fagerholm ja Työväen kirjapainosta konttoriapulainen Kyllikki Pihl.

Seuraavina vuosina alkoi jäsenpohja hiljalleen laajentua. Pöytäkirjoissa näkyy liittyjien joukossa runsaasti henkilöitä, jotka sittemmin eri tehtävissä näkyivät ja vaikuttivat suomalaisessa työväenliikkeessä. Esim. Työväen Sivistysliiton (TSL) opintosihteeri, myöhemmin pääsihteeri Arvi Hautamäki liittyi 1927, seuraavana vuonna liittyivät osaston jäseniksi

mm. Työväen Urheiluliiton (TUL) taloudenhoitaja Julius Klami, SDP:n järjestösihteeri Emil Sallila ja puolueen toimitsija Väinö Meltti.

Työväen Arkiston hoitaja Anna Wiik näkyy liittyneen osastoon 1929. Janne Hakulinen, Liikeliiton todellinen monitoimimies, liittyi puolestaan 1930. Erään säilyneen muistiinpanon mukaan siirtyi perustamisvaiheessa kaikkiaan kymmenen henkilöä uuteen osastoon Liikeliiton osasto ykkösestä.

Jäsenmäärä kasvoi hiljalleen. Ensimmäisen vuoden lopulla jäseniä mainitaan pöytäkirjojen mukaan 61, joista tosin jo 14 oli rästiläisiä. Se oli mahdollisesti osoitus jäsenistön suhteellisen nopeasta vaihtuvuudesta. Vuonna 1929 jäsenmääräksi mainittiin 85.

Liikeliitolle menneissä tilityksissä määrät olivat aluksi hieman pienempiä. Niiden mukaan esim. vuoden 1927 alussa jäseniä oli 51 ja vuoden lopussa 56. Tässä kohdassa vaihtuivat osaston voimasuhteet: vielä 1927 miehillä oli niukka enemmistö (29-27), mutta seuraavasta vuodesta alkaen osastossa on ollut naisenemmistö. Vuosi 1929 merkitsi osastolle todellista läpimurtoa. Miesten määrä kasvoi kymmenellä, mutta naisten lähes kaksinkertaistui. Vuoden lopulla jäseniä oli virallisen tilityksen mukaan 93 (37 miestä, 56 naista).

3. LIIKKEELLELÄHTÖ VAIKEAA

Kalle Järvisen jälkeen puheenjohtajana oli vuoden Matti Leskinen ja hänen jälkeensä 1929-30 Arttur Hellman, Liikeliiton aikaisempi sihteeri. Sihteerinä oli 1927-29 kirjanpitäjä Viivi Roslander Helsingin Työväen Säästöpankista. Lempi Lehto Metallityöväen Liiton toimistosta aloitti pitkän rupeamansa osaston tehtävissä, ensin sihteerinä vuosina 1930-32 ja vuodesta 1935 puheenjohtajana. Lisäksi hän oli samalla liiton naisjaoston puheenjohtaja, kaupunginvaltuuston jäsen ja toimi myöhemmin myös kansanedustajana.

Tarkemmin toimikuntien kokoonpano on selvitetty liitteenä olevassa luettelossa. Osaston keskeiset toimihenkilöt olivat samalla myös useasti liiton toiminnassa valittuina luottamushenkilöinä. Esim. 1930-luvun alun liittotoimikuntaan kuuluivat varsinaisina tai varajäseninä Matti Leskinen, Maija Sinisalo, Viivi Roslander ja Lempi Lehto.

"TÄLLÄ TAVALLA EI ENÄÄ VOIDA JATKAA ..."

Ammattiosaston toiminta käynnistyi verkkaisesti kuukausikokouksin ja johtokunnan omin kokouksin. Aivan ensimmäisiin kokouskysymyksiin kuului pohdiskelu siitä "miten saadaan Helsingin konttoriväkeä suuremmin joukoin mukaan osaston toimintaan". Johtokunta suositteli käynnistettäväksi lentolehtisten levitystä sopivaksi katsotuille työpaikoille, vastaanottotilaisuuksia uusille jäsenille ja "henkilökohtaista agitatsioonia".

Myöhemmin pohdittiin miten hankkia uusia jäseniä ennen muuta "meikäläisistä liikelaitoksista" eli edellä jo luetelluista työväenliikettä lähellä olleista yrityksistä ja laitoksista. Oli luonnollisestikin turvallista aloittaa sellaisista työpaikoista, joilta jo oli jäseniä osastossa. Koko Helsinkiä ja sen kasvavaa konttorityöväen määrää ajatellen työsarka saattoi tuntuakin aivan rannattomalta. Jostain piti aloittaa.

Osaston perustajien poliittinen linja tuli avoimeksi viimeistään maaliskuun 1926 kuukausikokouksessa. Päätettiin nimittäin, että kokousilmoitukset tuli julkaista Suomen Sosialidemokraatissa sekä "mahdollisesti muissa paikkakunnan työväenlehdissä jos johtokunta katsoo sen tarpeelliseksi". Liiketyöläisessä ne toki olivat. Tehtiin myös nimenomainen päätös osallistua sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön vappukulkueeseen ja -juhlaan.

Kuukausikokoukset pyrittiin aluksi pitämään joka kuun toisena torstaina. Niitä pidettiin - silloin kun pöytäkirjat siitä yleensä mainitsevat - Helsingin Työväenyhdistyksen talolla Sirkuskadulla, liiton toimistossa, joskus myös Elannon hallintoneuvoston huoneistossa Kluuvikadulla.

Osanotto muuttui varsin pian suorastaan vaisuksi. Hyvä oli, jos kymmenkunta jäsentä saatiin koolle kuukausikokoukseen. Alimmillaan osallistui vuosikokoukseenkin vain seitsemän jäsentä. Kokouksissa oli hyvin pitkä keskeytyskin toukokuun 1927 ja helmikuun 1928 välillä. Jäsenhankinta ja itse toiminta jäi loppusyksyn ammatillisilla valistusviikoillakin vaatimattomaksi.

Osanottajamäärän vähäisyys lienee ollut yksi niistä syistä, joiden takia OTK, Elanto, KK ja Kansanvalta eivät anomuksesta huolimatta suostuneet tukemaan osaston perustamaa stipendirahastoa. Sen turvin pyrittiin mahdollistamaan edes yhden osaston jäsenen osallistuminen skandinaavisille liiketyöläisten kesäkursseille Tukholmaan.

Suurin odotuksin aloitettu osaston toiminta uhkasi näivettyä. Jo vuosikokouksessa helmikuussa 1928 lausuttiin - yhdeksän osanottajan voimin - moitteita toimikunnan jäsenille. He eivät olleet tehneet "kaikkea mitä olisivat voineet osaston toiminnan vilkastuttamisen eteen tehdä. Tällä tavalla ei enää voida jatkaa".

YRITYS JATKUU VAIKEUKSISTA HUOLIMATTA

Osastossa pyrittiin vilkastuttamaan toimintaa mm. muodostamalla kokouksista ohjelmallisia tilaisuuksia. Tällainen maaliskuussa 1928 pidetty kuukausikokous kokosikin 19 osanottajaa. Vastaavanlaisia ohjelmallisia kokouksia pyrittiin sittemmin pitämään myöhemminkin Elannon hallintoneuvoston tilavassa huoneessa Kluuvikadulla.

Mainitussa maaliskuun kuukausikokouksessa lausui Tyyne Paasivuori pari runoa ja Felix Laine esitti musiikkiohjelmaa. Alustajaksi hankittu maineikas KK:n puhuja Yrjö Kallinen selvitteli konttorityöntekijöiden asemaa ja järjestäytymistä. Pöytäkirjastakin kuultaa läpi pettymys liian vähäiseen konttoristien järjestäytymiseen.

Yrjö Kallinen arveli, että järjestäytyminen alkaisi konttoristeille sitten todella vasta maistua, mikäli palkkoja alennettaisiin ja työpäivää pidennettäisiin. Siihenhän jouduttiin perinteisesti tottumaan teollisuuden työpaikoilla. Keskustelu alustuksesta oli hyvin vilkasta ja ajan tavan mukaan se "pidettiin vastauksena kysymykseen", kuten pöytäkirjaan kirjattiin.

Vaikeudet osaston toiminnan vilkastuttamisessa eivät johtuneet niinkään toimikunnan jäsenten yrityksen puutteesta. Siihen vaikuttivat hyvin monet syyt.

Ammatillinen järjestäytyminen ei yleisestikään ollut 1920-luvun "valkoisessa Suomessa" kovin suurta. Teollisuusaloilla liitot kamppailivat saavuttaakseen työehtosopimuksen. Samaten jatkuva kamppailu mustia listoja, lakonmurtajia, mielivaltaisia irtisanomisia vastaan kulutti voimia. Henkisen alan työpaikoilla, konttoreissa, oppilaitoksissa, virastoissa ja muissa vastaavissa oli järjestäytyminen aivan vähäistä. Oli jotenkin fiinimpää olla toimessa konttorin puolella kuin verstaan pölyssä tai tehdassalin kolinassa.

Konttoristiosaston aktiivijäsenet olivat yhteiskunnalliselta tietoisuudeltaan ja asenteiltaan koko lailla toisessa asemassa kuin yleensä konttorityöntekijät. Voi ajatella, että liitoissa ja muissa vastaavissa työskennelleet olivat itsestään selvästi ja myös aatteellisesti lähempänä sorvin tai vasaran kanssa leipäänsä hankkivia ja järjestäytyneitä työläisiä. Aktiivijäsenten haaveet järjestäytymisen lisääntymisestä eivät vain kovin helposti muuttuneet todellisuudeksi.

Lisäksi käytännössä osaston vaikutusmahdollisuudet supistuivat vähiin. Esimerkkinä käy valtiovallan toiminta käsiteltäessä 1929 Kansainvälisen työkongressin esittämän liikeapulaisten minimipalkkasuosituksen ratifiointia Suomessa. Sosiaaliministeriö pyysi suosituksesta lausuntoa vain porvarilliselta Suomen Liikeapulaisten Liitolta, mutta ei Liikeliitolta tai konttoristien osastolta.

Osasto nosti asiasta jälkikäteen äläkän ja laati paheksuvan kirjelmän. Samoin jäi edellisenä vuonna vastalauseeseen osaston toiminta, kun hallitus kaavaili osaston arvion mukaan huononnuksia liikeapulaisia koskeneeseen lakiin. Osasto laati monestikin kirjelmiä ja vastalauseita tavoitteena saada loppumaan se yleinen käytäntö, jossa toimenhakuilmoituksissa käytettiin nimimerkkejä tai salanimiä.

OSASTO HAKEE ROOLIAAN

Aivan ilmeisesti eräs syy ammattiosaston alkuvuosien toiminnan heikkouteen liittyi myös siihen, että osaston oma rooli ei ollut mitenkään vielä selkiytynyt. Se ei varmaan ollut oikein selvää toimikunnan jäsenillekään. Mikään ihmehän se ei toki ollut, olihan konttoristien järjestäytyminen niin uusi asia.

Itä-Savon osuusliikkeen lakon yhteydessä 1928 joutui osaston jäsen Yrjö Kallinen KK:n edustajana toimiessaan vaikeaan tilanteeseen. Hänen toimensa lakon lopettamiseksi herättivät liitossa pahaa verta. Liittotoimikunnalta saapuneessa viestissä peräti suositeltiin Yrjö Kallisen erottamista osastosta ja sitä kautta koko liitosta. Osastossa kuitenkin pidettiin pää kylmänä, pyydettiin lausunnot asianosaisilta ja huhtikuun 1929 kuukausikokouksessa päätettiin edelleen pitää Yrjö Kallinen jäsenenä. Se tapahtui tosin vasta äänestyksen jälkeen, äänin 8-6. Yrjö Kallisen rangaistukseksi jäivät liittotoimikunnan nuhteet.

Suomen Liiketyöntekijäin Liiton toimikunnassa oli useitakin ammattiosaston alkuvaiheiden keskeisiä jäseniä. Kuvassa vuosien 1927-30 liittotoimikunta, edessä vas. K.-A. Fagerholm, Valtter Laakso, Matti Leskinen ja Maija Sinisalo. Takana vas. J. Kalliomäki, E. Laine, Emil Skog, Arvi Hautamäki ja Fritiof Sundqvist.

Ammattiosaston järjestämillä kursseilla saivat monet pahimpana lamaaikana lisää ammattitaitoa. Kuva kurssilaisista vuodelta 1932 työväentalon E-salissa. (Työväen Arkisto, TA)

Osastossa käytiin joskus myös keskustelua työväenliikkeen laitosten työrauhasta. Sekä johtokunnan kokouksissa että osaston kuukausikokouksissa olivat esillä jatkuvasti - ainakin pöytäkirjojen mukaan - aivan muut kuin välittömästi osaston jäsenten omaan palkka- tai työehtotilanteeseen kuuluneet kysymykset. Päällimmäisenä olivat monestikin liiton kiertokirjeeet juoksevine asioineen. Monissa kokouksissa evästettiin edustajia liiton eri tilaisuuksiin ja kokouksiin. Mielenkiinto suuntautui siten ammattiyhdistysliikkeen toiminnan yleiselle tasolle, etujen valvontaan yleisenä kysymyksenä ja myös ajankohdan poliittisiin tapahtumiin.

Merkitykseltään hyvin tärkeää oli osaston toiminnan kautta tapahtunut konttoristien yhteenkuuluvuuden tunteen lisääminen. Sitä ei lainkaan sovi väheksyä. Yhteenkuuluvuus joutui kuitenkin koko ammattiyhdistysliikettä ajatellen kovalle koetukselle 1920-luvun lopulla.

IRTAUTUMINEN AMMATTIJÄRJESTÖSTÄ

Sosialidemokraatit olivat pitkin hampain olleet mukana vasemmistososialistien ja kommunistien johtamassa SAJ:ssä. Vuodesta 1926 oli ns. linnarauhaa kuitenkin noudatettu. Uutta linnarauhaa ei enää saatu aikaan kevään 1929 edustajakokoukseen. Sosialidemokraatit eivät pitäneet vasemmistososialistien tarjoamia myönnytyksiä riittävinä.

Konttoristien ammattiosastossa keskusteltiin kevättalvella 1929 vakavasti ammattijärjestön edustajakokouksesta. Syyskuussa palattiin jälkikäteen kokousasioihin kesän tauon jälkeen. Edustajakokoukselle ja etenkin sen vasemmistososialistiselle enemmistölle lausuttiin vahvoja moitteita siitä, että liikeliittolaisten ehdotuksia ei kokouksessa ollut käsitelty toivotulla tavalla. Osaston näkemyksen mukaan edustajakokous ei ollut "tunnustanut liiketyöntekijöillä olevan omia erityiskysymyksiä, ja että heidän ammatillisia järjestökysymyksiään ei ole aina käsiteltävä samojen kaavojen mukaan kuin muiden työntekijäin".

Kokouksessa hyväksyttiin perusteelliset ponnet ammattijärjestölle lähetettävään kirjelmään. Lisäksi kokous kehotti liiton johtoa "vakavasti harkitsemaan liiton eroamista ammattijärjestöstä", sillä liiton jäsenet eivät osaston mukaan hyväksyneet SAJ:n "poliittista toimintaa".

Keskustelu käytiin ja ponnet hyväksyttiin tilanteessa, jossa jo tiedettiin sosialidemokraattien tehneen päätöksensä irtaantua ammattijärjestöstä ja ryhtyä rakentamaan omaa keskusammattijärjestöä.

Itse asiassa samassa syyskuun kokouksessa osastokin valitsi edustajansa kuun lopulla pidettävään sosialidemokraattien ammatilliseen neuvottelukokoukseen Säätytalolle. Edustajaksi valittiin osaston puheenjohtaja Arttur Hellman.

Samaa yleistä innostusta kuvasti varmasti myös se, että lokakuussa pidetyssä ammatillisen valistusviikon tilaisuudessa oli peräti yli 50 osanottajaa. Siihen ei yleensä muutoin ylletty.

Vasemmistososialistit pyrkivät puolestaan vahvistamaan omaa asemaansa siten, että työväentalolla toimivien järjestöjen toimistoväki koottiin yhteen työhuonekuntaan. Vasta neuvottelujen jälkeen päästiin siihen, että työhuonekuntaan saattoivat kuulua osasto ykkösen ohella myös Liikeliiton osasto 44:n jäsenet. Heihin kuului mm. HTY:n konttorissa työskennellyt Tyyne Vesterinen.

Ammattiosastossa paheksuttiin kovastikin sitä tapaa, jolla työhuonekuntaa pyrittiin käyttämään poliittiseen toimintaan. Sen edustajat nimittäin osallistuivat vasemmistososialistien organisoimaan työläis- ja talonpoikaisnaisten edustajakokoukseen. Näitä moitteita lausuessaan osaston sosialidemokraatit samalla unohtivat oman aktiivisen osallistumisensa esim. sosialidemokraattien jokavuotisiin vapunpäivän tilaisuuksiin.

4. PULA KOURAISEE KONTTORISTEJAKIN

Ammattiyhdistysliikkeen hajaannus ei olisi voinut sattua huonompaan aikaan. Työttömyys oli Helsingissä jatkuvaa, mutta syksyllä 1929 sen laajentuminen kertoi jo yltyvästä talouspulasta koko Suomessa. Maaseudulla alkoivat velkaantuneiden maatilojen pakkohuutokaupat. Ahdinko loi pohjaa äärisuuntaukselle, joka syksyllä 1929 lapuanliikkeenä nousi esiin, organisoitui ja suuntasi hyökkäyksensä työväenliikettä vastaan.

Äärioikeiston painostaessa, osin suoranaisen terrorinkin oloissa, hyväksyi eduskunnan porvarillinen enemmistö 1930 ns. kommunistilait. Niiden nojalla pyrittiin lopettamaan vasemmistososialistien ja kommunistien toiminta. Yhdistysten ja järjestöjen lakkauttamiset alkoivat. Kun omista lähtökohdistaan toimineet sosialidemokraatit olivat irtautuneet ammattijärjestöstä - esim. heidän johtamansa Liikeliitto huhtikuun alussa 1930 - oli heikentynyt SAJ helppo pala: viranomaiset lakkauttivat sen heinäkuussa 1930. Lakkautusten uhka leijui jonkin aikaa todellisena myös sosialidemokraattisten järjestöjen yllä.

Jo keväällä 1930 muodostivat sosialidemokraattiset liitot ammatillisten järjestöjen valtuuskunnan. Lokakuussa muodostettiin uusi ammatillinen keskusjärjestö Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK). Perustajiin kuului myös Liiketyöntekijäin Liitto. Sen osasto 44 kannatti liittymistä syyskuun kokouksessa 18 jaa-äänellä; osanottajia kokouksessa oli 20. Osaston edustajiksi SAK:n perustavaan kokoukseen valittiin Fredrik Moisala OTK:n konttorista ja Tyyne Leivo Helsingin rahatoimikamarista.

PALKANALENNUKSIA VASTAAN

Työttömien määrä kohosi vuoteen 1932 mennessä lähes 100 000:een. Yksin Helsingissä määrä oli yli 10 000 ja vielä maaliskuussa 1933 13 000. Huomattavan suuri oli lisäksi niiden määrä, jotka joutuivat työskentelemään vajaita työviikkoja tai alennetulla palkalla.

Konttoristien ammattiosasto joutui pahimpina pulavuosina oikeastaan kahdeltakin taholta puristuksiin. Ensinnäkin suuri joukko pääkaupungin konttoristeja, myös osaston jäseniä, joutui työttömäksi. Toisaalta osasto joutui kamppailemaan niitä palkanalennuksia vastaan, joita jäsenten työnantajat, myös ammattiliitot, toteuttivat.

Ahtaina aikoina oli vaikea odottaa ammattiliittojen toimistojen työntekijöiltä vielä entistäkin pitemmälle ulottuvaa ymmärtämystä liittojohdon toivomuksiin. Monissakin kokouksissa käsiteltiin liittojen pyrkimyksiä. Kesäkuussa 1931 piti ammattiosasto kokoustaan Mustikkamaalla, HTY:n ravintolassa. Tyyne Leivo alusti ns. nuukuuskomitean työskentelystä.

Komitea oli etsiskellyt mahdollisuuksia vähentää liittojen toimintakuluja yleisessä taloudellisessa ahtaudessa. Suunnitelma palkkojen alentamisesta viidenneksellä hätkähdytti osaston jäseniä. Erityisesti moitiskeltiin sitä, että osaston jäsen Ernst Lähde oli ollut komiteassa mukana, kuten myös liiton sihteeri Matti Leskinen.

Osaston nimissä päätettiin lähettää kirjelmä SAK:n työvaliokunnalle. Siinä "esitettiin, että mieluummin olisi muita menoja supistettava, esim. ulkomaalaisia edustuskuluja - eikä palkkoja". Myöhemmin Matti Leskinen puolusteli palkanalennusesitystä sillä, että mitään muita keinoja ei tuntunut olevan.

Osastossa kyllä tiedettiin, että palkanalennuksia oli toteutettu muuallakin kuin ammattiliitoissa. Liitot vain jotenkin koettiin omiksi, ne olivat työnantajana läheisiä. Esim. syyskuussa 1930 keskusteltiin palkkojen yleisestä alentamisesta pääkaupungin kauppa- ja konttoriliikkeissä. Liittotoimikunnalle lähetettiin kehotus pyrkiä estämään jäsenten palkkojen "kohtuuton alentaminen".

"LIIKEMIESTEN SÄÄSTÄVÄISYYSPYRKIMYKSET ..."

Monelle konttoristille oli yllättävä kokemus joutua työttömäksi. Helsingissä oli henkisen alan ja konttoristien työttömyys 1930-luvun alussa uusi ilmiö. Työttömiä konttoristeja osoittautui olevan pitkälti toista tuhatta. Heitä ei voitu ajatella sijoittaa avatuille hätäaputyömaille tai valtion varatyömaille, joilla esim. työttömät rakennustyömiehet saattoivat päästä edes vaatimattomiin ansioihin. Pulavuosina oli Helsingin köyhäinhoitolautakunta pahoissa vaikeuksissa. Syksyllä 1931 aloitettiin jo ilmainen ruuanjakelu.

Konttoristien ammattiosasto pyrki vähistä varoistaan avustamaan työttömiä. Syksyllä 1930 sai kolme osaston työttömäksi joutunutta jäsentä yhteensä 1600 markkaa avustuksia. Jonkin verran osasto antoi varoja Helsingin ammatilliselle paikallisjärjestölle (HAP) edelleen työttömille välitettäväksi.

Vähäistä tukea saatiin kesällä 1932 kaupungiltakin. Kaupunki nimittäin tarjosi sen vuoden verolippujen jaon työttömille konttoristeille. Työtä riitti viideksi viikoksi, kuusi tuntia päivässä, ja siitä maksettiin tuhat markkaa. Kaikkiaan 15 ammattiosaston ja 25 ruotsalaisen konttoristiyhdistyksen jäsentä sai tällä tavoin hetkeksi työtä.

Alan työttömyys oli niin voimakas uusi kokemus, että syyskuussa 1932 osaston kuukausikokouksessa alustaja Arttur Hellman suorastaan intoutui. Hänen mukaansa "pula-aika ja liikemiesten säästäväisyyspyrkimykset ovat etupäässä kohdistuneet liike- ja konttorialalla työskenteleviin työntekijöihin". Ehkä tilanne ei sentään aivan näin musta ollut, mutta runsaasti alalla oli työttömiä. Osastossa muodostettiin alkusyksyllä 1932 komitea, joka ryhtyi ottamaan työttömyystilanteesta selkoa. Sanomalehti-ilmoituksin saatiin nopeasti koolle 150 konttori- ja myymälätyöntekijää, jotka kaikki olivat olleet vähintään kuusi kuukautta vailla työtä. Tällä tilastojen kokoamisella oli samalla muutakin tarkoitusta.

KURSSEJA TYÖTTÖMILLE KONTTORISTEILLE

Luonnollista oli, että työnantajat laittoivat ensinnä kilometritehtaalle niitä konttoristeja, joiden työpanos ei ollut korvaamaton, joiden ammatilliset taidot olivat vähäisemmät.

Tyyne Leivo esitti syksyllä 1930, että osasto tekisi kaupungille esityksen erityisistä konttoristien ammattikursseista, joita kaupunki järjestäisi yhdessä ammattienedistämislaitoksen kanssa. Taka-ajatuksena oli konttoritehtävissä välttämättömien tietojen ja taitojen lisääminen.

Kaupunginhallitus vastasi, ettei se voinut kursseja järjestää, mutta kaupunki antaisi tukea mikäli osasto ryhtyisi itse niitä aikaansaamaan suomen- ja ruotsinkielisen työväenopiston kanssa. Tuumasta toimeen: osasto nimesi kolmijäsenisen ryhmän suunnittelemaan ammattikursseja.

Kursseille osallistui kevättalvella 1931 kaikkiaan 30 työtöntä konttoristia. Oppiaineina olivat kirjanpito, liikekirjeenvaihto ja lisäksi oli konekirjoitusta ja laskukoneharjoituksia. Kaikkiaan kurssit kestivät pöytäkirjassa olevan Tyyne Leivon selostuksen mukaan runsaat 100 tuntia. Kaupunki tuki kurssien järjestämistä kaikkiaan 10 000 markalla.

Menestykselliset kurssit - ja kenties joidenkin kurssilaisten menestyminen työnhaussa - innosti jatkamaan tämänlaatuista toimintaa. Myös kurssilaisiksi halukkaita riitti, enemmän kuin mihin osastolla oli varaakaan.

Marraskuussa 1932 järjestettiin seuraavat kurssit. Niitä kaupunki tuki nyt 40 000 markalla. Mukana oli kaikkiaan 80 henkilöä, mutta halukkaita oli ollut kaksinkertainen määrä. Nyt opetettiin samantapaisia aineita sekä lisäksi mm. mainostamista. Kuukausikokouksessa joulukuussa arvioitiin, että "kurssit tuntuivat aika onnistuneilta".

Kurssilaisetkin innostuivat. He muodostivat keskuuteensa Liiketyöntekijäin opintokerhon, joka kokosi osanottajia sekä osasto ykkösen että 44:n parista. Konttoristien ammattiosastossa todettiin tilanne tyydytyksellä. Samalla arvailtiin, ettei olisi aivan mahdotonta saada sitäkin kautta jossain vaiheessa osastoon uusia jäseniä.

Kielitaito oli tuolloinkin liikealalla ja toimistotyössä monesti hyvin tärkeä. Pääsy oppikouluun ja kieliopintoihin ei vain ollut enemmistölle lainkaan mahdollista. Kun kuitenkin jo pelkästään Liiketyöntekijäin Liiton kasvavat pohjoismaiset yhteydetkin edellyttivät kielitaitoista väkeä, virisi konttoristien ammattiosastossa ajatus omista kielikursseista.

Linguaphone-esittelijä kävi varta vasten esittelemässä englannin ja esperanton opintoaineistoja. Kun osasto ei kuitenkaan saanut haluamaansa alennusta aineistosta, raukesi laajamuotoisen kieliopiskelun hanke. Kuitenkin kieliopintoja jatkettiin osastossa vaatimattomammin, opintokerhoissa.

KOKOUKSIA, KANNANOTTOJA

Konttorityöntekijäin ammattiosaston ensimmäisiä toimintavuosia leimasi oikeastaan jatkuvasti yksi muiden ylitse ulottunut tehtävä, jäsenhankinta. Sen ympärillä käytiin monen monta keskustelua ja pohdiskelua kuukausikokouksissakin.

Harvoin osasto kokoontui säännöllisesti kuukausittain. Käytännössä kokouksia pidettiin kevät- ja syyskaudella 2-4, kesäisin pidettiin säännöllisesti pitempi tauko. Kokouspaikkoina oli 1930-luvun puolella varsin usein suosittu Elannon hallintoneuvoston kokoushuone Kluuvikadulla. Myös käytettiin liiton vuonna 1930 hankkimaa kokoushuoneistoa Säästöpankinranta 4:ssä.

Ohjelmallisiin kokouksiin saatiin yleensä hieman enemmän osanottajia kuin muuten, ja esim. tammikuussa 1933 houkutteli alustuksen aihe, liittojen aikomukset alentaa toimistotyöntekijöittensä palkkoja, kokoukseen 28 osanottajaa. Elokuussa 1932 oli kokouksessa poikkeuksellisen runsaasti osanottajia, sillä osaston 15 jäsenen lisäksi mukana oli 40 liikeliittolaista eri puolilta maata. He olivat tulossa Kauniaisista, Työväen Akatemiassa pidetyiltä liiton pohjoismaisilta lomakursseilta.

Tyytymättömyyttä jäsenhankinnan kehnoudesta suunnattiin osaston toimintaan, mutta osansa moitteista sai myös itse liitto. Helsinki oli ongelmallinen paikkakunta eikä liiton valistustoiminta osaston käsityksen mukaan vaikuttanut riittävältä.

Myös itselleen osastolaiset asettivat jatkuvia jäsenhankintatavoitteita. "Ja koska entiset työmuodot eivät ole tuottaneet tuloksia päätettiin yrittää uusia", kirjattiin nasevasti pöytäkirjaan velvoitteeksi helmikuussa 1932. Osasto asetti tavoitteeksi konttoristiaiheisen Liiketyöläisen numeron aikaansaamisen.

Tällainen erikoisnumero saatiinkin aikaan huhtikuuksi 1932. Tavanomaisten palstojen ohella - katsauksia ajan talouspolitiikkaan, uutisia ammattiyhdistysliikkeestä Suomesta ja ulkomailta, pakina, humoristinen kertomus, osoitetietoja - julkaisussa oli useita kirjoituksia henkisen työn tekijöiden erityisongelmista. Lehden numero oli selkeästi tarkoitettu ulospäin jaettavaksi. Hyvin pontevasti kirjoitti pääkirjoituksessaan liiton puheenjohtaja K.-A. Fagerholm, että liitto "valvoo parhaansa mukaan myöskin konttorityöntekijäin etuja". Liitto ei kuitenkaan ollut vielä riittävän voimakas ja Fagerholm kehottikin kaikkia konttorityöntekijöitä liittymään jäseneksi.

Konttorityöntekijäin ammattiosaston puheenjohtaja Tyyne Leivo kirjoitti osaston tavoitteista ja toimintamuodoista. Samalla hän valitteli sitä, ettei vielä voitu "kerskua suurista voitoista", sillä jäsenmäärä oli vähäinen suhteessa kaikkien alalla työskentelevien yhteismäärään. Leivon mukaan osaston toiminta ei ollut riittävän voimakasta ulospäin. "Työskentely on ennenkaikkea kohdistettu sisäisen toiminnan vilkastuttamiseen ja syventämiseen". Leivo korosti myös pulakauteen liittyen avustustoiminnan laajuutta sekä osaston että liiton parissa.

Helsingin Konttorityöntekijäin ammattiosaston johtokunta 1932. Vas. Toivo Lehtonen, Lempi Lehto, Maija Sinisalo, puheenjohtaja Tyyne Leivo, Fredrik Moisander ja Anna Mikkonen.

Johtokunnan jäseniä 1930-luvun puolivälissä. Edessä vas. Aune Koski (?), Elsa Perälä, puheenjohtaja Lempi Lehto ja Kaino Palmen (?) takana vas. Visa Kivi, sihteeri Unto Aalto ja Uuno Aho. (TA)

Erikoisnumeron aikaansaaminen oli kunnioitettava saavutus liitolta ja kirjoituksia tuottaneelta osastolta. Myöhemmin lehteen vakiintui myös säännöllinen Helsingin katsaus. Lehden huhtikuun numeroa pyrittiin jakamaan niin laajasti eri työpaikkoihin kuin mahdollista. Jakelussa noudatettiin pöytäkirjojen mukaan seuraavaa organisaatiota:

Työpaikka	Lehteä jakaa
KK	Tyyne Leivo
Kansanvalta	Maija Sinisalo
OTK	Fredrik Moisala ja Teuvo Lehtonen
Kansa	Vainio
Työväentalo, (eli liittojen toimistot, HTY, TSL)	Lempi Lehto
Elanto	Sivenius

Luettelo kertoo samalla myös niistä osaston kannalta vankimmista työpaikoista, joihin oli olemassa yhteys. Lisäksi toimikunnan jäsenet huolehtivat n. 50 kappaleen levityksestä nimeltä mainitsemattomiin yksityiskonttoreihin, joissa oli yksi tai useampia osaston jäseniä toimistotyössä.

SOSIALIDEMOKRAATTINEN LEIMA KOROSTUU

Osaston avoin sosialidemokraattinen leima korostui sen jälkeen kun lapuanliikkeen nousu oli pakottanut vasemmistososialistit ja kommunistit kokonaan sivuun julkisuudesta. Vasemmistososialistien hallitsemat järjestöt lakkautettiin. Niihin kuului myös Liikeliiton osasto ykkönen. Sen toimintaa jatkamaan perustettiin kuitenkin marraskuussa 1931 neljän miehen voimin Helsingin Kauppatyöntekijäin yhdistys. Sen puheenjohtajaksi siirtyi Arttur Hellman osasto 44:stä. Liittotoimikunta antoi uudelle osastolle uudelleen järjestysnumeron yksi.

Sosialidemokraattisuus näkyi konttoristiosaston toiminnassa siten, että edelleenkin osallistuttiin Helsingin Sos.dem. kunnallisjärjestön vappukulkueisiin - muitahan eivät tosin viranomaiset enää sallineetkaan. Lisäksi osaston jäsenet myivät tarmokkaasi SDP:n vappumerkkejä sekä myös SAK:n vastaavia. Sen sijaan 1920-luvun lopulla ei ollut suostuttu ottamaan myyntiin vanhan ammattijärjestön tarjoamia vappumerkkejä.

On mielenkiintoista havaita, että osaston toimikunnan vahva miehinen ote alkoi selvästikin heikentyä 1930-luvun puolella. Arttur Hellmanin jälkeen puheenjohtajaksi valittiin 1931 Fredrik Moisala, mutta Emil Sallilan sijaan valittiin uudeksi varapuheenjohtajaksi osastossa hyvin tarmokkaasti toiminut Tyyne Leivo. Hänestä tuli seuraavana vuonna puheenjohtaja. Sitten Fredrik Moisalan ja Olavi Tunturin jälkeen alkoi Lempi Lehdon pitkä puheenjohtajakausi. Sihteereinä olivat 1930-luvulla Olavi Tunturi ja Visa Kivi, joka myöhemmin oli pitempään varapuheenjohtajana. Rahastonhoitajana toimi varsin pitkään Aune Koski.

Varsinaisen kokoustoiminnan ohella osasto teki jonkin verran retkiäkin, joista pisimmälle, Oittiin, suuntautunut tehtiin syksyllä 1932. Kesäisistä retkistä kävivät tavallaan myös kokousmatkat Mustikkamaalle. Muutamia kertoja onnistuttiin lähettämään Tukholmaan liikeliittolaisten pohjoismaisille lomakursseille yhden edustajan liiton muiden osanottajien rinnalle.

TYÖEHTOASIAT ALKAVAT NOUSTA ESIIN

Alkuvuosina osastossa keskusteltiin työehtoasioista ja palkoista sekä muista työoloihin liittyvistä asioista enemmänkin yleisenä kysymyksenä. Pöytäkirjojen mukaan nousivat osaston jäseniä koskevat työehtoasiat täsmällisempinä esille 1930. Tilanteeseen, jossa esim. Liikeliitto osastoineen irtaantui keskusjärjestö SAJ:stä, liittyi ongelmia siten, että muiden liittojen toimistoissa työssä olevat liikeliittolaiset uhattiin erottaa. Erottamisen pystyi välttämään vain vaihtamalla ammattiosastoa ja samalla liittoa.

Loppujen lopuksi nämä uhkaukset rajoittuivat käytännössä kuitenkin vain aivan muutamaan tapaukseen. Heidän kohdallaan osasto jousti jäsenmaksuissa, heidät pidettiin jäsenenä edelleen, mutta "lepäävin jäseneduin".

Samantapainen pulma syntyi sihteeri Lempi Lehdon vaihtaessa työpaikkaa liitosta toiseen. Hetken näytti siltä, että hän 15 vuotta toimistotyötä tehneenä menettäisi saavuttamansa lomaedun. Osaston myötävaikutuksella niin ei kuitenkaan käynyt.

Seuraavan kerran näyttävät työehtosopimusasiat nousevan täsmällisemmin esiin osaston jäsenten osalta toukokuussa 1932. Silloin osasto kääntyi virallisesti liittojen puoleen pyytäen niitä toteuttamaan toimistotyöntekijöilleen saman kuukauden mittaisen palkallisen kesäloman minkä uusi keskusammattijärjestö SAK oli jo toteuttanut.

Saman vuoden syksyllä pohdiskeltiin osastossa mahdollisuutta aikaansaada yhteinen sopimus palkkaehdoista kaikkien työväentalolla toimineiden liittojen kanssa. Samoihin aikoihin arvosteltiin kuukausikokouksessa voimakkaasti SAK:n ja KK:n keskinäistä sopimusluonnosta työriitojen sovittelusta. Erityisesti Arttur Hellman piti sitä "kaikin puolin epäonnistuneena". Syy jyrkkään kritiikkiin oli siinä, että KK:n palveluksessa työskenteleviltä kiellettäisiin kaikkiin lakkoihin osallistuminen, tai näin asia ainakin tulkittiin.

SAK:n ja KK:n väliseen sopimukseen palattiin vielä monesti. Vielä 1939 kirjoitti nimimerkki Kritikus sopimuksesta Liiketyöläisessä puolustelevaan sävyyn. Hänen mukaansa sopimus ei estänyt työriitoja, "vaan vain määrää ne 'puitteet', joissa erimielisyydet on selvitettävä".

5. ENSIMMÄINEN TYÖEHTOSOPIMUS SAAVUTETAAN

Konttoriammattiosastolle alkoi hahmottua toimintalinja työehtosopimuksen aikaansaamiseksi sinänsä vähäisen tuntuisista aineksista. Tälle antoi omalta osaltaan mahdollisuuksia myös pulan vähittäinen kääntyminen taloudelliseen nousuun vuoden 1933 jälkeen. Samaten lapuanliikkeen vaikutusvaltaisin, terrorin sävyttämä kausi jäi taakse. Ainoana työväenliikkeen suuntana kykenivät sosialidemokraatit jatkamaan toimintaansa.

Osaston keskeinen toiminta painottui kuitenkin vielä pitkään sisäiseen rakentamiseen ja vaikuttamiseen Suomen Liiketyöntekijäin Liitossa, ammatillisessa paikallisjärjestössä ja pääkaupungin liiketyöväen yhteisessä valistusvaliokunnassa. Vuotuista toimintaa jäsensivät kuukausikokoukset, johtokunnan kokoontumiset, erilaiset valistusjuhlat ja -tilaisuudet. Lisänä oli vielä muutakin: osallistuminen liikeliittolaisten lomakursseille, opintotoimintaan ja varojen kokoamiseen kansainväliseen solidaarisuustoimintaan.

"SUKEUTUI VILKAS KESKUSTELU ..."

Konttoristit olivat HTY:n jäsenosasto. Sitä kautta tuli myös osastoon se kiivas väittely, jota Työväenyhdistyksen edustajistossa käytiin kieltolain päättymisen jälkeen. HTY:n johtokunta halusi talon ravintoloihin anniskeluoikeudet, kuten alueen muissakin ravintoloissa jo oli. Työväenliikkeen perinteiseen raittiuskantaan tukeutuneet harasivat vastaan.

Alkoholiasioista "sukeutui vilkas keskustelu" osaston kuukausikokouksessa toukokuussa 1933. Kuitenkin äänin 11-3 tyydyttiin osaston edustajan Fredrik Moisalan menettelyyn HTY:n edustajistossa, missä hän oli kannattanut anniskelun aloittamista.

Väkijuomat nousivat osaston kokouksessa uudelleen esiin, saman aihepiirin yhteydessä, vielä puolen vuoden kuluttua. Tällöin asetuttiin niukasti äänin 9-8 vastustamaan anniskeluoikeuksien hankkimista HTY:n ravintoloille. Merkillepantavaa on kuitenkin samalla se, että kokouksessa kyllä oltiin selvillä siitä millaisen loven anniskelun puuttuminen toiminnalle aiheuttaisi. - Ajan myötä kypsyi edustajiston enemmistö kuitenkin anniskeluun, ja HTY:n talous alkoi kohentua.

Viina-asiat olivat kuitenkin sivussa ammattiosaston varsinaisista puheenaiheista. Kuukausikokouksiin työväentalolla osallistui säännöllisesti toiselle kymmenelle kohonnut jäsenten joukko, joskus läsnä oli yli parikymmentäkin. Pöytäkirjojen mukaan arvioiden johtokunnan kokoukset eivät kovinkaan paljoa poikenneet kuukausikokouksista. Monet asiat käsiteltiin käytännöllisesti katsoen kahteen kertaan.

Monesti kokousten keskusteluaiheet syntyivät niistä evästyksistä, joita osaston eri edustajille annettiin eri kokouksiin tai tilaisuuksiin. Huomattavan suuren osan kokousten ajasta veivät rutiinimaiset liiton ja vastaavien kirjelmien käsittelyt, mutta muunkinlaisia varsinaisia alustuksia oli. "Kamreeri Niilo Fellman selosti uutuuksia Tukholman konttorikoneiden teknillisessä näyttelyssä", kirjasi sihteeri Uuno Aho muistiin lokakuun alussa 1935. Vuotta myöhemmin "Lempi Lehto selosti vaikutteita Tanskan matkaltaan ammattiyhdistysnaisten kurssilta".

Alustukset sivusivat konttoristien ongelmia verraten yleisellä tasolla. Liiton järjestäjä Janne Hakulinen alusti lokakuussa 1937 aiheesta "hintojen nousu ja konttorityöntekijät". Maaliskuussa 1938 alusti Eino Pekkala "ylityöstä ja ylityöpalkasta konttorialalla". Tämä aihe johti kes-

kustelussa pidemmällekin. Osasto nimittäin päätti tehdä liittotoimikunnalle ehdotuksen lainmuutoksesta, joka estäisi konttorityöntekijäin pakottamisen palkattomiin ylitöihin.

Jäsenhankinta oli jatkuvasti päällimmäisiin kuuluvana tehtävänä. Sen tehostamiseksi hankittiin palkintojakin: esim. 1936 sai jokainen kolme uutta jäsentä hankkinut teatterilipun ja kymmenen jäsentä hankkinut pääsi Eestin-matkalle. Pöytäkirjoissa mainittiin vain yksi jäsen, Irene Nieminen, joka 1938 onnistui hankkimaan osastoon peräti 14 uutta jäsentä.

Valistustilaisuudet ja -juhlat liittyivät kiinteästi jäsenhankintaan. Kevät- ja syyskauden valistusviikkojen aikana lähetettiin paljon kutsuja niille työpaikoille, joilta arvioitiin olevan mahdollista saada työntekijöitä järjestäytymään. Samaa jäsenhankintaa tekivät omalla tavallaan myös kullekin työpaikalle nimetyt jäsenmaksujen kokoajat eli rahastajat.

Kevään 1935 valistusjuhlan ohjelmaksi suunniteltiin varsin tyypillistä: "avauspuhe tov. Lempi Lehto, voimisteluesitys, mahdollisesti tanssiesitys elantolaisilta, lausuntaa Saaristolta, viulusoolo, elokuva 'Työläiselämää Helsingissä', kahvitarjoilua, tanssia". Tai saman vuoden syksyllä Elannon hallintoneuvoston huoneistossa: "Ohjelma puhe A. Anttonen, varjokuvia, esitelmä Tyyne Leivolta, pakina V.Siivola, pilapiirroksia".

Muutaman kerran mainittiin pöytäkirjoissa myös osaston näytelmäkerho, jolta toivottiin esitystä yhteisiin tilaisuuksiin. Opintokerhon toiminta puolestaan supistui lähinnä kielten opiskeluun. Englanti oli suosituin aihe.

Konttoristien ammattiosasto tarjosi monille vasemmistolaisina tunnetuille toimittajille, taiteilijoille ja kansanedustajille 1930-luvulla melkeinpä ainoan mahdollisuuden ammatilliseen järjestäytymiseen. Näitä edustivat eri vaiheissa hyväksyttyinä jäseninä mm. Johan Helo, Mauri Ryömä, Kaisu-Mirjami Rydberg, Raoul Palmgren. Jarno Pennasta ei jäseneksi suostuttu ottamaan 1935 "SAK:n edustajakokouksen liittorajojen ja hänen SAK:ta vahingoittavan toimintansa johdosta", kuten pöytäkirjaan kirjattiin.

Myös TUL:n toimistosta osasto sai uusia jäseniä: mm. naissihteeri Greta Rajalan ja liittosihteeri V.J.Kostiaisen - jonka erottamista osasto joutui sitten pian keväällä 1936 setvimään. Liiketyöntekijäin Liiton puheenjohtajallakin K.-A. Fagerholmilla oli osastossa jonkin kerran tehtäviä tilintarkastajana.

KANSAINVÄLISYYS KOROSTUU

Natsien valtaannousu Saksassa kuvastui seuranneina vuosina olojen jännittymisenä Euroopan maissa. Levottomat ajat virittivät myös osaston jäsenissä uudenlaista mielenkiintoa kansainvälisiin kysymyksiin.

Espanjan sisällissodan aikana 1936-39 osallistui myös osasto 44 siihen sos.dem. työläisnaisliiton organisoimaan keräykseen, jolla koottiin varoja sodan jalkoihin jääneille espanjalaislapsille. Saksan marssittua Tsekkoslovakiaan 1938 käynnisti osasto osaltaan avustustoimintaa Tsekkoslovakian liiketyöntekijöiden hyväksi.

SAK julisti loppusyksystä 1933 saksalaiset tuotteet boikottiin. Tähän hankkeeseen osallistui myös konttoristien ammattiosasto omalla päätöksellään. Pöytäkirjoissa ei kuitenkaan juuri perusteltu päätöstä tai kerrottu sen vaikutuksista.

Rauhanomaisemmilla tavoilla näkyi kansainvälisyys 1930-luvulla osaston toiminnassa vuotuisina liiketyöväen lomakursseina. Näille kursseille pyrki osasto lähettämään kiinnostuneita jäseniä eri työpaikoilta muiden liiketyöläisten mukaan. Moni työnantaja - HTY, SAK, Helsingin Työväen Säästöpankki, sos.dem. naisliitto - antoikin esim. 1935 Kööpenhaminan matkaa varten ns. koko- tai puolistipendin avustuksena. Tukea eivät tällä kertaa antaneet osaston jäsenille Metalliliitto, Puuliitto, itse Liikeliitto ja sosialidemokraattinen puoluetoimisto.

Englannin Liiketyöväen liiton nuorisojaosto lähestyi syksyllä 1938 osastoa kirjeenvaihtopyynnöllä. Kirje annettiin osaston englanninkielen opiskelijoille. Mahtoiko asiasta syntyä jotakin? Pöytäkirjat eivät ainakaan kerro enempää.

Sinänsä niukkojen pöytäkirjamainintojen avulla voidaan arvioida niiden työpaikkojen lisääntyneen, joissa 1930-luvulla oli osaston jäseniä. Jo edellä mainittujen liittojen ja työväen taloudellisten laitosten lisäksi olivat uusia työpaikkoja vuosikymmenen lopulla Arbetarförlaget, Suomalainen Gulf Oil Company Oy, Autoilijain Vakuutus Oy, Bensiinin Kuluttajain Oy. Mahdollisesti oli vielä muitakin suurehkoja liikkeitä, joissa jäseniä oli työssä, mutta pöytäkirjat eivät enempää kerro.

PALKKOJEN KOROTUKSILLE JO EDELLYTYKSIÄ

Kun pahin lamakausi jäi taakse, nousi monen konttoristin mieleen aivan luonnollinen ajatus: eikö pian pitäisi nostaa alennettuja palkkoja? Osaston kokouksissa käsiteltiin useasti nimenomaan palkkakysymyksiä. Näistä keskusteluista on hahmotettavissa melkeinpä suora tie ensimmäisen työehtosopimuksen aikaansaamiseen 1938.

Keväällä 1933 osastossa ryhdyttiin kokoamaan tilastotietoja ammattiliittojen ja työväen liikelaitosten toimihenkilöiden "palkka- ym. suhteista". Tietojen kokoaminen antoi epäilemättä uusia eväitä keskusteluille.

Tilanne oli sikäli erikoinen, että huolimatta työttömyyden yleisestä vähentymisestä jatkui konttorialan työttömyys jossain määrin edelleenkin. Samaa oli Helsingissä havaittavissa aina vuosikymmenen lopulle saakka, yleisestä talouden elpymisestä huolimatta. Ainakin osin syynä arvioitiin olevan kasvaneen "keskiluokkaistumisen"; yhä uusia henkilöitä pyrki nimenomaan liike- ja konttorialalle. Kasvavan keskiluokan ongelmia pohtimaan asetti valtioneuvosto myöhemmin erityisen komiteankin, keskiluokkakomitean. Liikeliiton edustajana komiteassa oli Arvi Hautamäki. Sen puheenjohtajana oli maisteri Arvo Inkilä.

Vuoden 1933 syksyllä oli liike- ja konttorialan työttömyys edelleen niin suurta pääkaupungissa, että osasto 44 päätti järjestää yleisen myymälä- ja konttorialan työttömien kokouksen. Se kokosikin yhteen runsaasti alan työttömiä.

Kokous hyväksyi kaksi julkilausumaa, joista toisessa moitittiin valtiota ja Helsinkiä riittämättömästä huomiosta alan työttömyyteen. Toisessa otettiin kantaa työnvälitykseen, jota pidettiin puutteellisena. Sen mukaan "kunnallisen työnvälitystoimiston toiminta ei ole järjestetty

tarkoituksen mukaiseksi liikealan toimihenkilöiden näkökannalta katsottuna". Kaivattujen parannusten toivottiin lisäävän alan työntekijöiden luottamusta työnvälitykseen.

Osaston keskeisiä toimihenkilöitä lähinnä olivat ymmärrettävästikin ammattiliitot. Keskustelu niiden palveluksessa olevien toimistotyöntekijöiden palkoista alkoi voimistua vuoden 1934 puolella. Jo lokakuussa kokous totesi, että "ko. palkkojen, joita yleensä alennettiin vuonna 1931, tarpeelliselle korottamiselle olisi jo olemassa riittävästi edellytyksiä". K.-A. Fagerholmin ehdotuksesta päätettiin lähettää asiasta liitoille kirjelmä.

Myöhemmin, joulukuussa 1934, lähetettiin kirjelmä vielä osuusliike Elannon johdollekin. Osasto esitti luopumista siitä Elannon konttorityöntekijäin palkkojen alennuksesta, joka oli ollut voimassa lähes kaksi vuotta ja "varsinkin alempipalkkaisten" osalta.

Vielä kolmannellekin taholle lähetettiin kirjelmä. Kustannus Oy Kansanvallan johdolle lähetetyssä vetoomuksessa toivottiin joulukuussa 1935 jo poistettavaksi käyttöön otetut "pula-ajan vähennykset". Kansanvallan kohdalla aloite ei tuottanut tuloksia, päinvastoin kuin esim. Elannon osalta. Sen konttorityöntekijöille annettiin jo helmikuuhun 1938 mennessä kaksikin eri kertaa palkankorotus.

Osasto pyrki järjestämään työpaikkakohtaisia konttoristien kokouksia, joissa selviteltiin kunkin työpaikan palkkatilannetta. Tällaisista kokouksista on säilynyt yksi pöytäkirja Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan konttorityöntekijäin kokouksesta Helsingin työväentalolla joulukuussa 1937. Läsnä oli 17 Kansanvallan työntekijää sekä Liikeliiton edustajana sihteeri Janne Hakulinen ja konttoristien ammattiosaston puolelta puheenjohtaja rouva Lempi Lehto.

Lempi Lehto totesi kokouksen tarkoituksen: saada korjauksia palkkoihin ja "saada mahdollisesti aikaan myöskin työehtosopimus". Aikaisemmat yritykset eivät olleet tuottaneet tuloksia. Nyt kokouksen keskusteluissa päädyttiin siihen, että tavoitteet esitettäisiin kirjelmällä Kansanvallan johdolle. Palkankorotuksia pidettiin välttämättöminä kaikille, ei vain muutamille työntekijöille ja samoin toivottiin aikaansaatavaksi työehtosopimusta.

Helmikuussa 1938 kirjattiin kuukausikokouksessa, että kirjelmä ja neuvottelut olivat tuottaneet tuloksia. Kaikkea ei saavutettu, mutta "jätettiin asia saavutettuihin tuloksiin, vaikkakaan ei oltu tyytyväisiä siihen tapaan millä Kansanvallan toimitusjohtaja asiatamme käsitteli".

TYÖEHTOSOPIMUS 1938

Neuvottelut Kansanvallan edustajien kanssa joulukuusta 1935 alkaen olivat ilmeisestikin lopullisena virikkeenä ponnisteluille saavuttaa konttorityöntekijöitä koskeva oma työehtosopimus. Marraskuussa 1936 oli osaston kuukausikokouksessa Janne Hakulisen alustuksen aiheena "työväentalon toimistotyöntekijäin sosiaaliset oikeudet ja niiden yhteensovittaminen". Johtokunta sai asian edelleen valmisteltavakseen, mitä se sitten tekikin.

Keväällä 1937 muuttui Suomessa poliittinen ilmapiiri. Sen mahdollisti maalaisliiton Kyösti Kallion valinta tasavallan presidentiksi oikeistolaisen P.E. Svinhufvudin sijaan. Maaliskuussa aloittaneen A.K.Cajanderin hallituksen rungon muodostivat maalaisliitto ja sosialidemokraattinen puolue. Marraskuussa tuli tämän punamultahallituksen sosiaaliministeriksi Suomen Liiketyöntekijäin Liiton puheenjohtaja K.-A. Fagerholm, konttoristiosaston jäsen.

Huhtikuun 1937 kuukausikokouksessa osasto 44:ssä todettiin sattuvasti, että "oloissa tapahtunut muutos heijastuu järjestöjen toiminnassa". Keskustelut liittyivät edustajakokoukseensa valmistautuvaan SAK:hon. Se asetti tavoitteekseen mm. nuorten jäsenten mukaansaamisen ja työtaistelun tunnustamisen.

Muuttuneissa oloissa oli mahdollista saada konttorityöntekijöille aikaisempaa myönteisempää julkisuutta. Osasto järjestikin pääkaupungin konttoriväen yleisen kokouksen lokakuussa 1937 Arbetets Vännerin salissa. Paikalle kokoontui lähes 40 henkilöä. Puheenjohtajana toimi osasto 44:n tomera puheenjohtaja Lempi Lehto ja alustajina olivat pääministerin sihteeri Arvo Inkilä sekä Liikeliiton järjestäjä Janne Hakulinen.

Arvo Inkilä selosti keskiluokan, erittäinkin konttorityöntekijäin määrän kasvua ja palkkatilanteen kehitystä. Arvio oli selkeä: palkat olivat alentuneet. "On siis jotain tehtävä".

Janne Hakulinen puolestaan selosti, mitä tuli tehdä. Hän korosti erityisesti liikealan työntekijäin yhteistoimintaa. Lopuksi kokous hyväksyi päätöslauselman, jossa painotettiin järjestäytymisen merkitystä. Erityisesti toivottiin järjestäydyttävän Suomen Liiketyöntekijäin Liiton alaisiin järjestöihin.

Osastossa jatkui pohdinta niistä mahdollisuuksista, joiden avulla päästäisiin ensin aluksi työväentalolla toimivien ammattiliittojen kanssa sopimukseen työehdoista. Ruotsista hankittiin liikeliittolaisilta "vastaisia toimenpiteitä varten" malliksi heidän työehtosopimuksensa. Joulukuussa 1937 nimettiin kolme osaston jäsentä - Lempi Lehto, Unto Aalto ja Janne Hakulinen - neuvottelemaan SAK:n puheenjohtajan Eero A. Wuoren kanssa palkkakysymyksistä. Välittömänä seurauksena oli ainakin se, että Wuori liittyi helmikuussa 1938 osaston jäseneksi. Itse asiassa Wuori oli jo aiemminkin toimittajana ollut osaston jäsen 1920-luvun lopulla.

Asiat alkoivat muutenkin kypsyä. Talolla toimivien liittojen toimistoväki piti oman ryhmäkokouksensa ja valitsi jaoston valmistelemaan työehtosopimusluonnosta. Lisäksi oli koottu tilastoa palkoista. Luonnos toimitettiin myös liittotoimikunnan tarkastettavaksi. Osaston "työehtosopimusneuvottelijoiksi" nimettiin Fanny Sydänmaa, Eino Pekkala ja Janne Hakulinen sekä varalle Lempi Lehto, Aune Koski ja Maija Sinisalo. SAK:n työvaliokuntakin lausui luonnoksesta kantansa: se hyväksyi sen pääpiirteissään, mutta kaipasi täsmennyksiä yksityiskohtiin.

Monen neuvottelun ja hiomisen jälkeen saatettiin osaston kuukausikokouksessa lokakuun alussa 1938 todeta, että yksimielisyys oli saavutettu. Sopimus astui voimaan marraskuun alusta ensimmäisissä allekirjoittajaliitoissa. Ne olivat SAK, Metallityöväen Liitto ja Kunnallisten Työntekijäin Liitto (KTV), Liikeliiton eli työntekijöiden puolelta sopimuksen allekirjoitti osasto 44:n jäsen Janne Hakulinen.

Työehtosopimus, jossa toisena osapuolena olivat SAK ja sen alaiset ammattiliitot sekä toisena osapuolena niiden toimistotyöntekijät, kattoi voimaan astuttuaan kaikkiaan 36 työntekijää. Kaikkiaan ammattiosastossa oli 140 jäsentä, 96 naista ja 44 miestä. Vuoden 1939 puolelle siirtyi HTY:n kanssa tehdyn työehtosopimuksen allekirjoittaminen. Se kattoi kuusi yhdistyksen työntekijää.

MITÄ SOVITTIIN?

Työehtosopimusta on syytä tarkastella lähemmin, onhan se todella historiallinen asiakirja suomalaisessa ammattiyhdistysliikkeessä. Työajoiksi sovittiin 40 tuntia viikossa ja seitsemän tuntia päivässä. Tuntien määrän osalta jo ennakoitiin työmarkkinoiden tulevaa kehitystä. Työaika tuli toimistoissa järjestää 9.00 - 17.30 välisenä aikana ja lauantaisin sekä juhlapyhien aattoina kello 9.00 - 14.00. Huomattakoon, että päivän katkaisivat pitkät ruokatunnit, joita ei laskettu varsinaiseen työaikaan. Rahapalkan lisäksi ei ollut mitään luontaisetuja.

Sopimuksessa sovitiin työntekijöille kolmen kuukauden koeaika, jolloin ei vielä sovellettu normaalia kuukauden irtisanomisaikaa. On lisäksi mielenkiintoista, että SAK sitoutui pitämään palveluksessaan ainoastaan järjestäytyneitä työntekijöitä, siihen liittyneiden järjestöjen jäseniä. Sopimuksessa oli selvitys ylitöistä "lain sallimissa rajoissa" sekä ylityökorvausten maksuperusteista. Palkka maksettiin kahdesti kuukaudessa.

Alimmiksi palkoiksi sovittiin kuukausittain:

- kassanhoitaja ja erikoistyöntekijä	1 700 mk
- vanhempi toimistoapulainen, 4 vuotta palvellut ja 21 vuotta täyttänyt	1 400 mk
- nuorempi toimistoapulainen, 3 vuotta palvellut ja 19 vuotta täyttänyt	1 100 mk
- nuorempi toimistoapulainen, 2 vuotta palvellut ja 18 vuotta täyttänyt	900 mk
- harjoittelija	700 mk

Vertailukohtaa tarjoavat esim. metallialan kuukausiansiot vastaavana aikana. Mies hankki keskimäärin 1 800 mk ja nainen 1 100 mk. Vaatetusalalla keskimääräinen kuukausiansio oli miehellä 1 600 mk ja naisella 1 000 mk. Kahvin kilohinta oli lähes 30 mk, meijerivoin hinta oli samankokoinen. Huoneen ja keittiön keskimääräinen vuokra oli runsaat 400 mk.

Vähintään viisi vuotta palvelleille sovittiin kuukauden mittaisesta palkallisesta kesälomasta. Vähintään kolme vuotta työssä olleille loman pituus oli kolme viikkoa. Ennen tammikuun ensimmäistä päivää työhön tulleilla oli tilaisuus kahden viikon kesälomaan ja ennen huhtikuun ensimmäistä päivää tulleille viikon lomaan.

Sopimuksessa päätettiin, että vähintään kymmenen vuotta palvelleilla oli oikeus palkalliseen kolmen kuukauden sairaslomaan. Viisi vuotta palvelleilla määrä oli kaksi kuukautta ja vuoden palvelleiden sairauskorvausta maksettiin kuukauden sairausajalta. SAK sitoutui lisäksi vakuuttamaan työntekijänsä tapaturman varalta.

Mielenkiintoista on havaita, että jo 1938 ammattiliitot varautuivat kehittämään työntekijöittensä ammattitaitoa. Sopimuksessa nimittäin todettiin, että SAK järjestäisi "pyydettäessä mahdollisuuksien mukaan sen toimessa olevien henkilöiden työnteon niin, että he voivat nauttia ammattiopetusta".

Mahdolliset riitaisuudet sovittiin ratkaistavaksi välimiesten avulla. Kaikkiaan sopimuksessa oli loppumääräykset mukaanlukien 18 pykälää ja sivuja viisi suurta arkkia. Sopimus oli voimassa marraskuun alusta 1938 vuoden kerrallaan ellei sitä irtisanottaisi. SAK:n lisäksi siihen kirjoittivat allekirjoituksensa Suomen Kunnantyöntekijäin Liitto, Suomen Metallityöväen Liitto, Suomen Rakennustyöläisten Liitto, Suomen Muurarien Liitto, Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto, Suomen Rautatieläisten Liitto, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto ja Suomen Merimies-Unioni.

Yleisesti voidaan arvioida, että tehty sopimus ei palkkojen osalta merkinnyt mitenkään muusta konttori- ja toimistotyöstä poikennutta linjaa. Sen sijaan työntekijöille sovitut muut etuisuudet, kuten työajan määrittely, loma-ajat, sairauskorvaukset yms. olivat sellaisia seikkoja, jotka eivät läheskään olleet yleisesti käytössä työmarkkinoilla. Tässä suhteessa konttoristien ammattiosastolla oli tuolloin - ja useasti myöhemminkin - edelläkävijän rooli.

Paikallisia, lähinnä osuusliikkeiden kanssa tehtyjä työehtosopimuksia oli Liiketyöntekijäin Liiton kentässä 1927 kaikkiaan 31. Ne kattoivat 1400 työntekijän eli liiton jäsenistöstä vähän yli puolet (53,3 %). Seuraava asetelma kertoo muutamalta vuodelta sopimusten kehityksestä 1930-luvulla.

Vuosi	Sopimuksia	Sopimuksen alaisia työntekijöitä	Liikeliiton jäsenmäärä
1930	30	1500	2375
1932	14	722	2185
1937	40	2659	4177
1939	74	4011	4955

Sopimusturva oli alimmillaan 1932, jolloin sopimukset kattoivat jäsenistöstä vain kolmanneksen. Vastaavasti 1939 koskivat työehtosopimukset jo yli 80 prosenttia liiton jäsenistä.

YTJÖ ALOITTAA

Työehtosopimukseen johti pitkä ja polveileva taival. Kuten edellä havaittiin kattoivat kevättalveen 1939 mennessä solmitut sopimukset sittenkin vielä varsin pienen osan konttoristien ammattiosaston jäsenistä, mutta se oli kuitenkin alkua.

Liiketyöntekijäin Liiton helsinkiläisosastoilla oli yhteinen valistusvaliokunta, joka organisoi vuosittain valistustilaisuuksia, työpaikkakokouksia, teatteri-iltoja Helsingin Kansanteatterissa ja laivaretkiä sekä muitakin retkiä ja tutustumiskäyntejä. Kesäkauteen kuului myös leikkimielisiä urheilukilpailuja. Lisäksi valiokunta järjesti mm. englannin, ruotsin ja ammattiyhdistystiedon opiskelua. Varoja koottiin ylimääräisillä jäsenveroilla ja arpajaisilla; 'Pinnebergin arpajaiset' olivat liitonkin toiminnassa näkyvä varainhankinnan muoto. Erilaisia lentolehtisiä jaettiin tuhansittain valistusvaliokunnan suunnittelemissa kampanjoissa eri työpaikoilla.

Vuosi 1937 oli Liikeliiton helsinkiläisosastoille menestyksellisin kansalaissodan jälkeen. Seuraava asetelma kuvaa pääkaupunkilaisosastojen jäsenmäärän kehitystä kahtena esimerkkivuotena.

Osasto	Jäseniä 1936	1937
Kauppatyöntekijäin yhdistys	24	38
Elannon liiketyöntekijäin osasto	440	528
Keskusliikkeiden konttorityöntekijäin osasto	6	5
Suomen vakuutustyöntekijäin yhdistys	73	76
Varastotyöntekijäin osasto	79	113
Konttorityöntekijäin osasto	109	120
Sanomalehtimyyjäin osasto	17	20
Vartiomiesten osasto	13	-
Siivoojain osasto	15	17
Parturi- ja kampaamotyöntekijäin yhdistys	19	16
Yhteensä	795	933

Konttoristien ammattiosastossa oli vuodenvaihteessa 1938-39 kaikkiaan 140 jäsentä.

Vaikka vuosi 1937 oli osastoille tuloksellinen, merkitsi se samalla Liikeliiton suhteellisen osuuden heikointa vaihetta SAK:n sisällä. Liikeliittolaisia oli vain 6,5 % kaikista SAK:laisista ja liitto oli vasta kuudenneksi suurin. Liikealan järjestäytyminen kasvoi kuitenkin tuntuvasti seuraavina vuosina. Jo vuonna 1941 Liikeliitto oli toiseksi suurin ja sen jäsenistön osuus oli kymmenesosa keskusliiton yhteisjäsenmääräs-tä.

Valistustyölle oli jatkuvaa tarvetta. Koko liikealalla työskenteli Suomessa 1930-luvun lopulla arviolta 35 000 henkilöä, joista vain viidesosa oli järjestäytynyt. SAK:hon kuuluneessa Liikeliitossa oli 4800 jäsentä ja Henkisen Työn Yhtymään kuuluneessa nykyisen Suomen Liikeväen Liiton edeltäjässä 2700.

Liikeliiton pitkäaikainen puheenjohtaja Aarre Happonen on kertonut eräästä järjestäytymisyrityksestä vuodelta 1938. Ajatus oli koota erityinen toimitsijaosasto erityisesti koulutuksellisia ja sivistyksellisiä tarkoituksia varten. Liittojen johto kuitenkin tyrmäsi ajatuksen. Sijaan muodostettu toimitsijakerho jäi kituliaaksi kokeiluksi.

Kaikista liikeliittolaisista oli 1930-luvun lopulla noin viidesosa helsinkiläisiä. Konttoristien ammattiosaston kokouksissa valiteltiin monestikin liiton valistustoiminnan puutteita juuri pääkaupungissa, missä

olisi ollut mahdollisuuksia suurempaankin järjestäytymiseen. Helsinkiläisosastojen yhteinen valistusvaliokunta muokattiin uuteen uskoon ja lokakuussa 1938 aloitti Liikeliiton Helsingin osastojen yhteisjärjestö toimintansa. Sen lempinimellä YTJÖ tunnettiin sittemmin Liikeliiton Helsingin toimistokin Säästöpankinranta 4:ssä. Myöhemmin huoneisto on tunnettu Tietorantana.

Vuosikymmen, joka oli alkanut synkällä talouden lamakaudella ja poliittisella ahdingolla, kääntyi lopuillaan valoisammaksi ja talouden voimakkaaseen kasvuun. Ammattiyhdistystoimintakin elpyi käytettävissä olleissa rajoissaan. Ansiotaso kohosi. Punamultahallituksen muodostaminen 1937 merkitsi myös sitä, että työväenliikettä ei enää yleisesti ottaen pidetty kokonaan syrjässä yhteiskunnallisesta päätöksenteosta.

Laman käännyttyä nousuun jatkui muuttovirta Helsinkiin. Talouselämä vilkastui entisestään. Liikeyritysten konttoreissa otettiin käyttöön yhä enemmän uusia toimistokoneita.

Taloudellinen toiminta elpyi, mutta kuten Lempi Lehto totesi eräässä kirjoituksessaan Liiketyöläisessä keväällä 1939, konttorialalla oli yhä työttömyyttä. Hänen mukaansa se aiheutui erityisesti siitä, että liikealalle oli pääkaupungissa tulossa yhä enemmän väkeä. Samalla työttömyys vaikutti konttorityöntekijäin palkkatason yleiseen mataluuteen.

Yllättävänä Lehto piti sitä, että työväen omissa liikelaitoksissakin oli edelleen henkilöjoukko, joka "itsepäisesti pysyttelee ammatillisen järjestäytymisen ulkopuolella". Tilannetta oli kohennettava.

6. AMMATTIOSASTO SODAN OLOISSA

Helsingin konttorityöntekijäin ammattiosastolla näytti 1930-luvun lopulla olevan edessään yhä valoisammat ajat. Jäsenmäärä oli jatkuvasti kasvanut ja tärkeä tavoite, ensimmäinen työehtosopimus oli onnistuttu saavuttamaan.

Taivaalle kerääntyi kuitenkin synkkiä pilviä. Euroopan olot kiristyivät, asevarustelu voimistui, Saksan laajentuminen alkoi. Syyskuun alussa 1939 Saksa hyökkäsi Puolaan ja pian oli koko läntinen Eurooppa sodassa.

Neuvostoliitto esitti Suomelle neuvotteluja eräistä aluevaihdoksista ja Moskovaan matkasivat J.K.Paasikivi ja Väinö Tanner. Lokakuussa aloitettiin laajat ylimääräiset kertausharjoitukset (YH), joihin kutsuttiin runsaasti reserviläisiä. Liiketyöntekijäin Liiton esityksestä saivat esim. liikealan useat työntekijät kuitenkin palkan myös kertausharjoitusajalta.

Kun neuvottelut katkesivat, alkoivat aseet puhua. Neuvostokoneista putosivat ensimmäiset pommit Helsinkiin marraskuun viimeisenä päivänä 1939. Talvisota kesti maaliskuuhun 1940. Siitä siirryttiin "hammasta purren rauhaan", kuten Janne Hakulinen kirjoitti Liiketyöläisen pääkirjoituksessa heti välirauhan alettua.

Kun Saksa hyökkäsi kesäkuussa 1941 Neuvostoliittoon, olivat suomalaisetkin joukot jo valmiudessa. Jatkosodan alkuvaiheissa suomalaisjoukot etenivät vanhoille rajoille ja osin ylikin. Sitten sota muuttui asemasodaksi.

Sekä lyhyttä talvisotaa että useamman vuoden kestänyttä jatkosotaa käytiin kahdella rintamalla. Kotirintamakin joutui ponnistelemaan voimainsa äärirajoilla.

"RIITTÄÄKÖ B-KORTIN OMISTAJAN RAVINTO?"

Talvisodan kuukaudet olivat tavaton rasitus koko kansalle. Aikaan soveltuen toisti Tyyne Leivo-Larsson vuoden 1940 Liiketyöläisen ensimmäisessä numerossa kuulemaansa mietelausetta: "Älä pyydä kevyttä taakkaa, vaan vahvoja hartioita sen taakan kantamiseen, mikä sinulle annetaan".

Sota-aika rajoitti monin tavoin normaalia järjestötoimintaa. Talvisodan kiihkeät kuukaudet heijastuivat paljonpuhuttuna kansallisena yksimielisyytenä. Perinteiset eroavuudet nousivat kuitenkin pian välirauhan tultua esiin. Jokin kuitenkin oli kokonaan muuttunut ja sen huomasivat myös konttoristien ammattiosaston jäsenhankkijat.

Juuri talvisodan yksituumaisuuden ansioksi osastossa laskettiin mm. se, että monia epäluuloja poistui ammatillisen järjestäytymisen tieltä. Esteitä raivasi osaltaan ns. tammikuun kihlaus. Osaston jäsenluku kohosi. Vuodelta 1942 olevan tiedon mukaan jäseniä oli "jo reippaasti yli 200". Kun ennakkoluulot vähenivät ja kun toisaalta säännöstelyn, ku-

ponkiannosten ja korvikkeiden aiheuttama ahdistus lisääntyi, kasvoi välirauhan kuukausina halu järjestäytyä.

Jatkosodan alettua vaikeutui ammattiosaston toiminta uudelleen. Lempi Lehto, osaston puheenjohtaja ja liittotoimikunnan pitkäaikainen jäsen, kuvasi ajan ilmiöitä Liiketyöläisessä vuoden 1942 alussa: "Meitä naisia on totuttu pitämään heikkoina ja apuaetsivinä aina järkyttävien tapahtumien kohdalla, mutta aivan toisenlaisen kuvan on suomalainen nainen antanut itsestään meidän sotiemme järkyttävissä kokemuksissa. Kun liittomme miestoverit taas joutuivat jättämään työnsä ja lähtemään työpaikoistaan puolustustehtäviin, astuvat naiset heidän tilalleen ja kauppa- ja liike-elämä jatkuvat häiriintymättä kotirintamalla".

Lehto korosti vielä: "Tämä antaa yhä selvemmin käsityksen siitä, mikä merkitys naisilla on maamme talous- ja yhteiskuntaelämässä". Naisten vastuulle jäi suurelta osin myös konttoristien ammattiosaston toiminnasta huolehtiminen. Pääkaupungin 3000 liikeliittolaisesta oli esim. syksyllä 1941 arviolta 700 miestä rintamilla. Myös ammattiosaston jäseniä kaatui sodissa.

Osaston toiminta muutti sota-aikana luonnettaan. Enää ei keskitytty yksinomaisesti omiin asioihin, työ- ja palkkaehtoihin, vaan osansa vaativat myös monimuotoinen avustustoiminta, erilaiset talkoot ja keräykset. Liiton Helsingin osastoilla oli yhteinen ompelukerho, joka valmisti illanistujaisten aikana mm. sidetarpeita sotasairaaloille. Liitto otti itselleen "kummilapsia", ilman vanhempia jääneitä lapsia, joiden toimeentuloa pyrittiin avustusvaroja kokoamalla helpottamaan.

Jonkin verran oli konttorialalla sota-aikanakin työttömyyttä. Sitä aiheutui paitsi liikkeiden lopettamisesta myös pessimismistä liikemiesten keskuudessa. Avuksi tulivat liiton erilaiset avustukset, jotka markkamääräisesti eivät kovin suuria kuitenkaan olleet: sairausavustus, työttömyysavustus, matka-avustus, opintoavustus, työtaistelu- ja hautausavustukset sekä eräät sodan oloihin liittyneet erityisavustukset. Yleisen sosiaaliturvan kehittäminen oli vielä lapsen kengissä.

Poikkeusoloissakin pyrittiin jatkamaan valistustyötä ja jäsenhankintaa. Tähän liitto sai välirauhan ajaksi 1940-41 käyttöönsä perin modernia tekniikkaa, kaksi liiketyöntekijöitä esittelevää elokuvaa. Toisena oli ruotsalaista alkuperää ollut "Nykyajan Eeva" ja toisena Elokuvaseppo Oy:n valmistama, Nyrki Tapiovaaran ohjaama "Herra Lahtinen lähtee lipet-

Kuva sos.dem. työläisnaisliiton toimistosta 1940-luvun alkuvuosina henkii aikakautensa tunnelmaa huonekaluineen ja kirjoituskoneineen. Pöydän takana liiton sihteeri Martta Salmela-Järvinen. (HTY)

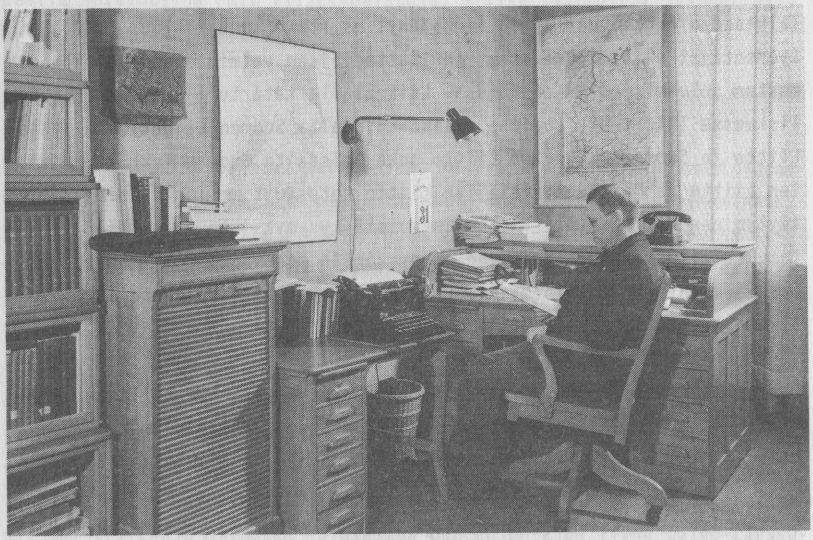

Karulta näyttää SAK:n puheenjohtaja Eero A. Wuoren työhuone sotavuosina Helsingin työväentalolla. Wuori oli myös osasto 44:n jäsen. (HTY)

tiin eli Kadonnut sävel". Lupaava ohjaaja oli kaatunut talvisodassa. Aivan omaa tuotantoa olevan 15 minuutin lyhytelokuvan liitto teetti ensimmäisiltä retkeilypäiviltään Lahdesta helluntaina 1941.

Konttoristien ammattiosastoonkin oli koko sotien ajan jatkuvasti tulossa uutta väkeä. Parhaimmillaan hyväksyttiin toukokuun 1943 kuukausikokouksessa 14 uutta jäsentä. Jäseniä tuli myös uudesta järjestöstä nimeltä Suomen Siviili- ja asevelvollisuusinvalidien liitto. Osasto esitti vuoden 1940 SAK:n edustajakokoukselle kannan ilmaisemista työväen liikelaitosten työntekijäin järjestäytymisestä. Osaston mukaan järjestäytyminen oli heille suorastaan "moraalinen velvollisuus".

Kesällä 1940 saavutti Liikeliitto ensimmäisen tavallaan koko maan käsittäneen palkkaratkaisun, kun kaikkien KK:n alaisten osuusliikkeiden työehtosopimuspalkkoja korotettiin 5-10 prosenttia. Siihen sisältyi myös indeksiehto. Konttoristit puolestaan virittivät maanlaajuista yhteistoimintaansa loppukeväällä 1941 pitämässään neuvottelukokouksessa.

Yhteisiä tavoitteita edistämään valittiin keskustoimikuntakin. Vuoden 1940 kuluessa perustettiin kaksi uutta ammattiosastoa, kun osuuskonttoristit ja konttorikonemekaanikot järjestäytyivät.

Talvisodan henkeä oli hyvin ilmentänyt ns. tammikuun kihlaus 1940. Siinä työnantajat olivat ilmaisseet periaatteellisen valmiutensa työehtosopimusten solmimiseen SAK:n kanssa. Liikealalla tätä tuli vastaamaan maaliskuussa 1941 tehty sopimus. Siinä toisaalta Suomen Liiketyöntekijäin Liitto ja Suomen Liikeväen Liitto sekä toisaalta Suomen Tukkukauppiaitten Liitto ja Yksityisyrittäjien Liitto totesivat mm., että alan järjestäytyminen oli hyödyllistä. Esiintyvistä kysymyksistä tultaisiin "luottamuksellisesti neuvottelemaan ja pyrkimään mikäli mahdollista ratkaisemaan nämä kysymykset yhteisymmärryksessä". Periaatesopimuksella Liikeliitto murtautui KK:n kenttää laajemmalle.

Periaatteellisilla lausumilla oli oma merkityksensä, mutta liiketyöntekijäin tilipussissa ne eivät aikoihin tuntuneet. Vasta sotien jälkeen päästiin liikealallakin periaatteista käytännön sovellutuksiin.

Sotavuodet merkitsivät säännöstelyä, korttiannoksia, pulaa kaikesta kulutustavarasta, vaatteista ja kengistä alkaen. Kasvava "keskiluokka" koki vahvasti olevansa ajan erityisesti puristama. Liiketyöläisessä

otsikoksi kerran nostettu kysymys "riittääkö B-kortin omistajan ravinto" oli sinänsä perusteltu. Sääntöjen ja määräysten mukaan oli henkisen alan työntekijöiden kuponkiannosten suuruus pahimman pulan aikana eräiden aineksien osalta seuraavanlainen:

maitoa 2 desilitraa päivässä
voita 150 grammaa kuukaudessa
lihaa 433 grammaa kuukaudessa
sokeria 750 grammaa kuukaudessa
sakariinia 1 gramma kuukaudessa
saippuaa puoli kiloa vuodessa
tupakkaa neljä laatikkoa kuukaudessa
kahvia ja korviketta ei ollenkaan

Konttorityössä käyviltä perheenäideiltä vaadittiin kekseliäisyyttä. Kun kaikesta oli pulaa, oli vaihtokauppa suosittua. Vuoden 1943 "vaihtokurssin" mukaan sai kahdella sokerikilolla käytetyt naisten kengät; monot saattoi saada viidellä kilolla sianlihaa tai vanhat housut kahdella voikilolla. Mustan pörssin hintataso oli sitten vielä luku erikseen.

Helsinkiläisillä liiketyöntekijäin ammattiosastoilla oli kaupungin liepeillä sotavuosina omia viljelypalstoja. Niissä saattoivat jäsenet viljellä haluamiaan tuotteita.

KOKOUSTEN RUTIINIA

Kaikista vaikeuksista huolimatta pyrki Konttorityöntekijäin ammattiosasto pitämään kuukausikokouksensa yhtä säännönmukaisesti kuin aiemminkin. Se tarjosi osanottajille ainakin yhden vakaan kiintopisteen muuten levottomana aikana. Kokousasiat vain olivat suurelta osin aivan rutiinimaisia: kiertokirjeiden käsittely, säännönmukaiset valinnat ja tarpeelliset evästykset. Kokousten jälkeen virkistyttiin korvikkeilla.

Joitakin kertoja järjestettiin erityisiä, myös muille kuin jäsenille tarkoitettuja illanviettoja, kuten huhtikuussa 1943 "harrastusnäyte- ja viihdytysilta". Tilaisuuteen Helsingin ruotsalaisen työväenyhdistyksen tiloissa HTY:n talolla osallistui kolmisenkymmentä henkilöä. Ohjelmassa oli mm. tri Ensio Hiitosen ja osaston puheenjohtajan Tyyne Leivo-Larssonin puheet, yksinlaulua, soittoa ja lausuntaa, tanssiesitys, iloisia juttuja sekä tietokilpailu, jonka johtokunnan joukkue voitti. "Kakkuarpajaisilla" koottiin varoja kustannusten kattamiseksi. "Yhteislaulu ja

osaston tarjoamat korvikkeet lisäsivät illan viihtyisyyttä", kirjasi sihteeri Kerttu Salmela pöytäkirjaan myöhemmin.

Myöhemmin oli kansanedustaja Sylvi-Kyllikki Kilpi osaston kokouksessa kertomassa Maria Jotunista ja hänen tuotannostaan. Sekin katkaisi miellyttävällä tavalla muutoin niin tavanomaisen kokousrutiinin. YTJÖ järjesti oikeastaan yllättävänkin runsaasti erilaisia urheilukilpailuja ja -tapahtumia sotavuosien aikana. Sekin oli osaltaan irtaantumista arjesta.

Osaston pöytäkirjat ovat kadoksissa vuosilta 1939-42. Jäljellä olevissa ei näy toisaalta merkkejä sotakiihkoilusta eikä toisaalta sodanvastaisista mielialoista. Useimmiten sotaa ei edes sivuttu pöytäkirjoissa. Kevät 1944 oli kuitenkin poikkeus. Helsingin pommitusten jatkuessa osastossa ehdittiin jo suunnitella arkiston siirtämistä turvaan.

Käytettävissä olevien tietojen perusteella voi sanoa, että ammattiosastossa suhtauduttiin lojaalisti maan sodanpäämääriin. Siihen myötävaikutti sekin, että sosialidemokraatit olivat jatkuvasti edustettuna hallituksessa; heitä oli mm. liikeliittolainen K.-A. Fagerholm.

Vuodesta 1943 voimistunut rauhanoppositio sai alkunsa erityisesti ammattiyhdistysliikkeen parista. Sen näkyvin toimi oli elokuussa laadittu ns. 33:n kirjelmä rauhanteon kiirehtimiseksi. Allekirjoittajiin kuului osaston vanhoista jäsenistä ainakin Yrjö Kallinen.

Helsingin Konttoristien ammattiosasto piti kevätkauden päättäjäiskokouksen kesäkuun alussa Mustikkamaan kesäravintolassa. Paikalle kokoontui kaikkiaan 27 osaston jäsentä. Kun seuraava kokous pidettiin lokakuun alussa 17 osanottajan voimin, oli tilanne ratkaisevasti muuttunut.

Neuvostojoukkojen voimakas hyökkäys Kannaksella kesäkuussa 1944 mursi suomalaislinjat, jotka kuitenkin pian vakiinnutettiin uudelleen. Toisen maailmansodan vielä riehuessa niin Euroopan mantereella kuin Aasiassakin teki Suomi ratkaisevan päätöksen. Maa solmi aselevon syyskuun alussa Neuvostoliiton kanssa ja ryhtyi karkoittamaan natsi-saksan joukkoja maaperältään. Ns. Lapin sotaa käytiin aina huhtikuulle 1945 saakka.

Lempi Lehto oli pitkään ammattiosaston keskeinen hahmo. (TA)

Tyyne Leivo-Larsson oli tarmokas toimikunnan jäsen jo 1930-luvulla, myöhemmin myös puheenjohtajana. (TA)

Liikeliiton Helsingin yhteistyöjärjestön eli YTJÖ:n jäsenrekisteriä kootaan talkootyönä 1943.

Kommunistinen liike pääsi julkiseen toimintaan. Lokakuussa 1944 perustettiin laajaksi yhteistoimintajärjestöksi Suomen Kansan Demokraattinen-Liitto (SKDL), jonka suurimmaksi jäsenjärjestöksi tuli SKP. Kansandemokraattiseen liikkeeseen siirtyi myös useita sosialidemokraatteja, jotka olivat tyytymättömiä siihen politiikkaan, jota puolueen edustajat olivat sota-ajan hallituksissa olleet ajamassa. Maaliskuussa 1945 pidettiin eduskuntavaalit, joissa uusi voima SKDL menestyi varsin hyvin.

7. UUSI ALKU OSASTOLLE

Uuden ulkopoliittisen linjan omaksunut Suomi siirtyi sotien jälkeen ja vuonna 1946 presidentiksi valitun J.K.Paasikiven johdolla "toisen tasavallan" aikaan. Hyvien naapurisuhteiden kulmakiveksi muodostui Neuvostoliiton kanssa 1948 solmittu YYA-sopimus.

Vuoteen 1948 saakka maata johti ns. kolmen suuren eli SDP:n, SKDL:n ja Maalaisliiton muodostama hallitus, jonka aikana toteutettiin monia pitkään odotettuja sosiaalipoliittisia uudistuksia, kuten lapsilisät. Hallitusyhteistyön hajottua tulivat kansandemokraatit hallitusvastuuseen seuraavan kerran vasta 1966.

Sotakorvaustuotanto merkitsi paitsi työllisyyden pysymistä pitkään hyvänä myös voimakasta teollistumista. Talouselämä laajeni. Tavarapula ja säännöstely jatkuivat kuitenkin aina 1950-luvulle. Kaupungistuminen voimistui. Se merkitsi myös kaupallistumista ja liikealan työpaikkojen lisääntymistä, kun säännöstely viimein päättyi. Työehtosopimusjärjestelmään päästiin viimein vuodesta 1944 alkaen. Ammattiyhdistysliikkeen toiminnan luonne muuttui, järjestäytymisen esteet raivattiin.

KAMPPAILUA VAIKUTUSVALLASTA

Aika merkitsi vielä muutakin. Työväenliikkeen kaikilla tahoilla, niin järjestöissä kuin taloudellisissa laitoksissakin, käytiin kiihkeää kamppailua vaikutusvallasta. Säilyttäisivätkö sosialidemokraatit entuudestaan vahvan otteensa vai nousisivatko sodan ajan rasitteista vapaat kommunistit ja kansandemokraatit johtavaan asemaan? Useimmissa kamppailuissa, myös SAK:n sisällä, jäi sosialidemokraateille käteen paremmat kortit.

Kokonaisuudessaan merkitsi 1940-luvun loppu ammattiyhdistysliikkeelle erittäin rajua jäsenmäärän kasvua. Esim. SAK:n jäsenmäärä nelinkertaistui muutamassa vuodessa 340 000:een. Liikeliitto oli jo sotavuosina kasvanut SAK:laisista liitoista toiseksi suurimmaksi. Sotien jälkeen kasvoi liiton jäsenmäärä entisestään, mutta se menetti kuitenkin toisen sijansa lähinnä teollisuuden voimakkaan laajentumisen seurauksena. Jäsentulva merkitsi sitä, että 1945 oli jo kolmannes 21 000 liikeliittolaisista helsinkiläisiä. Konttorityöntekijöitä oli liiton jäsenistä kaikkiaan vajaa kymmenesosa.

Pääkaupungin ammatillisen järjestäytymisen kasvu oli sotien jälkeen voimakasta. Ammatillisessa paikallisjärjestössä oli jo 1945 kaikkiaan 103 osastoa ja niissä 53 000 jäsentä. Suurimmat osastot olivat edelleen kirjatyöntekijät (4520), metallin osasto 5 (3700), rakennussekatyöväki (2400) ja rautatieläisten osasto ykkönen (2110). Liikealaa ajatellen oli eräs ajan merkki siinäkin, että heti syksyllä 1944 perustettiin Liikeväen kommunistinen yhdistys ja siihen liittyi nopeasti 160 jäsentä.

OSASTO 44 KASVAA

Päällisin puolin arvioiden ei vielä vuoden 1945 kevätpuolella monikaan asia näyttänyt muuttuneen Liikeliiton osasto 44:ssä. Pöytäkirjat kertovat vähäisestä osanotosta kuukausikokouksiin ja etupäässä rutiiniluontoisista asioista.

Muutos oli kuitenkin kypsymässä ja sen ensimmäisenä merkkinä voidaan pitää johtokunnan kokousta helmikuussa 1945. Silloin hyväksyttiin kerralla 50 uutta jäsentä. Joukossa oli myös sellaisia, jotka olivat anoneet jäsenyyttä jo lokakuun 1944 alussa. Samassa kuussa pidetyssä vuosikokouksessa esittikin Antti Timonen moitteita, sillä hänen mielestään "uusia jäseniä ei ollut hyväksytty johtokunnassa tarpeeksi nopeasti". Muu kokousväki ei kuitenkaan moitteisiin yhtynyt.

Jäsentulva olikin jatkuvaa: maaliskuussa 1945 johtokunta hyväksyi 26 uutta jäsentä, huhtikuussa 41, toukokuussa 33. Syyskuussa hyväksyttiin kerralla 64 jäsentä ja lokakuun 10. päivänä tehtiin osaston kaikkien aikojen ennätys: peräti 288 uutta jäsentä. Senkin jälkeen tulijoita riitti, joskin hitaammin.

Vuoden 1946 kuluessa hyväksyttiin osastoon runsaat 200 jäsentä. Samanaikaisesti poistettiin pitkäaikaisen rästiläisyyden takia 271 jäsentä. Kokonaisjäsenmäärän kasvuun vaikutti sekin, että juuri 1946 osastoon sulautettiin Valtion liikelaitosten virkailijain osasto ja sen 73 jäsentä. Vuoden lopulla jäsenmäärä oli seuraavanlainen:

	Naisia	Miehiä	Yhteensä
	480	111	591
Rästiläisiä	142	25	167
Maksuvapaita	57	8	65
	679	144	823

Vuosikertomuksen mukaan jäseniä oli kaikkiaan 151:stä eri toiminimestä, järjestöstä ja laitoksesta. Vaikka aikaisemmilta vuosilta ei olekaan tarkkoja tietoja, voidaan arvioida määrän huomattavasti kasvaneen sotia edeltäneistä ajoista. Ammatillinen järjetäytyminen oli viimein saanut vapaammat mahdollisuudet.

Ennen sotia osaston jäsenten työpaikkoja olivat ennen muuta olleet SAK:n alaiset ammattiliitot, HTY, sosialidemokraattisen puolueen erilaiset järjestöt sekä osuusliikkeiden konttorit ja useiden yksityisten yritysten toimistot. Sotien jälkeen tulivat mukaan kommunistisen/kansandemokraattisen liikkeen eri järjestöt. Kansankulttuuri, Vapaa Sana sekä Suomi-Neuvostoliitto-Seura ja useat sos.dem.työväenliikkeen uudet järjestöt ja laitokset kuten Yhteismainos, Psyko-Työ, Kansan Pika-arpajaiset jne.

Mukana oli monia suuria liikeyrityksiä: Asko, Strömberg, Hankkija, Rake, Villatehtaiden ostokonttori, Tampereen Rauta, Tampereen Rohdos, Suomen Sokeri, Kouluaitta, Koneliike Nyman, Turun Vanu, Ilmarinen, Yhtyneet Kuvalehdet jne. Valtion puolelta liittyi mukaan varsinkin vahtimestareita Suomen Pankista, sisäasiainministeriöstä ja myös konttorihenkilökuntaa Alkosta, Yleisradiosta sekä kaupungin työvoimalautakunnasta. Vahtimestareita tuli mukaan niinkin runsaasti, että heille ryhdyttiin liitossa suunnittelemaan aivan omaa osastoa, mikä toteutuikin syksyllä 1945. Myöhemmin 1955 irtaantuivat Elannon konttorin työntekijät Osuuskonttoristien osastoon.

Vaikka työpaikkoja oli runsaasti, vain verraten pienen ryhmän kanssa onnistuttiin aluksi solmimaan työehtosopimukset. Esim. vuoden 1946 lopulla oli osastolla sopimus vain SAK:n ja sen alaisten liittojen, sos.

dem. naisliiton, TUL:n, Yhteismainoksen, Kansanvalistusseuran ja Kustannus Oy Kansanvallan kanssa. Erillinen sopimus oli tehty Rakennusliike A.W.Lillbergin kanssa ja neuvottelut olivat kesken mm. Elannon kanssa.

Ammattiosasto siirtyi sota-ajasta rauhaan Tyyne Leivo-Larssonin ollessa puheenjohtajana, johon hänet oli valittu 1943. Vuosikokouksessa helmikuussa 1948 varapuheenjohtajana toiminut Lempi Lehto valittiin uudelleen puheenjohtajaksi. Sihteerin tehtävissä henkilöt vaihtuivat tiheämmin, mutta rahastonhoitajaksi 1947 valittu Kaisa Mäkinen oli vuosikymmenen ajan tehtävässään.

Esim. vuoden 1946 johtokunnan kokoonpano kertoo havainnollisesti millaisista työpaikoista osaston toiminnasta vastaavat henkilöt tulivat.
Tyyne Leivo-Larsson, puheenjohtaja, Sosiaalimuseo
Johan E. Hämäläinen, varapuheenjohtaja, Osuusliike Elanto
Eero Kettunen, sihteeri, Kouluaitta
Helga Rantanen, rahastonhoitaja, Työväen Sivistysliitto
Kaisa Heinimo (myöhemmin Mäkinen), Yhteismainos
Elvi Kivi, Sisäasiainministeriö
Anni Korpela, Kansanvalistusseura
Sirkka Rantanen, Strömberg Oy
Varajäsenet:
Gösta Corander, Koneliike Nyman
Sylvi Helaste, Rake Oy
Kaino Mäklin, Kouluaitta
Aili Pirttiluoma, Osuusliike Elanto
Alice Porsman, Kansanvalistusseura
Lahja Simonen, Liiketyöväen Liitto
Jorma Sippola, Vapaa Sana

VOIMASUHTEET PUNNITAAN

Kuukausikokousten osanottajamäärissä alkoivat vasta vähitellen näkyä kasvaneet jäsenluvut. Vuoden 1945 puolella osanottajamäärä pysytteli 20-30 paikkeilla. Pikkujoulujuhlissa vuoden lopulla Elannon kerhohuoneella oli viitisenkymmentä osaston jäsentä. Ainakaan pöytäkirjojen mukaan arvioiden eivät kokousten aiheet ja suuri paneutuminen saapuneisiin kirjeisiin innostanut osanottoa.

Sotavuosina oli omaksuttu käytäntö, jonka mukaan vuosikokouksen olennaiset asiat valmisteltiin edellisen joulukuun kokouksessa. Joulukuussa 1944 valmistavassa vuosikokouksessa oli vain 19 osanottajaa. Sen sijaan helmikuussa 1945 pidetyssä vuosikokouksessa osanottajia oli jo 105. Näiden tärkeiden, päättävien kokousten osanottajamäärien kasvu kertoi selvää kieltä: jossain vaiheessa oli myös osasto 44:ssä punnittava poliittisten ryhmien keskinäiset voimasuhteet.

Valmistavassa vuosikokouksessa joulukuussa 1945 oli HTY:n talon A-salissa läsnä 84 henkilöä. Eräin kohdin salissa vallitsi kiistaton yksimielisyys. Leivo-Larssonin haluttiin jatkavan puheenjohtajana. Samoin yksimielisesti nimettiin osaston edustajat YTJÖ:n edustajistoon ja päätettiin ilmoituslehdiksi liiton julkaisun ohella Suomen Sosialidemokraatti, Vapaa Sana ja Helsingin Sanomat.

Kun asetettiin edustajat HTY:n, ammatillisen paikallisjärjestön HAP:n ja Helsingin Työväen sivistystyöjärjestön edustajistoihin, jouduttiin äänestämään. Sosialidemokraattiset listat voittivat suunnilleen voimasuhtein 40-38. Vuosikokouksessa noudatettiin valmistelleen kokouksen päätöksiä ja johtokunnan valinnasta selviydyttiin lisäämällä varajäseniä. Sopuisasti hyväksyttiin myös julkilausuma, jossa korostettiin palkankorotusten tarvetta ja järjestäytymisen merkitystä.

Osapuolet kokosivat kannatusta, tiivistivät rivejään ja joulukuussa 1946 kokoontui valmistavaan vuosikokoukseen sosiaalimuseon luentosaliin 174 jäsentä. Vuosikokouksessa työväentalon B-salissa oli peräti 297 osaston jäsentä helmikuussa 1947. Puheenjohtaja ja sihteeri voitiin valita yksimielisesti, mutta johtokuntaan ehdolle asetettujen kahden listan välillä oli äänestettävä. Sosialidemokraattinen lista voitti selvin numeroin 176-120. Seuraavan vuosikokouksen alla ryhmät yrittivät rakentaa kompromissiehdotusta, mutta ilman tulosta.

Kuukausikokouksissa oli jatkuvasti hyvin vähän osanottajia, esim. 1949 saattoi olla alle 10 jäsentä kokouksessa. Mutta vieläkään ei ollut ratkennut osaston sisäinen kädenvääntö. Vähemmistössä olleet kansandemokraatit/kommunistit eivät hellittäneet.

Vuosikokous helmikuussa 1952 kokosi työväentalon A-saliin niin runsaasti osanottajia, kaikkiaan 350, että joukolla siirryttiin kerrosta ylemmäs juhlasaliin. Voimasuhteet mitattiin nyt vuosikertomusta käsiteltäessä.

Sen ensimmäinen kohta "yleistä" hyväksyttiin sellaisenaan sosialidemokraattisen enemmistön turvin äänin 183-161. Sen jälkeen loppuosa kertomuksesta hyväksyttiinkin yksimielisesti, ilman äänestyksiä. Johtokunnan valinnassa oli taas pyritty ennalta rakentamaan kompromissia, mutta salissa olivat äänestyshalut niin suuria, että vaaleihin oli mentävä. Sosialidemokraattinen lista voitti äänin 194-152.

Kamppailuvuosien jälkeen päästiin viimein sopuratkaisuun helmikuun 1954 vuosikokouksessa, jolloin kokouksen 300 osanottajaa valitsivat johtokunnan ilman äänestystä. Menettelyä jatkettiin seuraavina vuosina, mikä osaltaan kuvasti osaston voimasuhteiden vakiintumista.

TOIMINTAKILPAILUSSA KOLMANNEKSI

Kamppailun käynnistyminen viritti osastossa uutta toimintaa ensi alkuun. Hyvänä osoituksen oli sekin, että liiton toimintakilpailussa osasto saavutti 1946 kolmannen sijan. Urheilumenestystäkin saatiin: osaston naisten joukkue voitti liittokokouksen 4 x 100 m viestijuoksukilpailun.

Osasto järjesti sotien jälkeisinä vuosina esim. konekirjoituskilpailuja liiton kanssa. Näin pyrittiin kiinnittämään huomiota ammattitaidon kehittämiseen, mikä oli sotavuosina päässyt yleisesti arvioiden jonkin verran rapistumaan. Kaupan alalla vastaavanlaisia kilpailuja käytiin tavaroiden paketoimisessa ja laskun kirjoittamisessa.

Kuukausikokousten alustuksiksi pyrittiin saamaan muutakin kuin ammattiyhdistysliikkeeseen ja etenkin palkkakysymyksiin liittyviä aiheita. Teemoina oli 1940-luvun lopulla mm. monestakin syystä ajankohtainen "väkijuomien käytön vaikutus järjestötoimintaan". Osaston entuudestaan tuttua raittiushenkeä näkyi keskustelussa sikäli, että väkijuomia toivottiin kokonaan poistettavaksi työväentalolta. Kokous pidettiin HTY:n alaravintolan kabinetissa. Syyskuussa 1948 alusti liiton opinto-ohjaaja, kansanedustaja Meeri Kalavainen aiheesta "onko opiskelusta mitään hyötyä". Pöytäkirjan mukaan "esitystä kuunneltiin hyvin tarkkaavaisesti ja vastaanotettiin kiitollisuudella".

Maaliskuussa 1949 kertoi aikaisempi toimitsija Helvi Halme naistyöntekijäin palkoista. Seurannut "keskustelu oli vilkas sekä aiherikas", toteaa pöytäkirja. Tutun tuntuinen pöytäkirjamerkintä tehtiin myös lokakuussa 1949. Silloin liiton puheenjohtaja Aarre Happonen "alusti kysymyksen palkkatilanteesta. Alustuksen johdosta käytettiin jokunen puheenvuoro missä todettiin nykyiset palkkamme alhaisiksi".

Maaliskuussa 1950 tarttui Lempi Lehto puolestaan hyvin tärkeäksi koettuun aihepiiriin puhuessaan samapalkkaisuudesta liikealalla. Huhtikuun 1954 kokouksessa hän kertoi puolestaan vaikutelmiaan Moskovan matkalta, missä hän oli käynyt yhtenä Helsingin kaupunginhallituksen edustajana. Lokakuussa 1950 tutustuttiin aivan uuteen aiheeseen, kun Heikki Valkama esitteli "psykologisia havaintoja konttoristien piirissä".

Kokouspaikkoja pyrittiin myös mielenkiinnon säilyttämiseksi vaihtelemaan. Useimmiten kokoonnuttiin kuukausikokouksiin yhteisjärjestön eli YTJÖ:n huoneistolle Säästöpankinrannassa. Kokouksia pidettiin kuitenkin myös etenkin alkukesällä Mustikkamaan tai Korkeasaaren ravintolassa sekä Seurasaaressakin ja 1950-luvun puolella Tapiolan uudella asuinalueella Espoossa, Torniravintolan tiloissa.

On mielenkiintoista havaita, että huolimatta osaston sisäisestä voimainmittelöstä ja huolimatta kaikista yrityksistä pitää osaston toimintaa vireänä, jäsenmäärä alkoi laskea. Yrityksistä huolimatta eivät kuukausikokouksetkaan jaksaneet innostaa tai houkutella mukaan kovin suurta joukkoa osaston johtokunnan ja muutamien aktiivien lisäksi.

Toiminnan laajentamista haittasi lisäksi varojen puute. Jäsenmaksuja kokosi yli 30 työpaikkarahastajaa, mutta eivät osastolle kertyneet summat mitään kovin suuria olleet. Rästiläisten määräkin pysyi jatkuvasti verraten suurena. Jäsenmaksut oli 1940-luvun lopulla porrastettu kahdeksaan ryhmään. Yli 8000 mk kuukaudessa ansainneet maksoivat 85 markkaa kuussa. Alimmillaan maksu oli 20 mk niiltä jäseniltä, joiden tulot kuukaudessa jäivät alle 2500 markan.

Jäsenmäärän alenemiseen vaikutti varmasti montakin syytä. Kenties käynnissä ollut, enemmän tai vähemmän avoimin poliittisin tunnuksin käyty sisäinen voimainkoetuskin saattoi tuntua puolueisiin sitoutumattomasta vieraalta. Kannan ilmaiseminen kahden listan välillä saattoi joillekin olla vaikea valinta. Joka tapauksessa jäsenmäärä aleni vuoteen 1949

Sotien jälkeen vilkastui osanotto vuosikokouksiin. Kuva maaliskuulta 1952, vähää ennen kuin kokousta siirryttiin jatkamaan A-salista kerrosta ylemmäs työväentalon juhlasaliin.

Osaston varapuheenjohtaja Reino Saisio saa kuvassa Liikeliiton ansiomerkin 1950-luvun lopulla. Kiinnittäjänä osaston puheenjohtaja Aune Siimeslahti, vas. Liikeliiton puheenjohtaja Aarre Happonen.

mennessä 657:ään, joista naisia oli 561 ja miehiä 96. Vuoden aikana oli uusia jäseniä hyväksytty enää 91, kun vastaavasti rästiläisinä oli siirretty jäsenluettelosta pois 162.

Vuoden 1951 lopulla jäsenmäärä oli 606, vaikka vuoden kuluessa oli uusia jäseniä liittynyt kaikkiaan puolitoista sataa. Jäsenistön vaihtuminen peräti neljänneksellä kertoi myös varsin voimakkaasta muutoksesta.

Toiminnan vilkastuttamiseen tähdättiin esim. syksyllä 1953 siten, että tiedusteltiin osaston jäseniltä heidän haluamiaan alustusaiheita. Ehdotukseksi saatiin mm. ajankohtaiset ammattiyhdistysliikkeen kysymykset, konttorityöntekijäin alipalkkaisuus, henkisen alan työttömyys, matkaselostukset ja osaston solmimien työehtosopimusten parantamisen mahdollisuudet.

"PIENI PARANNUS SOPIMUKSEEN ..."

Sisäisten voimasuhteiden punnitseminen ei luonnollisestikaan ollut ammattiosaston ensisijainen tehtävä. Se kuitenkin sai aivan ymmärrettävistä syistä korostuneen aseman tilanteessa, jossa työväenliikkeen molemmat suunnat saattoivat taas toimia.

Työehtosopimuskysymyksille tarjosi sodanjälkeinen tilanne osastollekin uusia mahdollisuuksia, vaikka elettiinkin palkkasäännöstelyn aikaa. Ensimmäiset sopimukset liikealan pääammattien mukaisista ohjepalkoista tehtiin kesällä 1945 uuden keskusjärjestön Liiketyönantajien Keskusliiton (LTK) kanssa. Stockmannin kanssa solmittiin 1946 ensimmäinen yksityisen yrityksen kanssa tehty sopimus. Liikealan yleistä runkosopimusta tarkistettiin sitten 1946 kuluessa kahteenkin kertaan. Inflaation nopea eteneminen synnytti työntekijäpuolella vaatimuksen ensin 5 %:n ja sitten 8 %:n palkankorotuksesta, mikä pääosin liikealalla saavutettiinkin.

Hyväksyttyyn palkankorotussopimukseen toukokuussa 1946 sisältyi konttoristeja ajatellen uusi aluevaltaus. Konttorialan palkkauksen perustaksi muodostettiin työn vaativuusasteeseen pohjautunut luokitus viiteen palkkaryhmään. Nyt ensi kerran saatiin sopimukseen mukaan liiton vaatimaa koulutuksen ja kokemuksen kautta kasvaneen ammattitaidon huomioonottamista. Osasto oli esittänyt tammikuussa 1946 SAK:n alaisille liitoille palkkausperusteiden yhdenmukaistamista ja palkkaryhmitystä seitsemään eri luokkaan. Lopputulos tyydytti osastoa.

Myös työlainsäädäntöä kehitettiin mm. ylityökorvausten osalta. Liikeliitto kiteytti Janne Hakulisen puheenjohdolla edustajakokouksessaan 1946 ajankohtaisia ja itse asiassa varsin kauaskantoisiakin tavoitteitaaan ohjelmaan nimellä "Minne ja miten". Se nojautui liiton omiin arviointeihin ja eräin osin myös ns. keskiluokkakomitean ehdotuksiin. Ohjelmassa korostui yleisenä ajatuksena taloudellisen kansanvallan tarve.

Muuten ohjelmassa esitettiin iskevällä tavalla liikealan kuukausipalkan merkittävyyttä, naisten ja miesten samapalkkaisuutta, sosiaalivakuutuksen kehittämistä, työaikojen lyhentämistä jne. Ohjelmaa on yksityiskohtaisesti esitelty liiton viisikymmenvuotis-historiateoksessa. Tämän sosiaalipoliittisen ohjelman suuntaviivojen mukaisesti toimivat sen jälkeen sekä liitto että erityisesti konttorityöntekijäin osalta konttorityöväen ammattiosastot.

Sotien jälkeisissä säännöstelyn oloissa liitto pyrki mahdollisimman laajaan, koko alan kattavaan ns. kehystyöehtosopimukseen. Heinäkuussa 1950 solmittiinkin ensimmäisen kerran Liiketyöntekijäin Liiton sekä LTK:n ja KK:n kesken yleissopimus, joka kattoi liiton runkojäsenistön, kuten myymälä-, varasto- ja konttorityöntekijäin palkkauksen perusteet. Näitä perusteita tuli soveltaa erillisiä palkkasopimuksia solmittaessa.

Osaston keskusteluissa jakautuivat työehtoihin liittyvät tavoitteet oikeastaan kahteen ryhmään 1940-50 -luvun vaihteessa. Toisaalla olivat pyrkimykset saada markkamääräisiä palkankorotuksia. Tällaisia toiveita kuvasti osuvasti pöytäkirjamaininta esim. lokakuun 1955 kuukausikokouksesta: "Yleisenä mielipiteenä oli, että palkkoja olisi koroitettava vähintään 10 % kautta linjan konttoristien kohdalla ja alapäässä korjaus luokittelun kautta".

Toisaalta olivat pyrkimykset saada työaikaa lyhenemään. Sen vuoksi ponnisteltiin neuvotteluissa ammattiliittojen kanssa, sillä niiden arveltiin olevan hyvän esimerkin tarjoavassa asemassa. Marraskuussa 1952 saattoikin johtokunta kertoa valmistavan vuosikokouksen osanottajille, että "pieni parannus sopimukseen" oli saatu, kun lauantaityöpäivä kello 9.00 - 14.00 lyhennettiin liittojen toimistoissa päättyväksi kello 13.00.

Viisikymmenluvun alkupuoliskolle oli leimaa-antavaa taloudellinen vakauttaminen. Siinä nousi nimenomaan SAK palkansaajien aseman puolustajaksi erilaisia ansiotason alentamispyrkimyksiä vastaan. Tilannetta kuvasti hyvin osasto 44:n kuukausikokouksessa syyskuussa 1953 sihteeri Viljo Kuukkasen alustus. Hän totesi, että ammattiyhdistysliikekin oli tullut osalliseksi politiikkaan, kun hallitus pyrki siirtämään tuloja yhteiskuntaryhmältä toiselle, palkansaajilta pois. Hän moitti hallituksen yritystä supistaa sosiaalimenoja kustannusten säästämiseksi.

Kun työväenliikkeen asema eduskunnassa ei ollut kovin vahva, oli alustaja Kuukkasen mukaan erityisesti ammattiyhdistysliikkeen tiivistettävä rivejään. "SAK:n asema on nykyään sellainen, että sen sanaa on kuultava", tiivisti Kuukkanen konttoristeille. Ns. A-sopimus ja indeksikorotus olivat tuottaneet 1951 konttorityöväelle yhteensä 25 %:n palkankorotukset. Kenties se oli syynä siihen, että alustusta seuranneessa keskustelussa ei korostunutkaan palkankorotukset yleensä vaan erityisesti miesten ja naisten samapalkkaisuuden vaatimus.

8. INNOSTUS TASAANTUU

Hallitusten rungon muodostivat 1950-luvun alkupuolella maalaisliitto ja sosialidemokraatit, jotka samanaikaisesti kävivät ankaraa keskinäistä kamppailua vaikutusvallasta teollistuvassa Suomessa. Viimeiset sotakorvaukset maksettiin olympiavuonna 1952. Palkkasäännöstely päättyi seuraavana vuonna, ja 1954 siirtyi palkoista ja palkkaehdoista sopiminen työntekijäin ja työantajain järjestöille.

Helsinki kasvoi alueliitoksella 1946. Asukkaita oli 1950 jo 370 000. Vuoteen 1960 mennessä määrä kohosi 460 000:een. Uusien lähiöiden, kaupunginosien rakentaminen alkoi 1950-luvulla ja kiihtyi seuraavalla vuosikymmenellä. Helsingistä alkoi toden teolla kasvaa suomalainen suurkaupunki.

Talouselämän vilkastuminen heijastui pääkaupungin yritystoimintaan ja sitä kautta konttorityöntekijäinkin toimeentuloon. Pääkaupungin elinkeinorakenteessa korostui yhä selkeämmin kaupan, palvelujen ja hallinnon osuus. Sitä kautta oli periaatteessa olemassa jatkuvasti kasvualustaa konttoristien ammatilliselle järjestäytymiselle.

Pääkaupungin kustannustaso poikkesi yleisesti ottaen muun maan tasosta. Niinpä osaston jäsenten mielessä elikin ajatus palkkaratkaisun mitoittamisesta erityisesti helsinkiläisiä varten. Asiaan tarttui osaston toimikunnan jäsen Reino Saisio kuukausikokouksessa toukokuussa 1958: "Olisi erittäin hyvä jos olisi olemassa tällainen nimenomaan Helsinkiä varten solmittu sopimus". Taka-ajatuksena oli lisäksi se, että erityissopimus olisi jäsenhankintaa tehtäessä tehokas valtti. Elannon konttoristeille onnistuttiin jo 1955 saamaan 10 %:n ns. Helsinki-lisä.

VAKAANTUMISTA VAI LAMAANTUMISTA?

Monien hyvinkin kiihkeitä tapahtumia sisältäneiden vuosien jälkeen seurasi osaston 44:n toiminnassa 1950-luvun puolivälin paikkeilta alkanut tasaantumisen kausi. Hyvin havainnollisesti siitä kertoivat tiedot osanotosta kokouksiin.

Kuukausikokousten osanottajamäärät olivat jo entuudestaan varsin vaatimattomia, eivätkä tahtoneet nousta paljoa yli kymmenen minkäänlaisilla kiinnostavilla alustuksilla. Mutta vuosikokouksetkin lakkasivat kiinnostamasta jäsenistöä.

Kuitenkin helmikuussa 1956 kokoontui Paasiravintolan eriöön sentään sata jäsentä kuukausikokoukseen. Määrä selittyi sillä, että varsinaisen kokouksen jälkeen vietettiin osaston 30-vuotisjuhla. Juhlapuheen piti osaston aikaisempi puheenjohtaja, sosiaaliministeri Tyyne Leivo-Larsson. Taiteilijat Vilho Siivola ja Marjukka Valo esittivät lausuntaa. Ja "loppuilta vietettiin laulun ja hilpeän yhdessäolon merkeissä", kertoo pöytäkirja. - Vuosikymmentä aikaisemmin vietettyä juhlahetkeä oli puolestaan jälkikäteen himmentänyt valtioneuvosto. Anomuksesta huolimatta se ei ollut peruuttanut sitä tullimaksua, joka oli asetettu osaston saamalle ruotsalaiselle lahjakahville.

Vuosikokouksessa helmikuussa 1956 päätettiin viimein muuttaa ammattiosaston nimeä. Nimenmuutos oli noussut esille jo 1943, mutta aika ei vielä ollut kypsä muuttaa "konttorityöntekijäin" tilalle "konttoristia". Nyt muutos toteutui, monien vierastama työntekijä-sana poistui. Osaston nimeksi tuli nykyisinkin käytössä oleva Helsingin Konttoristit r.y.

Juhlahetki muodosti poikkeuksen. Kahta vuotta myöhemmin, helmikuussa 1958, mahtuivat vuosikokouksen 40 osanottajaa oikein mukavasti työväentalon pienempiin kuuluneeseen kokoushuoneeseen. Seuraava vuosikokous pidettiin samansuuruisella aktiivien joukolla YTJÖ:n huoneistolla Säästöpankinrannassa. Edes alustaja, liiton puheenjohtaja Aarre Happonen ei onnistunut houkuttelemaan enempää jäseniä vuoden tärkeimpään kokoukseen.

Kuukausikokousten määräkin näyttää supistuneen vuosikymmenen lopulla pariin-kolmeen vuodessa. Mistä näin tavaton toiminnan ja aktiivisuuden väheneminen saattoi johtua? Jäsenmääräkin putosi vuoteen 1957 mennessä 355:een, minkä lisäksi oli tosin 162 rästiläistä, joilta rahastajat eivät olleet onnistuneet saamaan jäsenmaksuja.

Rästiläisten suuri määrä kertoo eräästä ajan ilmiöstä. Ammatillinen järjestäytyminen ei vielä 1950-luvulla ollut mikään sellainen itsestäänselvyys kuin 1980-luvulla. Oli yhä työnantajia, jotka eivät sitä suvainneet. Ja jos jäseneksi tulikin liityttyä jonkin yksittäisen kamppailun tai palkkaliikkeen innoituksesta, tilanteen ratkettua oli helppo siirtyä sivuun laiminlyömällä jäsenmaksut. Miksi olla enää jäsenenä, kun epäkohta saatiin omalta osalta korjatuksi, saatettiin kysyä.

Pari vuotta kestäneen sopimuksettoman kauden jälkeen solmi Liikeliitto helmikuussa 1955 uuden sopimuksen. Sen soveltaminen kuvasti myös ajan käytäntöä. Se koski nimittäin periaatteessa vain liiton jäseniä, noin 15 000 liikeliittolaista. Ja liitto valvoi ja tuki sen perusteella tehtyjä paikallisia sopimuksia vain niillä työpaikoilla, joiden työntekijöistä vähintään 50 % kuului liiton alaisiin ammattiosastoihin.

Ammatilliseen järjestäytymiseen ei ollut sopimuksellisista syistä mitään pakkoa työpaikoilla. Päinvastoin monessa toimistossa saatettiin kirjoituskoneen takana pitää ammatillista järjestäytymistä yhä vain työläisille kuuluvana - ja työläisiähän oli tehdassalin puolella.

Lempi Lehto nosti talvella 1954 YTJÖ:n Vaaka-lehdessä kiintoisalla tavalla esiin niitä seikkoja, joiden perusteella monille konttoristeille syntyi vaikutelma työläisiä paremmasta yhteiskunnallisesta asemasta. Lehdon mukaan "konttorityöntekijäin keskiluokkakysymys on aina ollut työnantajapiirien värikäs sumuverho, jotta unohtaisimme itsemme ja todellisen asemamme. Se, että voimme työskennellä vähän siistimmissä pukimissa, siistimmän työn ääressä, ei suinkaan muuta meidän asemaamme muihin työntekijäryhmiin nähden".

Lempi Lehto jatkoi lisäksi: "Tuskinpa mikään muu työala on rationalisoitu siinä määrin kuin konttoriala. Koneiden aikakausi on huippuunsa kehitetty juuri konttorialalla. Sellaiset henkilölliset avut kuin kaunis käsiala ja hyvä laskupää kuuluvat nyt menneiden muistojen joukkoon. Me istumme nyt monenlaisten koneitten kuten kirjanpito-, lasku-, monistus- ja kirjoitus- ym koneitten ääressä, ohjaamme niiden toimintaa ja näiden koneiden ohjaus vaatii nykyajan konttorityöntekijältä äärimmäistä tarkkuutta ja huolellisuutta". Lehdon mukaan naiset olivat keskeisin konttorityöntekijäryhmä. "Kun vertaa vaatimuksia, joita konttorialan työntekijälle asetetaan paikkaa täytettäessä, siihen palkkaan, joka hänelle luvataan, niin täytyy ihmetellä palkan alhaista tasoa".

Konttoreiden pienten palkkojen poistamiseksi Lempi Lehto painotti järjestäytymistä ja yhteistoimintaa. Ponsista ja vaativista tavoitteista huolimatta ei osaston toiminta kuitenkaan pysynyt jatkuvasti vireänä.

Kenties toiminnan tasaantuminen oli myös seurausta siitä, että kansandemokraatit/kommunistit luopuivat tavoittelemasta sosialidemokraateilta enemmistöasemaa. Voimasuhteethan olivat olleet kamppailussa jatkuvasti sangen selvät. Voidaan myös arvioida, että toiminnan raju vilkastuminen sotien jälkeisinä vuosina oli sittenkin poikkeuksellista. Tasaantuminen oli odotettavissa.

Kuitenkaan ei voida puhua osaston toiminnan lamaantumisesta. Kaikki tutut toimintamuodot jatkuivat, vaikka osanottajien määrä supistuikin. Osaston asema oli vakaa. Liiton yleisten sopimusten mukaisesti se solmi työnantajien kanssa konttoristeja koskevia sopimuksia, valvoi niiden noudattamista, neuvotteli riitakysymyksissä ja pyrki jatkuvasti toisaalta kasvattamaan jäsenvoimaansa ja toisaalta lisäämään solmimiensa työehtosopimusten määrää. Ennen muuta sen vaikutus oli tunnettavissa ammattiliittojen ja erilaisten työväenliikkeen järjestöjen sekä laitosten toimistotyöntekijöiden osalta. Päävastuu siirtyi korostuneemmin toimikunnalle, joka kokoontuikin kesätaukoa lukuunottamatta kuukausittain.

12 MARKKAA LISÄÄ!

Vakauttamisen aika päättyi maaliskuussa 1956 yleislakkoon. Edeltäneinä vuosina oli SAK monesti kyennyt työtaistelu-uhkalla saavuttamaan tavoitteensa, mutta lopulta uhka muuttui todeksi maataloustuotteiden hintojen korotuksen avatessa padot.

Liikeliiton jäsenten valtaosa oli lakon ulkopuolella. Kolme viikkoa kestänyttä lakkoa kuitenkin tuettiin monin tavoin. Osasto 44:n vuosikokouksessa helmikuussa 1956 asetuttiin selkeästi keskeisenä tavoitteena olleen tuntipalkkojen 12 markan korotuksen kannalle. Lakossa olleiden liittojen toimistoissa työskenneltiin jatkuvasti todellisessa korkeapaineessa.

Lakolla saavutettiin asetettu keskeinen tavoite, 12 markkaa lisää tuntipalkkoihin. Sen kiiruhtivat ottamaan hyväkseen myös lakkoon torjuvasti suhtautuneet ammatilliset tahot, mm. virkamiehet. Käytännössä kuitenkin jo vuoden loppuun mennessä elinkustannusten kohoaminen söi saadut korotukset.

Lakko oli työväen yhtenäisyyden osoitus, mutta samanaikaisesti siihen sisältyi piirteitä, jotka voimistivat sosialidemokraattisen puolueen sisällä käynnissä ollutta kiistelyä. Puolueriita oli tullut julkisuuteen ensimmäisen kerran 1950-luvun alkuvuosina TUL:ssa.

Liiketyöntekijäin Liitossa oli 1950-luvun kuluessa havaittavissa samaa kuin muissakin ammattiliitoissa, yleisten runkosopimusten solmiminen vei väistämättä päätöksentekoa paikalliselta tasolta, osastoilta ylemmäs. Liitossa pyrittiin kuitenkin lisäämään mahdollisuuksia paikallisen äänen kuulumiseen. Vuosikymmenen alusta alkaen pidetyillä syyskauden avajaistilaisuuksilla, neuvottelupäivillä, pyrittiin kokoamaan tarvittavaa aineistoa ja kuuntelemaan kentän ääntä. Samaan pyrittiin myös toteuttamalla piiriorganisaatio. Vuosikymmenen lopulla uudistettiin lisäksi liittotoimikunnan rakennetta.

Konttoristien työehtosopimukset olivat sovellutuksia liiton solmimasta yleisestä linjasta. Esim. vuodelle 1958 liitto sopi palkkojen yleiskorotukseksi 1,5 - 3,5 %. Saman vuoden syksyllä sanoi ammattiosasto irti omat sopimuksensa ja asetti uudeksi tavoitteeksi viiden prosentin korotuksen. Valmistavassa vuosikokouksessa joulukuussa 1958 voitiinkin todeta, että korotuksia oli onnistuttu saamaan 3 %. Sen sijaan tavoitteena ollut 45 tunnin viikkotyöaika ei vieläkään toteutunut.

"ISTUMINEN KODIKKAAMMAKSI ..."

Vaikka ammattiosaston jäsenet eivät yleislakkoon yleisesti ottaen muuten osallistuneetkaan kuin kasvaneen paineen alaisina liittojen toimistois-

sa, muodosti lakko kuitenkin erään vedenjakajan 1950-luvulla. Jäsenistön keskuudessa kasvoi kiinnostus palkkakysymyksiin. Vuoden 1957 aikana toimi myös opintokerho "Mitä tiedät ammattiyhdistysliikkeestä". Se oli ilmeinen vastaus kasvaneeseen tiedontarpeeseen. YTJÖ:ssä järjestettiin edelleen myös kielikursseja. Opintotoimintaa edistämään muodostettiin Helsingissä 1951 Liiketyöntekijäin Sivistysyhdistys (LIISI).

Ammattiosastolla oli itsellään ollut vuodesta 1945 alkaen yrityksiä pitää "sukanparsintakerhoa" tai "maanantaikerhoa". Niissä keskusteltiin käsitöiden yhteydessä vapaamuotoisesti moninaisista ammatillisista kysymyksistä. Tarvetta tällaiseen mielipiteenvaihtoon oli jatkuvasti 1950-luvullakin, mutta kerhomuotoisina ei kauan jaksettu toimia. Jossain määrin samaa tehtävää hoiti osastoon muodostettu naisjaosto.

Yhdessäolo koettiin kaiken kaikkiaan tärkeäksi. Osaston jäseniä osallistui jatkuvasti yhteistyöjärjestön järjestämille retkille ja tutustumiskäynneille sekä teatterinäytäntöihin. Eri työpaikoilla pidetyt yhteiskokoukset palvelivat nekin yhteenkuuluvuuden asiaa, mutta lisäksi muutakin. Niissä koottiin aineksia kutakin työpaikkaa koskeviin sopimusneuvotteluihin.

Ammattiosasto liittyi 1956 Kansan Sivistysrahaston kannatusyhdistyksen jäseneksi. Myös liiton sivistyksellisiä ja koulutuksellisia pyrkimyksiä tuettiin: varoja pyrittiin mahdollisuuksien mukaan antamaan Tyrvännössä sijainneen Leppärannan tilan kehittämiseen loma- ja kurssikeskukseksi. Liitto hankki 1957 myös viereisen Petäyksen nimen, jonne kohosi vuoteen 1964 mennessä ajanmukainen kurssikeskus.

Konttoristien ammattiosaston toimintaan kuului jatkuvasti valistustyö ja tiedottaminen. Helmikuussa 1960 avattiin kokousalustuksissa aivan uusi näkökulma, kun teollisuusterveyssisar Ruth Säynäjärvi selvitteli konttoristien työturvallisuuskysymyksiä.

Yhteislakon jälkeen kasvanut kiinnostus ammatillisiin seikkoihin heijastui osaston toiminnassa myös siten, että jälleen kerran tiedusteltiin jäseniltä ehdotuksia kokoustoiminnan kohentamiseksi. Ehdotuksia kirjattiin muistiin valmistavassa vuosikokouksessa marraskuussa 1959 kaikkiaan 54 osanottajan voimin.

Nasevasti todettiin mm., että oli saatava "istuminen kokouksissa kodikkaammaksi, ei kuin koulun penkillä". Kahvia piti tarjota, kokoontumisaikaa aientaa 19:sta 17:ään. Ohjelmaksi piti hankkia esim. uusien konttorikoneiden esittelyä, elokuvia, matkakuvauksia. Naisvaltaisuudesta kertoi toivomus saada kokousten yhteyteen ruokareseptien esittelyä ja muuta taloudenhoitoon liittyvää. Näiden jälkeen kirjattiin toivomus saada lisää tietoa liikealan työolosuhteista ja työajoista ulkomailla.

Kaiken ideoinnin kiteytykseksi kirjattiin pöytäkirjaan vielä toivomus saada "laulu välipalaksi asioitten käsittelyyn". Vuosikokous helmikuussa 1960 avattiinkin laulamalla sadan osanottajan voimin "Arvon mekin ansaitsemme".

Kiistojen vuosien jälkeen sujuivat vuosikokousten valinnat etukäteisneuvottelujen turvaamana äänestyksittä. Puheenjohtajana toimi 1950-luvun alkupuolella Lempi Lehto (Metalliliitto), kunnes 1954 alkoi Aune Siimeslahden (KTV) pitkä puheenjohtajakausi. Johtokuntaan Siimeslahti tuli 1953 sihteeriksi Ebba Keskisen jälkeen. Kerttu Muhosen (SAK) monivuotinen työ osaston sihteerinä alkoi 1956. Rahastonhoitajana jatkoi Kaisa Mäkinen, jota seurasi 1958 Jenny Pirinen (YTJÖ:n kassanhoitaja), varapuheenjohtajaksi tuli 1955 Salli Hantunen (Suomen Pienviljelijäin Liitto), josta puolestaan tuli 1961 puheenjohtaja lähes yhtäjaksoisesti vuosikymmeneksi.

V A A K A

HELSINGIN LIIKETYÖNTEKIJÄIN UUTIS- JA AMMATTIYHDISTYSLEHTI
Julkaisija: Helsingin Liiketyöntekijäin Yhteistyöjärjestö (YTJÖ) r.y.
Toimittaja A. Sainio, puh. 774531. Toimisto: Säästöpankinranta 4 C, puh. 772539

N:o 10 9. 12. 1960

YTJÖn työvaliokunta toivottaa kaikille jäsenille

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

Vasemmalta Else-Maj Rinne, sihteeri A. Sainio, Aili Pulkkinen, puheenjohtaja Anne Siimeslahti, Ilta Salomaa, naistoimikunnan puheenjohtaja Kerttu Ahtio, varapuheenjohtaja Paavo Kahi, Martta Penttinen, Kerttu Muhonen ja Lauri Kivelä.

Vaaka oli helsinkiläisten liiketyöntekijäin oma lehti.

Jäsenkirjojen tarkistus työväentalon porrastasanteella ennen kevättalven 1961 vuosikokousta.

Puheenjohtaja Salli Hantunen (oik) ja sihteeri Eila Kämäräinen olivat pitkään osaston luottamustehtävissä.

SDP:n HAJAANNUKSEN SEURAUKSIA

Sosialidemokraattinen puoluehajaannus oli erittäin monisyinen tapahtumasarja. Eräin osin jakautuminen kahteen suuntaukseen pohjautui ammattiyhdistysliikkeessä ja puolueessa toimivien sosialidemokraattien erilaisiin katsomuksiin ajan talouspolitiikasta. Jakautumiseen liittyi myös henkilökysymyksiä ja -ristiriitoja.

Avoimeksi hajaannus tuli SDP:n puoluekokouksessa 1957, jolloin osa edustajista marssi kokoussalista ulos, ammattiyhdisysväkeä etunenässä. Keulahahmojen, SDP:n siihenastisen puheenjohtajan Emil Skogin ja puoluesihteeri Väinö Leskisen mukaan saivat osapuolet nimityksensä: skogilaiset ja leskisläiset.

"Puolueräjähdyksen" jälkeen jakautuminen jatkui muissa organisaatioissa: sos.dem. nuorisoliitto ja naisliitto siirtyivät sos.dem. opposition riveihin, leskisläiset perustivat uudet järjestöt niiden tilalle. SDP:stä erotetut ja eronneet muodostivat toukokuussa 1959 uuden puolueen Työväen ja Pienviljelijäin Sos.dem. liiton (TPSL). TUL:sta irtautuneet sosialidemokraatit perustivat samoin 1959 Työväen Urheiluseurojen Keskusliiton (TUK).

Liikeliiton osasto 44:ssä oltiin kuumimman kamppailun kestäessä sivussa tapahtumien polttopisteestä. Puheenjohtaja Aune Siimeslahti saattoikin vuosikokouksessa helmikuussa 1960 todeta: "Voimme olla kiitollisia siitä, että liiton ja oman osastomme toiminta on ollut yhtenäistä, vapaata poliittisista ristiriidoista". Hän toivoi, että "näin jatkuisi edelleenkin", kuten varakirjurina toiminut Lahja Simonen merkitsi pöytäkirjaan.

Ilmeistä on, että osaston jäsenten keskuudessa kuitenkin oli monenlaisia käsityksiä ammattiyhdistysliikkeessä käynnissä olleesta kamppailusta. Niin kauan kun se ei suoranaisesti koskettanut osastoa, pakottanut kannanottoihin, se voitiin pitää sivummalla keskustelunaineista ja ainakin pöytäkirjasta. Kaiken kaikkiaanhan tilanne oli hämmentävä ja hyvin monille jäsenille sangen sekava.

Jotain kertoo pinnan alla kyteneistä erimielisyyksistä osaston toukokuun kokouksen pöytäkirja ja pykälä "muut esille tulevat asiat". Sihteeri Kerttu Muhonen kirjasi pöytäkirjaan: "Osaston jäsenet ilmoittivat haluavansa osaston kiinnittävän huomiota tapahtumiin SAK:n piirissä". Liitto-

toimikunnan jäsen, osaston puheenjohtaja Aune Siimeslahti totesi, että asiaa ei ole käsitelty toimikunnan kokouksessa koska liittoneuvosto kokoontuu lähiaikoina ja tulee varmaan määrittelemään kantansa tässä asiassa". Hän lupasi viedä evästykset perille seuraavaan osaston toimikunnan kokoukseen.

Ennen seuraavaa toimikuntaa kokoontui Liikeliiton liittotoimikunta, jossa yksimielisesti hyväksyttiin puheenjohtaja Aarre Happosen SAK:n työvaliokunnan omaksuma, ns. kolmatta linjaa noudatellut kanta. Myöhemmin osaston toimikunnassa toukokuun lopulla Aune Siimeslahti esitti, että yhdyttäisiin liittotoimikunnan kantaan. Keskustelun jälkeen osasto päättikin, "ettei se anna asiasta mitään kannanilmaisua vaan jättää asian ratkaisun myöhempään ajankohtaan".

Viivyttely lykkäsi kannan valitsemista ammattiyhdistysliikkeen sisäisissä kiistoissa. Osastollekin kasautui paineita, jotka oli tavalla tai toisella jossain vaiheessa purettava.

9. SAK, LIITTO JA OSASTO

Vuonna 1960 Suomen Liiketyöntekijäin Liitossa oli runsaat 16 500 jäsentä. Viidessä vuodessa määrä kasvoi runsaaseen 22 500:aan. Suurimpina ryhminä jäsenistössä olivat myymälä- sekä varasto- ja kuljetustyöntekijät. Konttorityöntekijäin osuus jäsenistöstä pysytteli 11,5 %:n paikkeilla. SAK:ssa oli 1960 kaikkiaan kolmisenkymmentä jäsenliittoa ja jäseniä yhteensä lähes 230 000.

Ammattiyhdistysliikkeessä kärjistyi sisäinen kamppailu vuosien 1959-60 kuluessa sen jälkeen kun sos.dem. oppositio ryhmittyi TPSL-puolueeksi. Liike jakautui itse asiassa kolmeen osaan. Suurin osa ammattiliitoista jäi SAK:hon, jonka johdossa korostui TPSL:n panos sosialidemokraattien ja kansandemokraattien/kommunistien rinnalla. Osa liitoista irtautui sosialidemokraattien johdolla muodostaen vuoden 1960 lopulla Suomen Ammattijärjestön (SAJ). Muutamat ammattiliitot valitsivat ns. kolmannen tien. Näihin kuuluivat Liikeliitto, KTV ja Virkamiesten Yhteisjärjestö.

SAK:SSA VAI EI?

Liikeliiton jokavuotiset neuvottelupäivät pidettiin lokakuun alkupäivinä 1960 Leppärannassa, liiton lomakeskuksessa. Tavan mukaan Helsingin Konttoristienkin syyskuun kokouksessa piti valita osaston edustaja neuvotteluihin, joissa liiton päättäviä elimiä evästettiin ajankohtaisista kysymyksistä. Syyskokoukseen kerääntyi odottamattoman runsaasti osaston jäseniä, mikä viittasi siihen, että jotain oli odotettavissa.

Valinnan lopputulos poikkesikin tavanomaisesta: sosialidemokraattinen puheenjohtaja Aune Siimeslahti hävisi kommunistien Reino Saisiolle äänin 122-49. Edustajan evästyskeskustelusta muodostui kiivas. Puheenvuoroissa hahmottui kaksi linjaa: pitäisikö liiton pysyä edelleen SAK:ssa vai tulisiko sen erota eräiden muiden liittojen tavoin? Saisio edusti SAK:ssa pysymistä kannattavaa linjaa. Ilmeistä on, että valinnassa hänelle antoivat tukensa myös ne sosialidemokraatit, etenkin TPSL:läiset, jotka olivat samalla kannalla. Suoritetussa koeäänestyksessä osanottajien enemmistö kannatti SAK:ssa pysymistä.

Liikeliitto pyrki pitkään jatkamaan neuvotteluja, joilla ammattiyhdistysliikkeen erimielisyyksiä soviteltaisiin. Samalla liitto kuitenkin alkoi jo sisäisten etujensa nimessä avata ovea SAK:sta irtaantumiselle-kin. SAK:n työvaliokunta suostui pääpiirteissään lokakuussa Liikeliiton tekemiin ehdotuksiin ja irtaantumispäivääkin lykättiin. Liiton liittotoimikunta hyväksyi saavutetut neuvottelutulokset, joskin kaksi sen jäsentä, Aune Siimeslahti toisena, ilmaisi eriävän mielipiteensä päätökseen.

Osasto 44:n toimikunnan kokouksessa marraskuun alussa oli esillä kaksi vaihtoehtoista linjaa. Puheenjohtaja Aune Siimeslahti ehdotti, että liittotoimikuntaa kehotettaisiin muuttamaan kantaansa SAK:ssa pysymisestä. Varapuheenjohtaja Salli Hantunen puolestaan esitti kannan ilmaisemista SAK:ssa pysymisen puolesta. Tätä kantaa edusti voimakassanaisesti myös Helsingin Liiketyöntekijäin uutis- ja ammattiyhdistyslehti Vaaka, jota toimitti YTJÖ:n toimitsija Akseli Sainio.

Toimikunta oli äänin 6-2 Aune Siimeslahden linjalla. Käytännössä kuitenkin tapahtumat jo etenivät omalla painollaan siten, että SAJ:n perustaminen vuoden lopulla vei pohjan pois Liikeliiton neuvotteluilta SAK:n kanssa. Ammattiosastossa oli havaittavissa kaksi suuntaa, mutta kummalla oli jäsenistön keskuudessa enemmistö?

"YLIVOIMAISELLA ÄÄNTENENEMMISTÖLLÄ ..."

Osaston valmistavaan vuosikokoukseen joulukuussa 1960 kokoontui 126 jäsentä. Myrskyn oireita alkoi kasautua: vuoden 1961 puheenjohtajaksi esitettiin viittä henkilöä, sihteeriksi kolmea ja toimikunnan ehdokkaitakin oli kolmen listan verran. Mitään valintoja ei tehty, kaikki jäi vuosikokouksen varaan.

Vuosikokoukseen valmistauduttiin huolella. Osa valmisteluista tapahtui poliittisten ryhmien SDP:n, TPSL:n ja SKDL:n jäsenkirjoja kantaneiden keskuudessa. Osa valmisteluista tapahtui yhteisvoimin: rästiläisten asema selvitettiin huolella ja tulevan kokouksen menettelytavoista sovittiin.

Vuosikokous maaliskuussa 1961 Helsingin Työväentalon A-salissa kokosi kaikkiaan 226 osaston jäsentä, melkein kuin kiihkeinä tuokioina vuosikymmentä aikaisemmin. Voimasuhteet ratkesivat heti alkajaisiksi, jännitystä ei tarvinnut pitkittää. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin osaston varapuheenjohtaja Salli Hantunen, jolla oli TPSL:n jäsenkirja. Voimasuhteet olivat yllättävänkin selvät: Hantuselle 160 ääntä, SDP:n Pekka Ylivuorelle 62. Kokouksen sihteeriksi valittiin kommunisteihin lukeutunut Eila Kämäräinen 161 äänellä, Kerttu Muhonen sai 59 ääntä.

Kokous hyväksyi toimintakertomuksen sellaisenaan. Eniten puhetta aiheutti liiton suhde SAK:hon. Pöytäkirjan mukaan "voimakkaasti korostettiin yhtenäisen ammattiyhdistysliikkeen merkitystä ja liiton pysymistä SAK:ssa". Ja "ylivoimaisella ääntenenemmistöllä" hylättiin ehdotus siitä irtoamisesta. Kokous päätti lähettää liiton johdolle kirjelmän, että toimittaisiin jo käynnistyneen eroamisen peruuttamiseksi. - Loppukeväällä 1961 Liikeliitto irtaantui SAK:sta, mutta SAJ:n jäseneksi se ei liittynyt.

Osaston puheenjohtajaksi valittiin Salli Hantunen 160 äänellä; Aune Siimeslahti sai 59 ääntä. Sihteeriksi valittiin Eila Kämäräinen 159 äänellä; Kerttu Muhonen sai 57 ääntä. Samantapaiset voimasuhteet vallitsivat uuden toimikunnan valinnassa. Ääniä keskitettiin hyvin suunnitelmallisesti.

Pöytäkirjasta oli myöhemmin erimielisyyttä. Toinen tarkastaja, Marjatta Kangas, hyväksyi sen sellaisenaan, mutta toinen, Sisko Korhonen, liitti pöytäkirjaan laajan lausunnon havainnoistaan. Hänen mukaansa ei pöytäkirjaan ollut merkitty riittävän laajasti eräitä puheenvuoroja, joissa perusteltiin SAK:sta irtaantumisen tarpeellisuutta. Lisäksi näyttää valintatilanteessa olleen tavanomaista enemmän hämminkiä mm. useiden kieltäydyttyä joko ennen tai jälkeen valinnan. Lisäksi "ajan säästämiseksi" kokouksessa oli sääntöjen kirjaimesta ja esityslistasta poiketen valittu samanaikaisesti puheenjohtaja, sihteeri sekä toimikunnan varsinaiset ja varajäsenet. Mitään olennaisia virheitä esim. äänimäärissä ei Korhonen mainitse.

Siimeslahti ja Muhonen veivät vuosikokouksen epäselvyydet liittotoimikunnan tarkastettavaksi. Perusteita valintojen kumoamiselle ei löytynyt, huomautuksen aihetta kylläkin. Osaston toimikunnassa kirjattiin syyskuussa 1961 pöytäkirjaan niukasti, että "huomioidaan kirjelmässä oleva toivomus, että liittotoimikunnan antamia ohjeita vastaisuudessa pyritään noudattamaan".

VIELÄ MITATAAN VOIMIA

Suhde SAK:hon tuli vielä myöhemminkin usein esiin. Esim. heinäkuun 1961 kokouksessa "jokainen toimikunnan jäsen totesi, että SAK:sta eroamisesta on kohtalokkaat seuraukset osastomme toiminnalle". Välittömistä seurauksista mainittiin kaksi. Nuorten liiketyöläisten mahdollisuudet saada harjoitteluunsa SAK:n apurahoja heikentyivät keskusliiton ulkopuolella.

Toisena, vakavampana huolenaiheena mainittiin työehtosopimustilanne ammattiliittojen toimistotyöntekijöiden osalta: voimassa olleissa sopimuksissa edellytettiin SAK:n jäsenyyttä. Tästä oli kuitenkin jo vuoden 1961 alussa saatu esimerkkiä: SAJ oli hyväksynyt ilman neuvotteluja alaistensa liittojen toimistotyöntekijöille saman 5 % korotuksen, minkä hyväksyivät osaston kanssa neuvotelleet HTY, TSL ja SAK:laiset liitot.

Syyskuun kokouksessa 1961 oli 120 osastolaiselle alustamassa ammattiyhdistysasioista osaston jäsen, SAK:n sihteeri Olavi Saarinen, myöhemmin TPSL:n puoluesihteeri. Päätettiin, että vielä yritettäisiin liiton johdon puoleen kääntyen saada muutos suhteessa SAK:hon. Liiton puheenjohtaja Aarre Happonen osallistui itse osaston valmistavaan vuosikokoukseen joulukuussa. Ymmärrettävästikin hän puolusti liittojohdon menettelyä.

Samalla hän piti tärkeämpänä osastojen kuulumista liittoon kuin sitä mihin keskusjärjestöön liitto kuuluu. Osaston jäsenten kantana nousi kuitenkin esiin tarpeelliseksi koettu paluu SAK:hon.

Samassa valmistavassa vuosikokouksessa punnittiin vielä voimasuhteita. Osanottajien määrä oli supistunut 60:ksi. Kättennostolla selvisi, että kokouksen puheenjohtajaksi halusi viisi osanottajaa Aune Siimeslahden ja Reino Saision viitisenkymmentä. Muita valintoja kokouksessa ei tehty-kään. Seuraavan vuoden puheenjohtajaksi asetettiin ainoastaan TSL:n opintoneuvoja Juhani Hietanen; Salli Hantunen kieltäytyi sairauteen vedoten.

Hietanen valittiinkin puheenjohtajaksi yksimielisesti maaliskuun 1962 vuosikokouksessa, missä oli 80 osaston jäsentä paikalla. Myös toimikunta valittiin ilman äänestystä. Kuitenkin mielipide-erot pilkahtivat täs-säkin kokouksessa esille käsiteltäessä Malmin varastotyöläisiltä saapu-nutta kirjelmää. Keskustelussa nousi esiin kaksi tuttua linjaa. Aune Siimeslahti esitti kirjelmän merkitsemistä vain saapuneeksi, toisen kannan mukaan osaston tuli ottaa yhteyttä malmilaisiin ja yhtyä kirjel-mässä olleeseen vaatimukseen SAK:hon liittymisestä. Jälkimmäinen kanta sai musertavan enemmistön: noin 70 ääntä kuutta vastaan.

Miksi ammattiosaston voimasuhteet muuttuivat edellä kuvatun kaltaisiksi? Oliko kyse vain häikäilemättömästä junttauksesta? Näyttää siltä, että ilman junttaustakin osaston jäsenistön enemmistö oli kiistojen noustessa esiin SAK:ssa pysymisen kannalla. Tämän kannan tulkkina olivat muutenkin ammattiyhdistysliikkeeseen tukeutuneet TPSL:läiset ja kansandemokraatit/ kommunistit ja sille riitti ymmärtämystä epäilemättä myös useiden SDP:n kannattajien keskuudessa.

Osaston enemmistön asenne pohjautui monien rivijäsenten kohdalla suurel-ta osin tottumukseen: liitto oli ollut pitkään SAK:n jäsenenä, irrotta-mista yrittäneet koettiin hajoittajiksi. Tälle kannalle antoivat eräin osin jopa tukea Liikeliiton johdon eheytystä ja sovittelua korostaneet puheenvuorot.

Asennoituminen tulee ymmärrettävämmäksi myös sen vuoksi, että jäsenistön keskeinen osa oli juuri SAK:hon jääneiden liittojen toimistojen työnte-kijöitä, samoin kuin TUL:nkin, lisäksi: kysymyksessä oli osaston johdon vaihdos, ei osaston luonteen muuttaminen, puhumattakaan osaston itsensä irrottamisesta liitosta. Toiminta jatkui entisten sääntöjen mukaisena,

Liikeliiton jäsenenä, YTJÖ:ssä ja LIISI:ssä, pääkaupungin muiden liikeliittolaisten kanssa yhteistoiminnassa.

On kuitenkin mielenkiintoista huomata, että kiistan tullessa julkisuuteen osaston toimikunnassa oli toisenlainen enemmistö kuin jäsenistön keskuudessa. Sitä kenties voidaan selittää sillä, että toimikunnan jäsenillä oli varmastikin läheisempiä poliittisia yhteyksiä kuin useimmilla rivijäsenillä. Tieto kulki nopeammin ja sen poliittinen paino vaikutti enemmän.

Sosialidemokraattisen puolueen sisältä nousseen kiistelyn tuoksinassa lausuttiin puolin ja toisin kiukkuisia sanoja, katkaistiin monta yhteyttä, joita sitten oli vaikea uudelleen rakentaa. Inhimillistähän se oli, vaikka kuinka valitettavaa. Osastosta erosi jäseniä ja osa jäi passiiviksiksi rivijäseniksi.

Jollain tavoin rasitteeksi koki ammattiosaston johdossa ollut ryhmittymä sen, että liittotoimikunnassa osastoa edusti jatkuvasti Aune Siimeslahti. Hänen asenteensahan suhteessa SAK:hon poikkesi osaston jäsenistön enemmistön asenteista. Vielä vuoden 1964 edustajakokouksen jälkeenkin Aune Siimeslahti jatkoi tehtävässä. Hieman vaivautuneen tuntuisesti puolusteli edustajakokouksessa ollut Salli Hantunen tapahtunutta valintaa. Jos osasto olisi pyrkinyt vaihtamaan Siimeslahden johonkin toiseen, olisi ilmeisesti menetetty koko paikka. Liittoneuvostossa osastoa edusti Reino Saisio. Nämä kokeneet henkilöt saattoivat siten jatkaa konttoristien etujen valvomista liiton päättävissä elimissä.

YKSIMIELISTÄ, MUTTA MONESSA RYHMÄSSÄ

Eräs tapahtumasarja konttoristien ammattiyhdistystoiminnassa on jäänyt erittäin vähälle huomiolle. Ammattiyhdistysliikkeen hajaannuksen yhteydessä nimittäin osaston jäseniä haajaantuikin useammalle taholle. Pääosa jäi Liikeliiton osasto 44:ään.

Muutamien liittojen toimistotyöntekijät liittyivät omiin liittoihinsa jäseneksi. Näin tapahtui mm. Paperiliitossa ja Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitossa. SAK:n ja TUL:n ja Työläisliiton toimistotyöntekijät muodostivat Toimistotyöntekijäin Liiton. Sitä ei kuitenkaan rekisteröity. Kun ammatillinen eheytys toteutui, sen jäsenet maksoivat kerätyt mutta tilittämättä jääneet jäsenmaksut ja palasivat Liikeliiton konttoristien osastoon.

SAJ:n alaisten liittojen toimistotyöntekijät muodostivat syyskuussa 1961 Helsingin Toimistoalan Työntekijät r.y:n. Sen ensimmäisenä puheenjohtajana oli Kerttu Muhonen ja sihteerinä Sisko Korhonen. Aluksi jäseniä oli kolmisenkymmentä, myöhemmin yli sata. Eheytyksen jälkeen helmikuussa 1976 pidettiin järjestön viimeinen kokous.

Pelko "kohtalokkaista seurauksista" SAK:sta irtaantumisen jälkeen osoittautui eräin kohdin paikkansa pitäväksi. Hajaannuksen jälkeen vallitsi konttoristien ammattiosastossa yksimielisyys, mutta toiminta vaimentui.

Juhani Hietanen valittiin puheenjohtajaksi uudelleen 1963. Sen jälkeen jatkui Salli Hantusen puheenjohtajakausi. Muutenkin oli vaihtuvuus vähäistä osaston "terävimmässä kärjessä": varapuheenjohtajana jatkoi Reino Saisio, sihteerinä Eila Kämäräinen ja rahastonhoitajana Jenny Pirinen.

Kuukausikokousten määrä väheni. Tavaksi tulleisiin kevät- ja syyskokouksiin osallistui 1960-luvun puoliväliin mennessä enää tavallisimmin parikolmekymmentä osaston jäsentä. Saman verran kokosivat valmistavat ja varsinaiset vuosikokoukset. Esim. toukokuussa 1964 arveltiin, ettei kannattaisi kutsua kevätkokousta koolle, sillä "ei ole mitään niin kiinnostavaa ajankohtaista asiaa jonka oletettaisiin saavan jäsenistöä kokoukseen".

Ammattiosastoon ulottunut kiistely heijastui myös jäsenmääriin. Jatkuvasti hyväksyttiin toimikunnassa muutamia uusia jäseniä - esim. syyskuussa 1965 Olavi Hänninen SKP:n Helsingin piiritoimistosta ja Veera Norema Metalliliitosta - mutta ketjun toisesta päästä siirtyi vähin erin jäseniä osaston ulkopuolelle. Tilanne muuttui sellaiseksi, että toimikunnassa huolestuttiin toden teolla.

Syyskuussa 1964 päätettiin pyrkiä uudelleen tavoittelemaan eronneita jäseniä "työpaikoissa olevien tuttavien välityksellä". Taustatukena tässä osaston ja oikeastaan koko Liikeliitonkin käymässä kampanjassa oli ammattiyhdistysliikkeessä käynnistynyt neuvotteluprosessi, jonka vakaaksi tavoitteeksi asetettiin liikkeen eheyttäminen SAK:n puitteissa. Kesällä 1968 osastossa olikin jäseniä uudelleen 371, mikä oli kuitenkin esim. vuosikymmentä aikaisempaa tilannetta ajatelleen kovin vaatimaton määrä.

Vähentyneestä jäsenmäärästä ja supistuneesta kokoustoiminnasta huolimatta osaston perustoiminnot hoidettiin jatkuvasti. Rutiiniasiat, kiertokirjeet, kutsut liiton ja YTJÖ:n sekä sivistysjärjestö LIISI:n erilaisiin tilaisuuksiin, neuvotteluihin ja työehtosopimusasioiden seuraaminen antoivat ryhdin vuotuiseen osaston toimintaan. Kesäiset retket, kuten muutaman kerran Petäykseen, liiton uuteen lomakeskukseen, olivat virkistäviä. Pyydettynä osasto hankki Petäykseen 1960-alussa Aimo Tukiaisen veistoksen "Solukko".

Lisäksi 1960-luvun alkuvuosina avautui osastollekin perinteisten skandinavisten yhteyksien rinnalle uusi kansainvälinen yhteys. Puheenjohtaja Hantunen kutsuttiin mukaan Itämeren viikon vuotuisiin työläiskongresseihin Rostockiin osaston edustajana.

"SAMAPALKKAISUUSPERIAATETTA ETEENPÄIN ..."

Vaikka osaston toimikunnassa 1964 arveltiinkin, ettei mitään niin houkuttelevaa ajankohtaista olisi, että se vetäisi jäsenistöä kuukausikokoukseen, niin todellisuudessa monet uudistukset olivat jo kypsymässä. Osaston kokouksessa syyskuussa 1962 kirjattiin keskeisiä tavoitteita muistiin: palkankorotukset markkamääräisiksi, miesten ja naisten samapalkkaisuus toteutettava, siirryttävä viiden päivän työviikkoon - ja liiton palattava SAK:hon. Kaikki tavoitteet olivat samalla sellaisia, että niillä oli laajempaakin kannatusta. Monessa suhteessa osastolla oli nytkin ammattiyhdistysliikkeessä tienaukaisijan tehtävä, kun se nosti näitä tavoitteita esiin.

Konttoristien ammattiosastossa, kuten naisenemmistöisessä Liikeliitossa yleisemminkin, samapalkkaisuus oli aivan itsestään selvästi keskeisten tavoitteiden joukossa. Tätä vakuutti valmistavassa vuosikokouksessa, joulukuussa 1962 liiton puheenjohtaja Happonenkin: "Samapalkkausperiaatetta pyritään viemään eteenpäin". Periaate hyväksyttiinkin Suomessa lopulta runsas vuosikymmen Kansainvälisen Työjärjestön ILO:n suosituksen jälkeen.

Siirtymävaiheessa ryhmiteltiin palkankorotusprosentteja siten, että 1963 naisille annettiin 12 % ja miehille 8 % konttoristien keskimääräisestä kymmenen prosentin korotuksesta. Jäljelle vielä jäänyt ero tasoitettiin kahden seuraavan vuoden kuluessa.

Samapalkkaisuusasiaa olivat osaston jäsenistä olleet myös SAK:n naisjaostossa edistämässä 1940-50-luvulla Lempi Lehto ja Tyyne Leivo-Larsson, lähemmäs parikymmentä vuotta kumpikin. Molemmat olivat lisäksi olleet mukana valtioneuvoston asettamassa samapalkkaisuuskomiteassa 1950-luvulla. - Leivo-Larsson oli toistakymmentä vuotta kansanedustajana sekä kahdesti sosiaaliministerinä 1948-50 ja 1954-57. Hänestä tuli myös ensimmäinen naispuolinen suurlähettiläs 1958-65, virkapaikkanaan Oslo ja Reykjavik.

Myös työaikakysymyksissä päästiin eteenpäin. Liikeliiton osalta tehtiin sopimus asteittaisesta siirtymisestä 40-tuntiseen, viisipäiväiseen työviikkoon syyskuussa 1965. Sopimus astui voimaan seuraavan vuoden alusta, tarkoituksella toteuttaa muutos vuoteen 1970 mennessä. Samalla jatkui prosenttikorotusten linja 6 % korotuksin, kuitenkin vähintään 20 penniä lisää tuntipalkkoihin. Näiden uudistusten jälkeen ammattiosastossa suunnattiin tavoitteita erityisesti käytössä olleen viisiportaisen palkkaluokituksen kehittämiseen poistamalla alin ryhmä.

Monissa sosiaalipoliittisissa työolosuhteisiin liittyvissä vaatimuksissa olivat juuri ammattiliitoissa työskentelevät, yhteiskunnallisesti tietoiset ja aloitekykyiset työntekijät uusien ajatusten herättäjänä ja keskustelun nostajana. Ammattiliitot olivat luontevia ensimmäisenä tavoitteiden läpiviemistä yritettäessä ja toisaalta: liittojen toimistojen välityksellä saattoivat uudet ajatukset edetä nopeasti laajemmallekin työelämän eri alueille.

Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalipoliittista lainsäädäntöä kohennettiin tuntuvasti 1960-luvun kuluessa. Tavoitteena oli turvata sairausvakuutuksen, eläkeuudistusten, työttömyysturvan jne. avulla toimeentuloa, lisätä hyvinvointia, taata jokaiselle kansalaiselle kasvava pala kansantulon kakusta. Kaikki ei vain sujunut aivan oppikirjan mukaan. Elinkeinorakenteen raju muutos, teollistumisen ja palveluelinkeinojen voimistuminen, kuvastui suurena muuttoliikkeenä eteläisen Suomen asutuskeskusten ja työpaikkojen tuntumaan.

Helsingin alueella kasvoi yhä uusia kaupunginosia, nukkumalähiöitä. Niissä oli omat ongelmansa, vastaavasti autioituvalla maaseudulla omansa. Työttömyyskin alkoi lisääntyä 1960-luvun lopulla. Kaikkien muutoksessa olleiden yhteiskunnan palasten hahmottaminen ja hallitseminen alkoi yhä selkeämmin edellyttää kokonaisvaltaista ajattelua, suunnittelua ja toimintaa.

10. UUSI NOUSU, UUDET KAMPPAILUT

Sosialidemokraattista puolueyhtenäisyyttä rakennettiin 1960-luvun alkuvuosista lähtien ja lopullinen eheys saavutettiin seuraavan vuosikymmenen alussa. Vastaavasti käynnistyivät neuvottelut ammatillisen liikkeen eheyttämiseksi, myös muut hajonneet organisaatiot eheytettiin.

Lukuisten neuvottelujen jälkeen päästiin eteenpäin. Ensimmäinen tulopoliittinen kokonaisratkaisu tehtiin 1968 vielä ammatillisen hajaannuksen aikana. Aarre Happosen johtamalla Liikeliitolla oli tärkeä rooli eheytyksessä. Jäsenistön luottamusta liittoon kuvasti se, että "korpivaelluksen" aikana jäsenmäärä kaksinkertaistui 32 000:een.

Ylimääräisessä edustajakokouksessa kesäkuussa 1969 organisoitiin Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö uudelleen ja ammatillinen liike eheytyi. Liikeliittokin yhtyi uudelleen keskusjärjestöönsä. Hetkessä SAK:n jäsenmäärä kasvoi puoleen miljoonaan ja vuosikymmenessä se ylitti jo miljoonan.

Uuden eheytymisen taustalla oli lisäksi merkittävä yhteiskunnallinen taitekohta, vasemmistolle menestykselliset eduskuntavaalit 1966. Rafael Paasion johtama, vasemmiston ja poliittisen keskustan puolueista muodostunut hallitus aloitti uudelleen punamultayhteistyön, jota eräin muutoksin on jatkunut 1980-luvulle.

Vireä aatteellisuus leimasi ajankohdan julkista keskustelua. Vanhoilliset asenteet saivat jäädä sivuun, kun uudet edistykselliset arvot ja asenteet työntyivät esiin kaikilla aloilla. Politisoituminen alkoi yhä vahvemmin leimata kaikkea yhteiskunnallista toimintaa.

Ajan yleinen innostus heijastui 1960-luvun puolivälin jälkeen myös Helsingin Konttoristien ammattiosaston toiminnassa. Ensimmäisiä merkkejä siitä oli toukokuussa 1968 toimikunnan tekemä päätös allekirjoittaa Rauhanpuolustajien vetoomus "Pommitukset lopetettava". Yhdysvallat oli laajentamassa sotaansa Vietnamissa. Se herätti voimakkaita reaktioita Suomessakin.

Kuvassa järjestetään Rakennustyöläisten Liiton työttömyyskassan papereita, kirjaimellisesti käsityönä. Vas. Eila Rantanen, Anneli Toiviainen, Anna-Liisa Pennanen, Seija ja Marja Myllyniemi. (v. 1965)

Osaston ensimmäisen luottamusmieskurssin osanottajia kevättalvella 1981.

TYÖEHDOISSA UUDISTUKSIA

Eheytyksen lisäksi kasaantui 1960-luvun lopulle monta muutosta. Välittömänä seurauksena ammatillisen liikkeen eheytymisestä kasvoivat jäsenmäärät sekä ammattiosastoissa että liitoissa. Ammattiyhdistysliikkeen yhteiskunnallinen merkitys vahvistui, mikä heijastui myös liittojen toimistojen kasvuna. Tulopoliittisten kokonaisratkaisujen avulla toteutettiin eduskuntatietä nopeammin monia niistä työelämän uudistuksista, joita työväenliikkeessä oli pitkään esitetty.

TUPO-ratkaisuihin liittyi myös liikkeen toiminnallisiin perusteisiin kohdistuneita muutoksia, joista näkyvimpänä oli jäsenmaksuperinnän muutos. Työnantaja ryhtyi perimään sen suoraan palkasta liiton tilille. Muutokseen liittyi myös jäsenmaksujen verovähennysoikeus sekä työntekijäin että työnantajain osalta.

Tapahtumien vyöry oli niin nopeaa, että Liikeliiton osasto 44:n toimikunnalla riitti aherrusta kokouksesta toiseen, kun saapuvat kirjeet edellyttivät kannanottoja, päätöksiä, valintoja, neuvotteluja, yleisen linjan soveltamista osaston erityispiirteisiin. Kokousten määrä lisääntyi, etenkin 1970-luvun puolella jo pitkälti toiselle kymmenelle vuodessa. Myös kuukausikokousten lukumäärä lisääntyi.

Vuoden 1968 kesällä toteutui konttoristien toive, kun neuvotteluissa ammattiliittojen kanssa päästiin neliportaiseen palkkaluokitukseen aiemman viisiportaisen sijasta. Ryhmittely oli pääpiirtein seuraavanlainen.

5. ryhmään kuuluivat:		kirjanpitäjä
4.	" "	kassanhoitajat, konekirjoittajat
3.	" "	kortistonhoitajat
2.	" "	osoitteistojen hoitajat, postittajat

Lähetin palkka konttoriharjoittelijan palkan mukaan.

Vuodelle 1969 konttoristit saivat toivomansa markkamääräisen korotuksen (28 mk/kk lisää). Jäsenmaksuperustaksi tuli samalla 1 % bruttopalkasta (myöhemmin 1,2 %). Työajoissa päästiin myös etenemään: työpäivän pituudeksi tuli 7 h 10 min, arkipyhien aattoina tehtiin kuitenkin täysimittainen päivä. Lisäksi lauantaipäivät olivat vapaat ympäri vuoden. Toimikunnan keskusteluissa muistutettiin samalla, että "vain niiden työntekijöiden asioita hoidetaan, jotka kuuluvat liittoomme".

Neuvottelut eivät suinkaan olleet helppoja, vaikka vastapuolella, SAK:n ja liittojen edustajina olikin samalla tavalla työväenliikkeen jäseniä. Erilainen näkökulma aiheutti omat ongelmansa. Kun tavoitteita saavutettiin, asetettiin uusia. Vuoden 1969 lopulla nousi osastossa esille toiveita loma-ajan palkan maksamisesta 1 1/2 kertaisena, työnantajan kustantaman terveydenhoidon laajentamisesta sisällyttäen siihen mm. silmälasit, hammasproteesit, e-pillerit jne, myös äitiyslomalta haluttiin palkkaa aikaisempaa pidemmältä ajalta.

Ammattiosastossa nousi lopulta 1970-luvun alussa ratkaistavaksi ongelma, joka oli pitkään hiertänyt. Jatkuvasti oli työehtoasioita pitänyt sovitella erikseen kahdelle ryhmälle, järjestöjen ja vastaavien konttoristeille sekä liike-elämän palveluksella olleille. Keväällä 1971 pyrittiin pulma ratkomaan siten, että muodostettiin kaksi viisijäsenistä jaostoa, järjestö- ja liikekonttoristeille omansa. Lisäksi varauduttiin vielä teollisuuskonttoristien jaoston tulevaan muodostamiseen.

Jonkin aikaa tultiinkin toimeen uudella organisaatiolla, missä kumpikin jaosto valmisteli ja seurasi omia työehtoasioitaan. Kesällä osasto tuki Keskon konttoristien työtaistelu-uhkaa. Tilanne laukesi ilman työtaistelua. Epäselvyyksiä palkoista oli itse Liikeliitonkin toimistossa, kun kolmasosalle toimiston 15 työntekijästä maksettiin pienempää palkkaa kuin mistä SAK:n kanssa oli sovittu. SAK kutsuttiin välittäjäksi. Joskus muulloinkin konttoristien ammattiosastossa koettiin Liikeliitto jähmeäksi neuvottelukumppaniksi ja asenteiltaan vanhoilliseksi.

Osaston uusi organisoituminen ei kuitenkaan tyydyttänyt liikealan konttoristeja. Osa vetäytyi yllättäen ennen maaliskuun 1972 vuosikokousta osastosta kokonaan pois ja muodosti oman ammattiosaston. Kenties lisäperusteena oli sekin, että konttoristien osaston kokouksissa olivat lisääntyneet avoimen poliittiset puheenvuorot. Kaiken kaikkiaan heidän irtautumisensa selkiytti tilannetta, joskin ammattiosastossa oltiin pitkään pettyneitä.

Liikeliitolla oli esim. 1974 seuraavat osastot toiminnassa pääkaupunkiseudulla: Helsingin kauppatyöntekijät, Elannon liiketyöntekijät, Liikeliiton Stockmannin osasto, Helsingin varastotyöntekijät, Helsingin Konttoristit, Osuuskonttoristit, Porvoon kaupan toimihenkilöt ja Helsingin liikealan toimihenkilöt. Toiminnan tehostamiseksi osasto kehotteli Liikeliittoa palkkaamaan pääkaupunkiin lisää toimitsijavoimia. Liitossa ei kuitenkaan lämmetty ajatukselle.

JÄSENMÄÄRÄN RAJU MURROS

Kun 1960-luvun puolivälissä osaston toimikunta saattoi hyväksyä kokouksessaan 1-3 uutta jäsentä, lisääntyi uusien jäsenten määrä kokouksissa vuosikymmenen lopulla monesti jo yli kymmenen. Vuoteen 1970 mennessä jäsenmäärä kipusi jo 593:een. Varsinainen murros tapahtui sen jälkeen: vuoteen 1974 mennessä jäsenmäärä lähes kaksinkertaistui yli tuhanteen.

Jäseniä tuli runsaasti järjestöistä, jotka osaltaan antoivat 1960-70 -luvun taitteessa oman leimansa koko suomalaiseen yhteiskuntaan. Niitä olivat Suomen Ammattikoululaisten Liitto, Suomen Teiniliitto, useat erilaiset opiskelijajärjestöt, ylioppilaskunnat, Vuokralaisten Keskusliitto, Suomen Rauhanpuolustajat, Tiedonantajayhdistys, Suomen Teatterikoulu, Suomi-Vietnam-seura jne. Mutta myös eri yrityksistä tuli jäseniä: Adams-filmistä, Epekosta, Lining Oy:stä sekä Maailma ja Me-lehdestä jne.

Osaston toiminnan vilkastuminen näkyi myös kokouksien osanottajien määrien kasvuna. Vielä vuoden 1970 vuosikokouksessa oli vain 23 jäsentä paikalla, vuotta myöhemmin 76 ja vuonna 1973 kaikkiaan 178. Pitkästä aikaa oli vuosikokouksessa 1971 niin paljon ehdokkaita toimikuntaan, että oli muodostettava vaalivaliokunta laatimaan ehdotusta. Yksimielisesti jatkoivat vielä tehtäviinsä valitut puheenjohtaja Salli Hantunen Suomen Pienviljelijäin liitosta, varapuheenjohtajana Reino Saisio Suomi-Neuvostoliitto-Seurasta, sihteeri Eila Kämäräinen Rakennustyöläisten Liitosta ja rahastonhoitajana muodollisesti toimikunnan ulkopuolella Jenny Pirinen. Hän työskenteli YTJÖ:n toimistossa.

Oikeastaan sukupolven vaihdos käynnistyi vuosikokouksessa maaliskuussa 1973. Valmistavassa vuosikokouksessa oli asetettu yksimielisesti ehdolle, Salli Hantusen siirryttyä sivuun, aktiivisuutta toimikunnan työskentelyssä osoittanut Anita Kevätsalo. Vuosikokouksessa jouduttiin kuitenkin äänestämään, mutta Kevätsalo voitti rakennusliittolaisen Liisa Söderholmin äänin 137-41. Vuoden 1973 toimikunta oli kokoonpanoltaan seuraavanlainen:

Anita Kevätsalo, puheenjohtaja, Helsingin sos.dem. nuorisopiiri
Reino Saisio, varapuheenjohtaja, Suomi-Neuvostoliitto-Seura
Eila Kämäräinen, sihteeri, Rakennustyöläisten Liitto
Martti Hyyryläinen, rahastonhoitaja, Kansan Uutiset
Liisa Aura, SKP:n Helsingin piiri
Liisa Laaja, Liikeliitto
Raija Martikainen, Puutyöväen Liitto
Laila Parkkinen, Nahka- ja Kumityöväen Liitto
Anna-Liisa Pennanen, Metallityöväen Liitto
Marja-Liisa Seppälä, SAK
Varajäsenet:
Riitta Granskog, Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta
Elina Hytönen, SAK
Reijo Kairimo
Hilkka-Liisa Karppinen, Kustannus Oy Yhteistyö
Hannu Rajala
Marjatta Tuomainen, TSL

Osasto liittyi 1970-luvun alussa yhteisöjäseneksi Suomi-Neuvostoliitto-Seuran Helsingin piirijärjestöön ja myös Rauhanpuolustajiin. Hieman aiemmin oli liitytty TSL:n Helsingin Opintojärjestöön.

OSASTO RADIKAALISTUU

Jäsenmäärän murroksenomaiseen kasvuun liittyi ammattiosaston toiminnan hyvin selkeästi havaittava radikaalistuminen. Osin se liittyi toimikunnan voimakkaaseen uusiutumiseen ja osin se heijasteli ajankohdan yleistä yhteiskunnallista ilmapiiriä. Jossain määrin radikaalistumista saattoi aiheutua myös liittojen toimistotyöntekijöiden itsetunnon kasvusta, kun liittojen yleinen merkitys yhteiskunnassa lisääntyi.

Radikaalistuminen ilmeni avoimimmin lisääntyvissä julkilausumissa, joita osaston nimissä annettiin mitä moninaisimmissa asioissa. Kuvaavaa oli esim. kesäkuussa 1971 toimikunnassa hyväksytty, Anita Kevätsalon ehdotuksesta laadittu julkilausuma talouspolitiikasta. Se lähetettiin työväenlehdille ja ammattiliittojen lehdille julkaistavaksi. Ponsiin kiteytettiin, se mitä sydämellä oli: "Työntekijäin reaaliansiot on turvattava. Hintojen korotukset on lopetettava. Yli sovitun tason tapahtuneista hintojen korotuksista on saatava korvaus ylimääräisten palkankorotusten muodossa". Ja liiton neuvottelema työehtosopimus tuli saattaa jäsenäänestykseen.

Radikaalisuutta aiheutti myös noudatettu tulopolitiikka. Kokonaisvaltaiset ratkaisut muodostivat sen verran tiukat raamit sopimuspolitiikalle, että liikkumavara tuntui esim. konttoristien kohdalla jäävän vähäiseksi. Kun sopimukset sitoivat palkankorotuksia, tunnettiin hintojen nousun edessä voimattomuutta. Omaa tilinauhaa tarkastellessa tuntuivat kaukaisilta tulopolitiikkojen puheet kokonaiskansantaloudellisista näkymistä, maltillisten palkkaratkaisujen hyvää tekevästä vaikutuksesta tai työtaistelujen haitallisuudesta. Osin tätä kautta kumpusi sitä tyytymättömyyttä tulopolitiikkaan, joka sai kaikupohjaa erityisesti Tiedonantajan ympärille ryhmittyneen SKP:n ns. vähemmistön keskuudessa, osin sosialidemokraattien vasemman siiven parissa, mutta myös muuallakin.

Pettymyksen tunteesta syntyi varmaankin ammattiosaston vuoden 1972 vuosikokouksen julkilausuma, jossa vaadittiin Liikeliittoa jatkamaan "neuvotteluja jäsenistön edut turvaavasta palkka- ja työehtosopimuksesta sallimatta kokonaisratkaisun sitoa käsiään". Tässä vuosikokouksessa asetettiin ensimmäisen kerran erityinen julkilausumavaliokunta. Kokous antoi myös kannanoton suunniteltua EEC:n kanssa tehtävää vapaakauppasopimusta vastaan.

Seuraavina vuosina antoivat vuosikokoukset ja monesti toimikunnan tai kuukausikokoukset julkilausumia erityisesti työehtosopimuksiin ja talouspolitiikkaan liittyneissä kysymyksissä, samoin kuin EEC-neuvotteluista, Chilen sotilasjunttaa vastustavia ponsia jne. Kokoukset osasto piti entiseen tapaan yleensä joko YTJÖ:n tiloissa tai suuremmat kokoukset työväentalolla. Huhtikuussa 1974 tehtiin poikkeus: kokouspaikkana oli Kulttuuritalon L-sali.

Osaston toiminnan vilkastuminen ja radikaalistuminen näkyi myös siten, että 1973 nimettiin ensimmäisen kerran erityiset tiedotus- ja opintosihteerit. Henkilöt vaihtuivat tehtävissä nopeasti, mutta ensimmäisenä tiedottajana oli Hannu Rajala ja opintosihteerinä Minna Rinki. Opintotilaisuuksissa lähdettiin pöytäkirjamerkintöjen mukaan alkeista, ammattiyhdistysliikkeen historiasta ja marxilaisesta kansantaloustieteestä. Myöhemmin 1970-luvun puolivälissä opiskeltiin mm. historiallista materialismia, tutkittiin työehtosopimuspolitiikkaa ja selviteltiin työntekijäin mielenterveydellisiäkin kysymyksiä.

Työehtosopimustilanteeseen liittyvien alustusten ohella oli osaston vilkastuneissa kuukausikokouksissa esillä monia ajankohdan kuumia kysymyksiä. Dipl. ekonomi Petteri Baer alusti syyskuun 1972 kokouksessa EEC:stä. Pöytäkirjan mukaan "alustuksesta ja keskustelusta kävi selvästi ilmi, että EEC on monopolikapitalistien yhteenliittymä ja se on tähdätty sosialistisia maita sekä kapitalististen maiden työväenluokkaa vastaan, ja vahvasti sidoksissa NATO:on". Kokouksesta lähetettiin työväenlehdille EEC:n vastainen julkilausuma.

Myöhemmin syksyllä 1972 alusti tutkija Martti Koivisto ajankohtaisesta yritysdemokratiasta. Esim. vuoden 1975 kuluessa vierailivat alustajina Pekka Ahmavaara, joka puhui työsuojelusta sekä Margareta Aalto, joka puhui toukokuussa fasismista saavutetun voiton 30-vuotispäivän merkeissä. Myöhemmin oli alustuksia esim. kuluttajan suojelusta ja työväenkulttuurista.

Osasto tuki pienellä summalla opiskelijavaaleissa vasemmiston opiskelijajärjestöjä. Samaten tukea saivat osaston jäsenet Anita Kevätsalo ja Tarja Halonen vuoden 1975 eduskuntavaaleissa.

Eräs taho ei tukea saanut. Kun osasto päätti vuosittain ilmoituslehdistään, halusi muutama jäsen viedä äänestykseen Tiedonantajan ottamisen mukaan. Kertaakaan lehteä ei otettu Suomen Sosialidemokraatin, Kansan Uutisten ja Liikeliitto-lehden ohella osaston käyttämäksi ilmoituslehdeksi. Kuvaavat olivat esim. vuosikokouksen 1974 voimasuhteet: äänestyksessä lehti sai tuekseen parikymmentä kokouksen 387 osanottajasta.

Osasto tilasi lisäksi eri paikkoihin tukitilauksena kymmenen kappaletta sekä Kansan Uutisia että Suomen Sosialidemokraattia. Liikeliittoa osasto patisti kovasti ottamaan käyttöön muiden liittojen tavoin ns. lehtisetelin työväenlehtien tuessa.

Kirjelmiä osasto 44 lähetti monellekin taholle, kun niitä ryhdyttiin laatimaan. SAK:ta osasto pyysi 1974 selvittämään Hakaniemen alueen päivähoitopaikkojen tilannetta. Taustana oli se, että suuri osa liittojen toimistotyöntekijöistä oli pienten lasten äitejä, joilla oli todellisia ongelmia päivähoitopaikkojen löytämiseksi.

Näiden paikkojen jälkeenjääneisyys oli ilmiselvää Helsingin kasvaessa lähes puolen miljoonan asukkaan kaupungiksi. Osin kunnallisen palvelutason puutteiden vuoksi kääntyikin pääkaupungin asukasmäärä 1970-luvulla laskuun. Samanaikaisesti kasvoi asukasluku naapurikaupungeissa, pääkaupunkiseudulla.

Ammattiosaston toimikunnassa puhuttivat eniten työehtosopimuskysymykset ja maassa noudatettu talouspolitiikka. Konttoristit tunsivat huolta rahojensa riittävyydestä, "koska inflaatio puri huimasti meidän jokaisen tilipussista", kuten esim. vuoden 1975 toimintakertomuksessa todettiin. Osastolle oli kuvaavaa, että siinä suhtauduttiin tyytymättömyydellä työnantajien - ja siis myös ammattiliittojen - tarjoamiin "kymmenpennisiin" TUPO-ratkaisujen korotuksissa.

Markka-tavoitteiden lisäksi osasto pyrki kohentamaan jäsentensä asemaa kehittämällä liittojen kanssa sovittua palkkaluokitusta ja nostamalla henkilöitä eri nimikkeissä ylempään ryhmään. Myös muita parannuksia kyettiin toteuttamaan. Esimerkiksi 1975 onnistuttiin saamaan yleissopimukseen 10 %:n ns. Ay-lisä, joka oli aikaisemmin ollut 4 %. Samalla ruvettiin 50 %:n lomapalkka maksamaan jo lomalle lähtiessä eikä enää lomaltapaluurahana.

Hyvänä osoituksena ammattiosaston aktiivisesta panoksesta olkoon aloitteet vuoden 1978 liittokokoukselle. Osasto teki aloitteita liiton sääntöjen muuttamisesta, työsuojelusta, lehtisetelin myöntämisestä jäsenille, matalapalkkakysymyksestä, sukupuolten välisestä tasa-arvosta työelämässä, liiton tiedottamisen kehittämisestä, kulttuuriharrastusten lisäämisestä jäsenistön keskuudessa ja rauhantyöstä. Vuosikertomuksessa 1978 todettiin varovaisesti, että "eräisiin tekemiimme aloitteisiin liittokokous suhtautui myönteisesti". - Itse asiassa joitakin Liikeliiton itsensä kannalta tarpeellisia aloitteita pyrittiin kanavoimaan edustajakokouksiin juuri konttoristien ammattiosaston kautta.

SELKEÄ RYHMÄTOIMINTA KÄYNNISTYY

Jäsenmäärän kasvu, aktiivisuuden lisääntyminen ja suoranainen radikaalisuuskin toivat väistämättä tullessaan myös "tarpeen" mitata valtavasti kasvaneen osaston poliittisia voimasuhteita. Siihen viittasi jo puheenjohtajavaali maaliskuussa 1972. Taustalla vaikutti myös liikealan kansandemokraattien ensimmäinen valtakunnallinen kokoontuminen keväällä 1973.

Vuodesta 1973 muodostui poliittisten ryhmien yhteistyösuhteita koetteleva. Lisäjännitettä antoi se, että osaston puheenjohtaja Anita Kevätsalo siirtyi aatteellisesti vasemmalle SKDL:n riveihin.

Sosialidemokraatit kokivat tilanteen kiusalliseksi: he eivät oikein voineet asettua julkilausumia sorvatessa vastahankaan, mutta pitivät niitä joskus itselleen vieraina. Sosialidemokraattien mukaan kommunistit ryhtyivät käyttämään osastoa avoimesti "valtakunnallisena omien puoluepoliittisten esitystensä julkistamiskanavana", kuten he säilyneessä, jäsenille jaetussa viestissä ennen vuoden 1974 vuosikokousta kärjistivät. Ymmärrettävästikin asia esitettiin kansandemokraattien/kommunistien omissa viesteissä ja Kansan Uutisten kirjoituksissa toisin.

Osaston 1973 kehittelemä ajatus omasta lehdestä aiheutti myös toteutuessaan närää sosialidemokraateissa. Kävi nimittäin niin, että Liiketyöläinen-lehti julkaistiin 1974, ennen Liikeliiton tärkeitä edustajakokousvaaleja. Julkaisijana oli osasto 44:n lisäksi kaksi muutakin osastoa, mutta painos oli peräti yli 10 000. Lisäksi erään "työtapaturman" takia lehteä eivät saaneet esim. Liikeliiton toimistossa työskennelleet jäsenet, mutta sen sijaan sitä levitettiin muualla maassa.

Sosialidemokraatit kokivat lehden muodostuneenkin osaksi kansandemokraattista vaalityötä, eikä osaston oman tiedottamisen tarpeesta johtuneeksi. Kaikkia keinojahan valtakamppailuissa tavataan käyttää. Liikeliiton kansandemokraattisen ryhmän säilyneet monistetut tiedotteet kertovat miten tärkeinä pidettiin huhtikuun alun liittokokousvaaleja. Jo maaliskuun alkupuolella saivat konttoristien osaston kansandemokraattiset jäsenet viestin: "On tärkeää, että kaikki osastomme kansandemokraatit tietäisivät jo tekeillä olevista valmisteluista".

Vaaleista muodostui hyvin selkeät. Äänestyspaikkoja oli Metallitalossa, Kulttuuritalolla, Lehdistötalolla Kotkankadulla sekä vielä Paasivuorenkadun työväentalolla. Kansandemokraattien etukäteisvalmistelut onnistuivat niin hyvin, että edustajakokoukseen ei valittu yhtään konttoristien ammattiosaston sosialidemokraattia.

Seurauksena osaston sisällä kiristyneistä tunnelmista ryhtyivät myös sosialidemokraatit kehittämään omaa ryhmätoimintaansa. Se oli puoluehajaannuksen takia jäänyt kansandemokraateista jälkeen. Kummankin ryhmän toiminnassa oli kuitenkin jatkuvasti pulmia mm. sen vuoksi, että ammattiosaston jäseniä oli työssä noin sadassa eri työpaikassa.

HELSINGIN KONTTORISTIT RY:N JÄSENIÄ(os.44) **SKDL:n**
KUNNALLISVAALIEHDOKKAINA

Helsinki

ANITA KEVÄTSALO N:O **408**

Anita työskentelee Rakennustyöläisten liitossa kurssisihteerinä. Hän on Helsingin kaupunginvaltuutettu, Liikeliiton valtuuston jäsen, Elannon edustajiston jäsen ja osastomme, Helsingin Konttoristit ry:n toimikunnan jäsen. Anita asuu Kontulassa.

Vantaa

PIRKKO SILLFORS **329**

Pirkko työskentelee Kansan Uutisissa ilmoitusmyyjänä. Hän on ollut Vantaan kaupungin valtuutettuna vuodesta -76. Pirkko asuu Myyrmäessä.

TERTTU GRÖNTHAL N:O **427**

Terttu työskentelee myös Kansan Uutisissa. Hän on pääoperaattori. Terttu on innokas urheilun ystävä, toimien mm. aktiivisesti seuransa eri tehtävissä. Tertun kotipaikkana on Koivupää, Länsi-Vantaalla.

Espoo

TUIJA KINNUNEN N:O **22**

Tuija on ammatiltaan toimistosihteeri ja työskentelee Valtion työntekijäin ja viranhaltijain liitossa. Hän on ollut Espoon kaupunginvaltuutettuna vuodesta -76. Tuijan asuinpaikka on Matinkylässä.

Vuoden 1980 kunnallisvaaleissa oli kaikkiaan 15 osaston jäsentä ehdokkaina. Osaston toimikunta toivotti kaikille menestystä ja tuki vaalityötä lähettämällä jäsenkirjeen mukana molemmat esitteet.

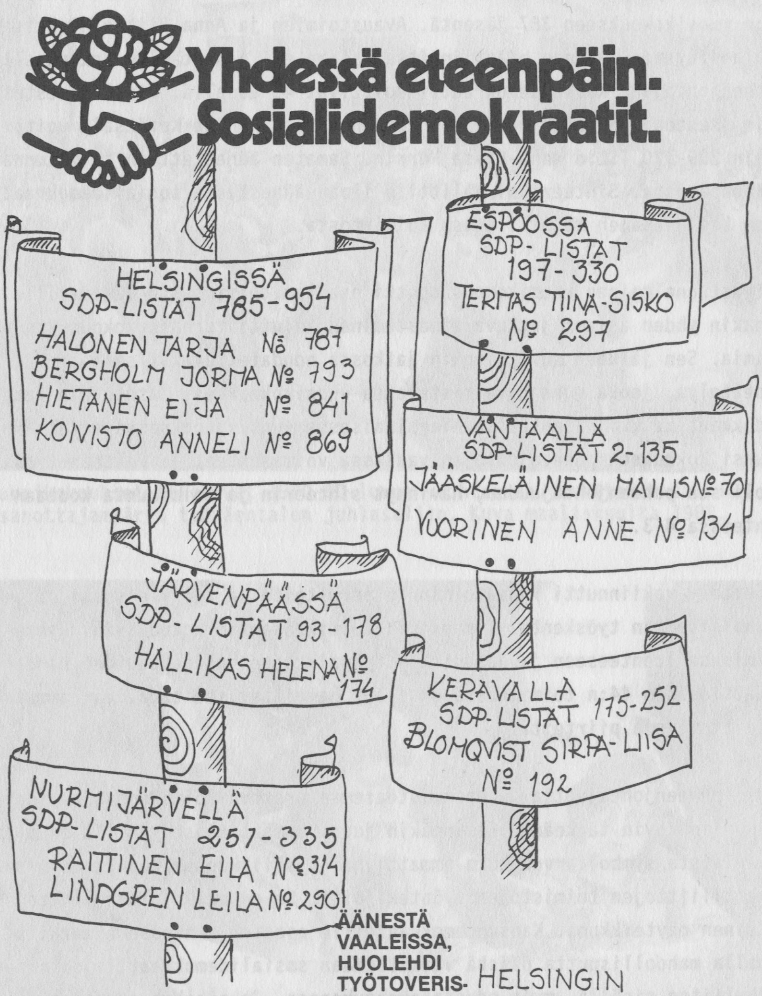
Yhdessä eteenpäin.
Sosialidemokraatit.
HELSINGISSÄ
SDP-LISTAT 785-954
HALONEN TARJA Nö 787
BERGHOLM JORMA Nº 793
HIETANEN EIJA Nº 841
KONISTO ANNELI Nº 869
ESPOOSSA
SDP-LISTAT
197-330
TERTAS TIINA-SISKO
Nº 297
VANTAALLA
SDP-LISTAT 2-135
JÄÄSKELÄINEN MAILIS Nº 70
YUORINEN ANNE Nº 134
JÄRVENPÄÄSSÄ
SDP-LISTAT 93-178
HALLIKAS HELENA Nº 174
KERAVALLA
SDP-LISTAT 175-252
BLOMQVIST SIRPA-LIISA
Nº 192
NURMIJÄRVELLÄ
SDP-LISTAT 257-335
RAITTINEN EILA Nº 314
LINDGREN LEILA Nº 290
ÄÄNESTÄ VAALEISSA, HUOLEHDI TYÖTOVERIS-TASIKIN!
VOITTO VASEMMALLE — SINUN JA KOTIKUNTASI PARHAAKSI.
HELSINGIN KONTTORISTIT RY:N
44; SOS. DEM. RYHMÄ

TAISTOJEN VUOSIA

Helsingin työväentalon juhlasaliin kokoontui maaliskuussa 1974 osasto 44:n vuosikokoukseen 387 jäsentä. Avaustoimien ja Anna-Riitta Minkkisen lauluesitysten jälkeen päästiin itse asiaan eli äänestämään kokoukselle puheenjohtajaa. Kansandemokraatit voittivat 46 äänellä. Vielä äänestettiin osaston seuraavan vuoden puheenjohtajasta. Anita Kevätsalo voitti äänin 209-170 TSL:n Anna-Liisa Hurrin. Samaten äänestettiin toimikunnan kokoonpanosta. Sihteeriksi valittiin ilman äänestystä sosialidemokraattien Lea Hietanen Metalliliiton toimistosta.

Kiivastunnelmainen vuosikokous opetti osaston toiminnasta vastaaville ainakin yhden asian: jatkuva äänestäminen kulutti turhaan kokousväen voimia. Sen jälkeen sovittiinkin jatkossa noudatettavaksi selkeämpää menettelyä, jonka mukaan valmistavassa vuosikokouksessa asetetaan kahdet ehdokkaat kaikkiin tehtäviin. Varsinaisessa vuosikokouksessa mitataan aluksi kokouksen puheenjohtajan vaalissa voimasuhteet ja voittanut osapuoli saa puheenjohtajuuden, hävinnyt sihteerin ja toimikunta kootaan suhteessa 4-3.

Menettely vakiinnutti ryhmätoiminnan perusteita ja loi yleisesti ottaen rauhallisemman työskentelyilmapiirin toimikunnankin kokouksiin. Ryhmätoiminnan luonteeseen ja jäsenistön työpaikkojen hajanaisuuteen nähden ammattiosasto 44:n toiminnassa on ollut havaittavissa tavallaan ammattiliittomaisia piirteitä.

Miksi puheenjohtajuutta ja enemmistöasemaa osaston toimikunnassa pidettiin niin kovin tärkeänä? Ensinnäkin juuri ammattiosasto 44:llä on ollut eräänlaista symboliarvoa koko ammattiyhdistysliikkeessä, edustaahan se ammattiliittojen toimistojen työntekijöitä. Se on eräänlainen liittojen yhteinen näyteikkuna. Kansandemokraateille osaston johtoasema merkitsi samalla mahdollisuutta päästä vaikuttamaan sosialidemokraattisjohtoisen Liikeliiton sisällä, myös edustajakokouksessa. Ja ainahan enemmistö pääsee viime kädessä muovaamaan annettavien julkilausumien ja kannanottojen keskeisen sisällön.

Uuden menettelyn myötä vähentyi valmistavan vuosikokouksen merkitys ja samalla osanotto. Kuitenkin kokous tarjosi eräänlaisia väliaikatietoja voimasuhteiden kehityksestä, kun puheenjohtaja valittiin kokoukselle.

Vuosikokoukset kokosivat 1970-80-luvun vaihteessa tavattoman suuria osanottajamääriä työväentalon juhlasaliin. Kuva maaliskuulta 1982.

Vas. osaston puheenjohtaja Lea Hietanen, vuosikokouksen puheenjohtaja Tarja Halonen ja sihteeri Soile Parkkinen.

Voimia keskitettiin vuosikokoukseen. Sinne pyrittiin kokoamaan jokainen osaston jäsen. Työväentalon A- tai B-sali eivät enää riittäneet, vaan kokoukset oli pidettävä juhlasalissa.

Näistä tiukoista vuosikokouksista levisi pääkaupungin ammattiyhdistysväen keskuudessa monia tarinoita. Eräskin Metalliliiton toimitsija osui talon ulko-ovelle samaan aikaan kun konttoristien kokous oli alkamassa. Kohteliaana miehenä hän avasi oven jäljessään tulevalle naiselle - ja joutui pitämään ovea avoinna kertomansa mukaan seuraavan puolen tunnin ajan. Koko ajan saapui lisää väkeä kokoukseen.

Toinen metallimies huokasi työväentalon kahviossa katsellessaan kerran juhlasaliin työtyvää naisvaltaista joukkoa: "Tulisipa ammattiosaston kokoukseen joskus noin paljon väkeä kuin tuonne bingoon menee!" Miehen ällistys taisi olla melkoinen, kun hän kuuli, että kysymyksessä todellakin oli ammattiosaston kokous.

Seuraavaan taulukkoon on koottu tiivistelmä muutamien vuosien ajalta ammattiosaston vuosikokouksista, sekä osanottajamääristä, valinnoista että voimasuhteiden eroista. Tiedot on koottu kokouspöytäkirjoista.

		Enemmistön suuruus			
Vuosi	Läsnä	kd	sd	Puheenjohtaja	Sihteeri
1975	361	34		Anita Kevätsalo	Lea Hietanen
1976	424		5	Tarja Halonen	Marja Myllyniemi
1977	602	11		Raija Pitkänen	Lea Hietanen
1978	518		16	Tarja Halonen	Marja Myllyniemi
1979	548		9	Lea Hietanen	Kaija Rantala
1980	584		8	Lea Hietanen	Pirjo Kortealho
1981	550		58	Lea Hietanen	Soile Parkkinen
1982	495		72	Lea Hietanen	Soile Parkkinen
1983	464		74	Paula Kivivuori-Meri	Soile Parkkinen

Muutaman kerran tilanne oli kutkuttavan jännittävä, kuten ylläolevasta havaitaan. Pienimmillään ryhmien välinen ero oli ainoastaan viisi ääntä. Vuodesta 1978 alkaen alkoi tilanne kääntyä sosialidemokraattien voitoksi ja vuodesta 1981 alkaen yhä selkeämmin.

Mistä voimasuhteiden muutokset 1970-luvulla loppujen lopuksi aiheutuivat? Ilmeistä on, että osaston radikaalistuminen kanavoi kannatusta ennen muuta kansandemokraateille/kommunisteille, jotka olivat olleet tavallaan linjanvedoista vastanneiden sosialidemokraattien varjossa. Tyytymättömyys sekä konttoristiosaston ja itse Liikeliiton toimintaan tai ainakin suhteessa omiin odotuksiin siirsi puolueisiin sitoutumattomien ja kenties joidenkin sosialidemokraattienkin tukea SKDL:n edustajille osaston vaaleissa.

Voimasuhteiden muutoksesta ei kuitenkaan seurannut juuri muunlaisia muutoksia. Lisäksi sosialidemokraatit kokosivat hajallaan olleet rivinsä ja aloittivat oman ryhmätoiminnan.

11. AMMATTIOSASTON 1980-LUKUA

Kiivastunnelmaiset vaalikokoukset saattoivat helposti antaa satunnaiselle kokouksissa kävijälle virheellisen kuvan konttoristien ammattiosaston toiminnasta. Asiaan kiinnitti huomiota puheenjohtaja Lea Hietanen avatessaan vuosikokouksen maaliskuussa 1980: "Niistä jäsenistä, jotka käyvät ainoastaan vuosikokouksessa, tuntuu ehkä siltä, että tässä ammattiosastossa puoluepolitiikka näyttelee valtavan suurta roolia - näin ei kuitenkaan ole".

Kun voimasuhteet on vuosikokouksessa mitattu ja johtoelimet valittu, "tyytyy vähemmistö tyylikkäästi vuosikokouksen enemmistön päätökseen ja enemmistö ei käytä valtaansa väärin", vakuutti Lea Hietanen.

JÄSENMÄÄRÄ VAKIINTUNUT

Ammattiosaston jäsenmäärän kasvu tasaantui 1980-luvulle tultaessa. Esim. 1975 jäseniä oli 1138 (miehiä 204 , naisia 934) ja 1981 määrä oli 1201. Vuoden 1985 lopulla jäsenmäärä oli yhteensä 1264, joista naisia 1087, miehiä 177, vapaajäseniä 148 ja eläkeläisiä 90. Jäsenmäärän kasvua hidastivat mm. Kansan Sivistystyön Liiton (KSL), TSL:n ja SNS:n työntekijöiden siirtyminen Valtion Työntekijäin ja Viranhaltijain Liiton (VTVL) puolelle.

Ammattiosastosta tuli valtakunnan kattava 1981. Taustalla oli Stockmannin ammattiosaston aloite Liikeliiton edustajakokoukselle 1978. Sen mukaan tuli liiton muista osastoista siirtää poliittisten järjestöjen toimitsijat osasto 44:ään. Liiton päätöksen jälkeen siirtyivätkin mm. kansandemokraattiset puoluetoimitsijat osaston jäseniksi. Sosialidemokraattisen puolueen toimitsijat kuuluvat sen sijaan jatkuvasti Järjestötoimitsijain liittoon.

Ammattiosastoon oli toki jo aiemminkin kuulunut pääkaupungin ulkopuolella asuvia, mutta useimmilla oli yhteistä työpaikka Helsingissä ja he noudattivat osaston neuvottelemaa työehtosopimusta. Osastossa ei otettu valtakunnalliseksi laajentumista oikein innostuen vastaan. Toimintakertomuksessa vuodelta 1981 todettiin, ettei muutos ollut hyvä asia, "koska tällöin jäsenten osallistumismahdollisuudet pienenee".

Kesäkuussa 1984 osastossa varta vasten päätettiin, että " 'ulkojäseniä' ei aleta haalia". Tähän päätökseen viittasi toimikunnan kasandemokraattinen ryhmä toukokuussa 1985, kun osaston jäsenyyttä haki pitkälti yli 20 tamperelaista Tekstiili- ja Vaatetustyöväen liiton toimiston työntekijää. He halusivat liittyä jo senkin vuoksi, että he noudattivat osasto 44:n neuvottelemaa työehtosopimusta. Jäsenet hyväksyttiin kuitenkin yksimielisesti. Samalla päätettiin, että tässäkin tapauksessa toispaikkakuntalaisille annettaisiin taloudellista tukea vain erikseen sopien, "mikäli avunpyyntöjä tulee".

Miljoonan jäsenen SAK:ssa on liikeliittolaisia 1980-luvun puolivälissä runsaat 100 000. Konttoristien osuus heistä on noin 15 %. Liikeliitto on SAK:n kolmanneksi suurin KTV:n ja Metalliliiton jälkeen. Ammatillisen järjestäytymisen voimakas laajentuminen toi 1970-luvulla muassaan naisten osuuden tuntuvan lisäyksen yli 40 prosenttiin SAK:n kokonaisjäsenmäärästä. Liikeliitossa heidän osuutensa on yli 80 prosenttia.

Naisnäkökulma on yhä korostuneemmin painottunut myös osasto 44:ssä. Siinähän jo puoli vuosisataa sitten tehtiin ammattiyhdistysliikkeelle ensimmäisiä aloitteita tasa-arvon puolesta, mm. naimisissa olevien naisten irtisanomissuojan tehostamiseksi.

Kulttuuritoiminnalla on osastossa ollut yhä voimistuva merkitys. Moniin tilaisuuksiin ovat tuoneet oman sävelтervehdyksensä paperiliittolaiset "Papruskat"....

.... ja Rakennusliiton "Repsikat".

Osaston teatteriryhmä osallistui tammikuussa 1986 Venetsian karnevaaleihin.

Työvoimaministeri Urpo Leppänen (SMP) sai osastolta kiukkuista palautetta loppusyksyllä 1983, kun hän oli ehdotellut pienten lasten äitien siirtymistä kotiin. Osaston valmistavan vuosikokouksen hyväksymässä julkilausumassa painotettiin, että "naiset ovat tulleet työmarkkinoille jäädäkseen", kehitystä ei voi kääntää taaksepäin.

Tasa-arvon näkökulmasta sai virikkeen ammattiosaston yritys muuttaa vuoden 1982 edustajakokouksessa Liikeliiton sääntöjä. Kannatuksetta jäi vielä aloite valita joko kaksi puheenjohtajaa tai kaksi sihteeriä, joista toinen olisi ollut nainen. Aloitteen taustalla oli myös tieto siitä, että liiton jäsenistö oli hyvin voimakkaasti muuttunut naisenemmistöiseksi. Toisena tekijänä oli ammattiosaston jäsenten pitkäaikainen kokemus naisen asemasta ammattiyhdistysliikkeessä.

Hyvin monelta taholta kumpusi siten muutospyrkimyksiä liiton vuoden 1986 edustajakokouksen edellä. Helsingin Konttoristien ammattiosasto oli liiton muiden helsinkiläisten osastojen kanssa aktiivisesti mukana puheenjohtajakamppailussa. Yhteistoiminnan tuloksena uudeksi puheenjohtajaksi Kauko Suhosen jälkeen tulikin valituksi Mai-Len Remahl.

KOHENTUNEET YHTEISTYÖSUHTEET

Ammattiosaston sisäinen henki on 1980-luvulla ollut rakentava ja hyvä - vaikka voimat on vaalikokouksessa vuosittain säännöllisesti punnittukin. Lea Hietasen puheenjohtajakauden jälkeen tehtävässä on toiminut Paula Kivivuori-Meri SAK:sta. Varapuheenjohtajina ovat toimineet Sirpa Ilola SAK:sta ja hänen jälkeensä Sirkka Korhonen Puuliitosta.

Soile Parkkisen pitkän sihteerikauden jälkeen tehtävään siirtyi vuoden 1986 alussa Kaija Liikaoja Rautatieläisten Liitosta. Rahastonhoitajana toimi pitkään Helena Haaranen sos.dem.puoluetoimistosta. Vuoden 1986 alussa tehtävään tuli Else Vanhanen SAK:sta.

Ammattiosaston toiminnan painopisteiden laajentuminen näkyy havainnollisesti eri tehtäviin valittujen toimihenkilöiden nimikkeistä. Juhlavuodeksi 1986 valittiin tiedotussihteereiksi Leena Koskinen ja Pirjo Vainio, kulttuurisihteereiksi Hilkka-Liisa Karppinen ja Tuulikki Wikström, nuorisovastaavaksi Tarja Kaukovaara, tasa-arvovastaaviksi Lydmila Kaltala ja Helen Katajisto sekä kansainvälisten asiain ja rauhanvastaaviksi Kirsi Handolin ja Ritva-Liisa Tuominen.

Osaston jäsenkokouksia on pidetty viime vuosina nelisen kertaa vuodessa. Lisäksi muutaman kerran kootaan vuosittain työpaikkojen luottamushenkilöt yhteisiin kokouksiin. Toimikunnalle kertyy kokouksia puolentoistakymmentä vuosittain.

Ammattiosaston kokouksissa ovat viime vuosinakin olleet keskeisesti esillä työehtosopimuksiin liittyneet seikat. Mutta muihinkin asioihin on otettu kantaa. Esim. vuosikokous maaliskuussa 1981 esitti, että Suomi lopettaisi aseviennin ja lisäisi kehitysapuaan Yhdistyneiden Kansakuntien edellyttämälle tasolle. Vuotta myöhemmin osasto kiinnitti huomionsa pahenevaan työttömyyteen ja työsuhdeturvan kehittämiseen.

Osasto 44 on myös itse osallistunut kehitysyhteistyöhön tukemalla SAK:n solidaarisuusrahastoa. Lisäksi 1980-luvun alussa osasto hankki itselleen namibialaisen "kummilapsen", Franna Kavarin, jonka koulutusta ja elämistä muutenkin on pyritty taloudellisesti avustamaan. Vuosikokouksissa ja muutaman kerran erityisillä solidaarisuusiltamilla on koottu varoja hänen hyväkseen.

Jäsenkokouksissa on vieraillut monien eri alojen alustajia. Esim. 1983 puhui YK-liiton pääsihteeri Hilkka Pietilä naisen asemasta kehitysmaissa ja Suomessa. Samana vuonna kertoi SAK:n koulutussihteeri Pentti Öhman ajankohtaisista työehtosopimusneuvotteluista. Pekka Gronow TSL:n kulttuuriosastolta on käynyt alustamassa työväenmusiikista jne.

Monesti on osaston tilaisuuksissa 1980-luvun mittaan käynyt myös kirjailijoita. Osa tilaisuuksista on järjestetty yhdessä KTV:n henkilökuntayhdistyksen kanssa. Vieraina ovat käyneet Kaari Utrio, Erno Paasilinna, Alpo Ruuth ja Arvo Salo.

TES-kysymysten lomaan ovat hyvin soveltuneetkin toisenlaiset puheenaiheet. Virkistystä ovat tarjonneet myös perinteiset retket, joita osasto on 1980-luvun vuosina suunnannut mm. tuttuun Petäykseen, Kiljavalle, Pajulahteen, Siuntion Kylpylään, Moskovaankin. Myös Sirola-opistoon ja Työväen Akatemiaan on käyty tutustumassa. Retkille on pyritty saamaan myös perheenjäseniä mukaan. Lukuisat teatterikäynnit ovat nekin kuuluneet viime vuosina ammattiosaston toimintaan. Erikseen on vielä järjestetty teatteri-iltoja osaston eläkeläisille sekä jäsenten lapsille.

Erilaisten kulttuuririentojen osuus on osaston toiminnassa korostunut vuodesta 1984 alkaen. Vuosikertomuksen mukaan kuvataiteen parissa toimi 17 osanottajaa, näytelmäkerhossa 12, valokuvakurssille osallistui 15 ja kitarakurssille yhdeksän osaston jäsentä.

Myös osaston 60-vuotisjuhlassa helmikuussa 1986 korostui kulttuurin osuus. Asiaan kuuluneiden puheiden lisäksi - puhujina osaston puheenjohtaja Paula Kivivuori-Meri, Liikeliiton puheenjohtaja Kauko Suhonen ja kansanedustaja Tarja Halonen - muu ohjelma painottui suurelta osin jäsenten omatoimiseen ohjelmaan. Anna-Riitta Minkkinen lauloi, osaston teatteriryhmä esitti näytelmän, HTY:n puhallinyhtye soitti, Tap-Step-ryhmä steppasi ja lopuksi laulettiin yhdessä. Lisäksi nähtävillä oli kuvataiteen harrastajien oma näyttely.

Sääntömääräisten ja vakiintuneiden kokoontumisten lisäksi osasto pitää yhteyttä jäseniin tiedotteiden avulla. Työpaikkojen luottamushenkilöt saavat lisäksi omaa postia. Yhdessäololla, keskusteluilla ja vakavilla pohdinnoilla on edunvalvonta-asioiden edistämisen lisäksi myös hyvin tärkeä merkitys yhteenkuuluvuuden ja sisäisen kiinteyden rakentajana.

Pääkaupungissa yhteistoiminta on lisääntynyt Liikeliiton muiden osastojen kanssa. Merkittävä vaikutus mm. puheenjohtajakamppailussa ennen vuoden 1986 edustajakokousta oli kymmenkunnan suurimman osaston keskuuteen muodostuneella tasa-arvotyöryhmällä.

On vielä syytä mainita, että ammattiosastolla on yhteydenpitoa Helsingissä myös Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliittoon kuuluvan Järjestötoimihenkilöt r.y:n kuin myös Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliittoon kuuluvan Ammattijärjestötyöntekijät r.y:n kanssa.

Ammattiosaston jäsenten keskimääräistä vankempaa yhteiskunnallista aktiivisuutta kuvastelee se, että useita osaston jäseniä on ollut pääkaupunkiseudulla kunnallisvaaliehdokkaana. Useat ovat myös olleet kunnanvaltuutettuina, kuten Helsingissä Tarja Halonen (sd) ja Anita Kevätsalo (kd). Ensinmainittu valittiin vuonna 1979 kansanedustajaksi ja jälkimmäinen on ollut Lempi Lehdon perinteitä seuraten myös kaupunginhallituksen jäsen.

Ammattiosaston 60-vuotisjuhlilla helmikuussa 1986 olivat onnittelijoiden joukossa mm. SAK:n edustajat Pekka Ahmavaara ja Arto Kuusiola oik. onnitteluja vastaanottamassa Soile Parkkinen, Paula Kivivuori-Meri ja Lydmila Kaltala.

Myös Liikeliitto esitti onnittelut omalle osastolleen. Vas. puheenjohtaja Kauko Suhonen, pääsihteeri Mauno Hietikko, Paula Kivivuori-Meri, Soile Parkkinen ja Sirkka Korhonen.

TOIMISTOTYÖ "MIKROMURROKSESSA"

Työolosuhteet toimistoissa ovat 1970-luvulta alkaen kokeneet voimakkaita ja perusteellisia muutoksia teknologian nopean kehityksen myötä. Konttoristien ammattiosastot järjestivät 1981 "teknologia konttoreissa" -tilaisuuksia, joissa käsiteltiin mm. työnteon muutoksia tulevassa, hyvin pitkälle teknistyneessä toimistossa. Ne tekniset laitteet, joita Lempi Lehto esitteli kirjoituksessaan 1950-luvun puolivälissä, ovat jo kauan olleet auttamattoman vanhentuneita. Kehitys on jatkunut koko ajan eikä se pysähdy.

Pienoistietokoneet, konekirjoittajien tehokirjoittimet, käytännölliset ja nopeat kopiointikoneet jne. ovat tulleet toimistoihin jäädäkseen ja samalla muuttaneet monin tavoin työnteon luonnetta. Uusi tekniikka on toisaalta keventänyt monia työtehtäviä, nopeuttanut niitä. Toisaalta se on työtä yksinkertaistaessaan jopa lisännyt rutiinimaisuutta ja paineita tekijälleen. Oma lukunsa ovat sitten lisääntyneet uudet ammattisairaudet, hartioiden, niskan, silmien rasituksesta aiheutuvat.

Ajan kuluessa, toimistotyöntekijöille asetettujen vaatimusten jatkuvasti lisääntyessä, on esiin noussut aivan uudenlaisia ongelmia. Ristiriitoja saattaa syntyä esim. tilanteessa, jossa ammattiliitossa esimiesasemassa oleva mies on edennyt tehtäväänsä pitkä tien kuljettuaan, työelämän kouluttamana, ja toimistotyöntekijä on hyvin pitkälle koulutettu, kielitaitoinenkin ja nainen.

Tällaisessa esimies-alainen -suhteessa on monta ulottuvuutta, jännitettä, ei vain mies- ja naisnäkökulman eroavuudet tai poliittiset näkemyserot. Osuvan tuntuisesti on kiteytetty, että ammattiliitoissa työskentelevät naiset ovat "lujatahtoisia ja tunnepitoisia". Naisen ei ole aina helppoa toimia miesten johtamissa ammattiliitoissa tai muissa järjestöissä, niiden toimistoissa.

Konttoristien ammattiosaston käymiin työehtosopimusneuvotteluihin on puolestaan perinteisesti liittynyt omia erikoislaatuisia piirteitä. Neuvottelupöydän molemmin puolin istuu työväenliikkeen edustajia, ammattiosaston edustajien vastapuolella tavallisimmin taloudesta vastaavia henkilöitä, parhaassa tapauksessa saman ammattiosaston jäseniäkin. Erot näkökulmissa saattavat olla hyvinkin suuret toverien kesken. Lisäksi on eroja liittojen varallisuudessa. Osasto 44:n vuosikertomuksessa 1980

Siiri Anteroinen (Ruusuvuori) liittyi osastoon jo perustamisen aikoihin 1926. Paula Kivivuori-Meri on ollut puheenjohtajana vuodesta 1983 alkaen.

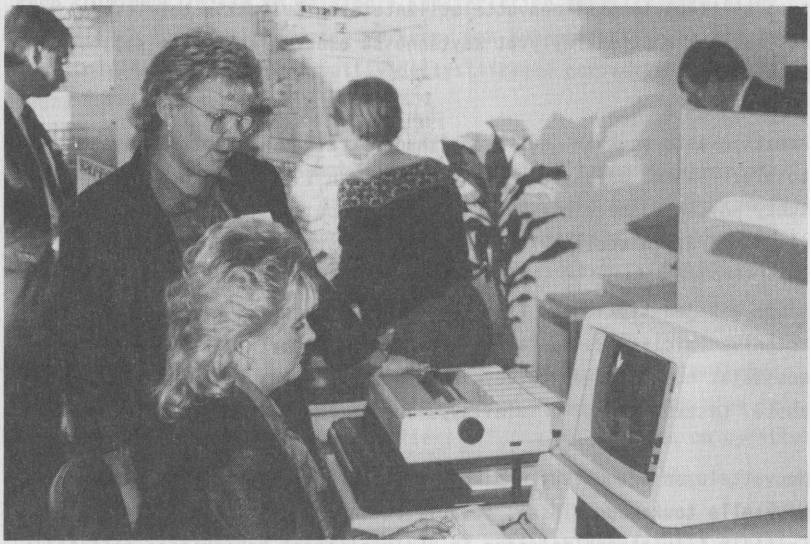

Uusi teknologia on monella tavalla mullistanut myös toimistotyön luonnetta. Kuva syksyltä 1986, Liikeliiton osastolta Konttoritekniikan messuilta. (Liikeliiton kuvakokoelmat)

kärjistettiin sopimusten tulkintaongelmia kuvaavasti. Sen mukaan "työväenjärjestöissäkin on jo toimihenkilökuntaa niin paljon, että työnantaja tulkitsee työehtosopimusta kirjaimellisesti taskulaskin kädessä, eikä kuten 10-15 vuotta sitten sen hengen mukaisesti".

Eräs näkökulma on edelliseen kuitenkin vielä lisättävä. Erilaisten työväenjärjestöjen ja laitosten työntekijöillä on ollut perussolidaarinen asenne työnantajaansa, mikä on sinänsä aivan ymmärrettävää. Juuri tällainen asenne auttaa monesti ponnistelemaan ylimääräisiä työtunteja, kun valmistellaan kokouksia ja kulttuuritapahtumia, käytäessä työehtosopimusneuvotteluja, valmisteltaessa liittojen kannanottoja ja selontekoja, kirjoitettaessa, monistettaessa jne.

Perussolidaarista asennetta on kovin koetellut eräs tapahtuma. Aina 1970-luvun alkuvuosiin saakka osaston solmimissa työehtosopimuksissa oli kirjattuna käytäntö, jonka mukaan "entisiä etuuksia" ei saanut huonontaa. Sopimuksissa luki tarkalleen: "Mikäli työntekijälle on myönnetty tässä sopimuksessa mainittuja edullisempia ehtoja, ei niitä saa vähentää". Kertoman mukaan lause putosi erään kerran sopimuksesta pois konekirjoittajan virheen takia. Osaston neuvottelijat ovat pyrkineet sen jälkeen jatkuvasti saamaan saman ajatuksen palautetuksi sopimuksiin. Osaston jäsenet ovat myös kokeneet liittojen toimitsijoilta saamansa tuen riittämättömäksi neuvottelutilanteissa. Kuitenkin toimitsijoiden sosiaaliset edut määräytyvät käytännössä osaston solmimien sopimusten mukaisesti.

Ammattiosasto on kaivannut työpaikkademokratian lisäämistä ammattiliittoihin. Pienenä edistysaskeleena oli vuoden 1981 työehtosopimukseen tehty pöytäkirjamerkintä, jonka mukaan työpaikan luottamushenkilöllä olisi määrätyin edellytyksin oikeus osallistua hallinnon kokouksiin.

Viime aikojen tiukimpaan tilanteeseen osasto joutui keväällä 1983 neuvotteluerimielisyyksien takia. Neuvotteluissa pyrkivät työnantajien edustajat huonontamaan terveydenhoito-ohjesääntöä vallinneesta käytännöstä. Lisäksi hiersi erimielisyys lomapalkan maksamisperusteista.

Neuvottelujen ajauduttua umpikujaan esitti osaston toimikunta jäsenkokoukselle toukokuun alussa, että liitolta pyydettäisiin lakkolupaa. Erittäin tiivistunnelmaisessa ja yksimielisessä kokouksessa päätettiin ryhtyä tarpeellisiin lakkovalmisteluihin. Neuvottelijat ohittaen osasto lähestyi kirjeellä vielä suoraan SAK:n hallituksen jäseniä.

Tilanne laukesi toukokuun puolivälissä: SAK:n hallitus kehotti neuvottelijoitaan pyrkimään rakentavaan ratkaisuun. Lopputulos tyydytti sekä SAK:n hallitusta että ammattiosastoa. Vuosilomaperusteista päästiin yksimielisyyteen neuvottelujen jälkeen keväällä 1984. Myöhemmin nousi vielä erimielisyyksiä lomallelähtörahan maksamisesta. Kiista sovittiin lopulta osaston esittämän kannan mukaisena tammikuussa 1986.

Hyvin sattuvasti kirjoitti osaston 60-vuotisjuhlan ohjelmavihkosessa Liikeliiton puheenjohtaja Kauko Suhonen: "Ammattiyhdistysliikkeen (SAK) ja työväenliikkeen eri yhteisöjen työntekijöiden edut eivät ole olleet itsestään selvä tosiasia, vaikka asiaa tuntemattomat monasti näin luulevat vielä tänäkin päivänä. Työntekijä-työnantaja ristiriita on varsin monasti noussut hyvinkin voimakkaasti esille". Suhosen mielestä juuri osasto 44 on Liikeliitossa toiminut "tiennäyttäjänä" puolustaessaan konttorityöntekijöiden etuja.

12. KONTTORISTIEN VUOSIKYMMENET

Ammattiosasto elää omaa elämäänsä. Siihen liittyvien ja siinä mukana toimivien omat elämänvaiheet kietoutuvat yhteen osaston vaiheiden kanssa ja aikanaan irtautuvat jälleen. Hyvin monille suomalaisen työväenliikkeen toimihenkilöille on Helsingin Konttoristien ammattiosasto ollut ensimmäinen kosketus järjestäytymiseen. Sen kokouksissa on opittu järjestötoiminnan alkeet ja ammattiyhdistysliikkeen periaatteet. Siellä on luotu kestäviä toverisuhteita.

Kuusi vuosikymmentä yhden ammattiosaston taipaleelta on jo verraten pitkä ajanjakso. Kuitenkin osasto on jatkuvasti sekä vanha että nuori; se kantaa muassaan historiaansa, mutta muuttuu samalla koko ajan, kun jäsenet pyrkivät vastaamaan kunkin aikakauden asettamiin uudenlaisiin haasteisiin.

Liikeliiton osasto 44 oli aikoinaan liiton ensimmäinen konttorityöntekijäin ammattiosasto. Ennen muuta osasto on vuosikymmenien ajan toiminut jäsentensä työehtojen parantamiseksi. Mutta myös muuten on pyritty vaikuttamaan, sekä Liikeliittoon että koko yhteiskuntaankin.

Eri aikakausina ovat toiminnan mahdollisuudet ja muodot vaihdelleet, mutta aina on osaston tehtäviin löytynyt aloitekykyisiä, ennakkoluulottomia konttorien ja toimistojen työntekijöitä. Leimallista on ollut ammattiyhdistysliikkeen ja muiden työväen järjestöjen ja laitosten henkilöstön osuus, mutta jäseniä on ollut runsaasti myös muualta.

Ennen sotia olivat ammattiosaston toimintamahdollisuudet varsin rajalliset. Se johtui sekä työmarkkinoiden luonteesta että konttoristien työnantajien omasta vakiintuneesta käytännöstä, jonka muuttaminen ei ollut helppoa. Vasta 1938 päästiin ensimmäiseen työehtosopimukseen.

Sotien jälkeen, ammatillisen toiminnan vapauduttua, pääsi osastonkin toiminta monista rajoituksista. Puolitoista vuosikymmentä kestäneen tauon jälkeen olivat työväenliikkeen molemmat suuntaukset jälleen yhdessä mukana. Työehtosopimusjärjestelmää ryhdyttiin kehittämään ja laajentamaan toden teolla. Monesti juuri konttoristien ammattiosasto nosti esiin tavoitteita, jotka sittemmin laajemminkin toteutuivat työmarkkinoilla. Näitä olivat erityisesti monet sosiaaliset edut.

Nousun jälkeen seurasi tasaantumisen kausi 1950-luvulla. Myöhemmin heijastui sosialidemokraattien sisäinen hajaannus osastonkin toimintaa heikentävästi.

Vaikeuksien jälkeen käynnistyi uusi nousu 1960-luvun lopulla ajankohdan voimakkaan yhteiskunnallisen liikehdinnän antaessa oman sävynsä. Ammattiyhdistysliikkeen eheytyminen ja yhteiskunnallisen merkityksen kasvu heijastuivat jäsenmäärän valtavana nousuna myös konttoristien ammattiosastossa. Osaston kokemaan suoranaiseen murrokseen liittyi jälleen kerran poliittisten voimasuhteiden punnintaa. Ammattiosastossa omaksuttiin myös uusia tehtäviä perinteisten rinnalle.

Kun sisäinen voimainmittelö saatiin rakenteellisesti hyvään uomaan, vakiintuivat yhteistoimintasuhteet jälleen. Liikeliiton osasto 44 on juhlavuonnaan eheä ja hyvin monipuolisesti toimiva, yhteiskunnallisesti tietoisten jäsentensä kokonaisuus.

Osaston vuoden 1986 toimikunta kesäkuussa kokoustauolla Pyysaaressa. vas. Paula Kivivuori-Meri, Leena Karppinen, Else Vanhanen, Tuulikki Wikström, Soile Parkkinen, Pirjo Vainio, Hilkka-Liisa Karppinen, Marja-Riitta Mehta, Maj-Britt Wallenius, Sirpa-Liisa Blomqvist, Tuula Kivikoski, Irma Dahlbacka, Sirkka Korhonen, Helen Katajisto ja Anja Pursiainen.

Omien palkka- ja sosiaalietujen ajamisen ohella kantaa ammattiosasto huolta myös yleisistä asioista. Kuvassa osaston jäseniä Hakaniemen torilla YK:n päivänä 1985, kun ammattiliittojen työntekijät muodostivat "rauhanketjun". (Liikeliiton kuvakokoelmat)

Ammattiosaston toiminnassa ei ole kysymys vain markoista tai muista henkilökohtaisista eduista. Sen ilmaisi hyvin vuosikokouksen 1983 hyväksymä julkilausuma, johon itse asiassa kiteytyi yhteiskunnallisen toiminnan kestävimpiä tavoitteita. Vuosikokoukseen kokoontuneet osaston jäsenet halusivat painottaen nostaa esiin huolensa tulevaisuudesta "työn, tasa-arvon, rauhan ja inhimillisen elämän puolesta".

LÄHDELUETTELO

AMMATTIYHDISTYSARKISTO

Osasto 44:n arkisto

- osaston eri elinten kokousten pöytäkirjat 1926 - 1986
- vuosikertomuksia, muistioita, tiedotteita, kirjeenvaihtoa
- lehtileikkeitä

SAK:n arkisto

- työehtosopimuksia

TYÖVÄEN ARKISTO

- lehtien vuosikertoja: Liiketyöläinen/Liikeliitto 1926 -; Vaaka 1951 - 68

Kirjallisuutta

- Asiakirjojen kertomaa. Kauppatyöntekijät ry 1907 -1982 75 vuotta. Koonnut Martti Kormano. Helsinki 1981
- Ala-Kapee Pirjo, Valkonen Marjaana: Yhdessä elämä turvalliseksi. SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen kehitys vuoteen 1930. Helsinki 1982
- Fagerholm K.-A.: Konttorityöntekijät ja järjestötoiminta. Liiketyöläinen 4/1932
- Jermo Aake: Kun kansa eli kortilla. Keuruu 1977.
- Juorkunan Jussi: Kovat jäsenmaksut, Kansan Uutiset 21.2.1974
- Kehälinna Heikki, Melin Harri: Eheytyksestä uusiin haasteisiin. Näkökulmia SAK:n kasvuun ja muutokseen 1970-luvulla. Helsinki 1985
- Kinnunen Kari: Liikeliiton jäsentutkimus. Tutkimusraportti 1986. Turenki 1986.
- Kiuru Sakari: Helsingin työväenjärjestöt. Helsingin kaupungin historia V:2. Helsinki 1965.

- Leivo Tyyne: S.L.T.L:n H:gin Konttorityöntekijäin os. 44. Liiketyöläinen 4/1932.

- Leivo-Larsson Tyyne: Elämässä tapaa ja tapahtuu. Helsinki 1970.

- Liiketyöntekijät yhteistyössä. 25 v. Suomen Liiketyöntekijäin Liiton toimintaa. Tampere 1942.

- Nainen SAK:laisessa ammattiyhdistysliikkeessä. Katsaus naisten ansioiden kehitykseen sekä naisten järjestäytymiseen ja toimintaan. Kirj. Pirjo Ala-Kapee, Marjaana Valkonen, Pirkko Österberg. Jyväskylä 1979.

- Nummijoki Seija: Naisten toimistotyö mikromurroksessa. Liikeliitto 15.9.1986.

- Reunanen Kyösti: Liiketyöntekijäin viisi vuosikymmentä. Helsinki 1967.

- Sainio Akseli: 50 vuotta Helsingin Varastotyöntekijät r.y:n toimintaa. Helsinki 1980.

- Siipi Jouko: Pääkaupunkiyhteiskunta ja sen sosiaalipolitiikka. Helsingin kaupungin historia V:1. Helsinki 1962.

- Sippola Anna-Riitta: Liikeliitto käy sukupuolisotaa. Helsingin Sanomat 28.2.1986.

- Suomen työväenliikkeen historia. Toimituskunta Lauri Haataja, Seppo Hentilä, Jorma Kalela, Jussi Turtola. Joensuu 1976.

- Tuomisto Tero: Tienraivaajan osa. Sata vuotta Helsingin Työväenyhdistyksen historiaa 1884 - 1984. Helsinki 1984.

- Valkonen Marjaana: Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö 1907 - 1982. Helsinki 1984.

Haastattelut:

Kansanedustaja Tarja Halonen 9.6.1986

Kurssisihteeri Anita Kevätsalo 10.6.1986

LIITE

TOIMIKUNNAN KOKOONPANO 1926 - 1986

(pj - puheenjohtaja, vpj - varapuheenjohtaja, s - sihteeri, r - rahastonhoitaja, vj - varajäsen)

1926
Kalle Järvinen, pj
Felix Laine, vpj
Hannes Uksila, s
Matti Leskinen, r
Väinö Aronen
Maija Sinisalo, vj

1927
Kalle Järvinen, pj
Felix Laine, vpj
Viivi Roslander, s
Matti Leskinen, r
Väinö Aronen
Osvald Fager, vj
Maija Sinisalo, vj
Hannes Uksila, vj

1928
Matti Leskinen, pj
Hannes Uksila, vpj
Viivi Roslander, s
Uuno Aho, r
Maija Sinisalo
Matti Tammilehto
Lempi Lehto, vj

1929
Arttur Hellman, pj
Emil Sallila, vpj
Viivi Roslander, s
Uuno Aho, r
Matti Leskinen
Maija Sinisalo
Lempi Lehto, vj

1930
Arttur Hellman, pj
Emil Sallila, vpj
Lempi Lehto, s
Anna Mikkonen, r
Matti Leskinen
Maija Sinisalo
Viivi Roslander, vj

1931
Fredrik Moisala,pj
Tyyne Leivo, vpj
Lempi Lehto, s
Anna Mikkonen, r
Maija Sinisalo
Fritiof Sundqvist
Fanny Kavonius, vj
Matti Leskinen, vj

1932
Tyyne Leivo, pj
Fredrik Moisala, vpj
Lempi Lehto, s
Anna Mikkonen, r
Maija Sinisalo
Teuvo Lehtonen, vj
Cay Sundström, vj

1933
Fredrik Moisala, pj
Teuvo Lehtonen, vpj
Olavi Tunturi, s
Aune Koski, r
Lempi Lehto
Tyyne Leivo
Anna Mikkonen
Maija Sinisalo
Visa Kivi, vj

1934
Olavi Tunturi, pj
Fredrik Moisala,pj
Visa Kivi, s
Aune Koski, r
Lempi Lehto
Toivo Lehtonen
Tyyne Leivo
Anna Mikkonen
Matti Leskinen, vj

1935
Lempi Lehto, pj
Olavi Tunturi, vpj
Unto Aalto, s
Aune Koski, r
Tyyne Leivo
Kaino Palmen
Uuno Aho, vj
Matti Leskinen, vj

1936
Lempi Lehto, pj
Visa Kivi, vpj
Unto Aalto, s
Aune Koski, r
Tyyne Leivo
Kaino Palmen
Elsa Peräläinen
Uuno Aho, vj
Matti Leskinen,vj

1937
Lempi Lehto, pj
Visa Kivi, vpj
Unto Aalto, s
Aune Koski, r
Tyyne Leivo
Elsa Peräläinen
Kaino Palmen, vj
Aune Siimeslahti

1938
Lempi Lehto,pj
Visa Kivi, vpj
Aune Siimeslahti, s
Aune Koski, r
Unto Aalto
Eino Pekkala
Maija Sinisalo
Uuno Aho
Tyyne Leivo-Larsson

1939
Lempi Lehto, pj
Aune Siimeslahti, s

1940
Lempi Lehto, pj
Aune Siimeslahti,s

1941
Lempi Lehto, pj
Helinä Halava, s

1942
Lempi Lehto, pj
Tyyne Leivo-Larsson, vpj
Helinä Halava, s

1943
Tyyne Leivo-Larsson,pj
Lempi Lehto, vpj
Kerttu Salmela, s
Kaija Jokela, r
Uuno Aho
Helinä Halava
Maija Sinisalo
Fanny Sydänmaa
Varajäsenet:
Aili Heikkilä
Kaija Jokela
Aune Koski
Eino Pekkala

1944
Tyyne Leivo-Larsson,pj
Lempi Lehto, vpj
Lahja Simonen, s
Helka Rantanen, r
Aune Koski
Maija Sinisalo
Fanny Sydänmaa
Uuno Aho
Helinä Halava
Varajäsenet:
Aili Heikkilä
Kaino Nevalainen
Terttu Sainio

1945
Tyyne Leivo-Larsson, pj
Lempi Lehto, vpj
Lahja Simonen, s
Helka Rantanen, r
Aune Koski
Maija Sinisalo
Uuno Aho
Helinä Halava
Varajäsenet:
Aili Heikkilä
Kaisa Heinimo
Terttu Sainio

1946
Tyyne Leivo-Larsson, pj
Johan E.Hämäläinen, vpj
Eero Kettunen, s
Helka Rantanen, r
Kaisa Heinimo (Mäkinen)
Elvi Kivi
Anni Korpela
Varajäsenet:
Sirkka Rantanen
Gösta Corander
Sylvi Helaste
Kaino Mäklin
Aili Pirttiluoma
Alice Porsman
Lahja Simonen
Jorma Sippola

1947
Tyyne Leivo-Larsson,pj
Varma K. Turunen, vpj
Laila Laakkonen, s
Kaisa Mäkinen, r
Gösta Corander
Juho Hämäläinen
Lempi Lehto
Varajäsenet:
Saima Hukkila
Laura Loihuranta
Aili Pirttiluoma
Signe Selin
Kerttu Vallin

1948
Lempi Lehto, pj
Tyyne Leivo-Larsson, vpj
Gösta Corander, s
Kaisa Mäkinen, r
Juho Hämäläinen
Anni Ikonen
Åke Sjölund
Varajäsenet:
B.E. Klefström
Bertta Nieminen
Aili Pirttiluoma
Jorma Sippola
Kerttu Vallin

1949
Lempi Lehto, pj
Åke Sjölund, vpj
Gösta Corander, s
Kaisa Mäkinen, r
Anni Ikonen
Aili Pirttiluoma
Varajäsenet:
Sylvi Pääkkö
Kaija Jokela
B.E.Klefström
Kertti Lempiäinen
Bertta Nieminen
Onerva Tainio

1950
Helvi Halme, pj
Lempi Lehto, vpj
Taina Hänninen, s
Kaisa Mäkinen, r
Helmi Karvonen
Ebba Keskinen
Varajäsenet:
Auma Lähteinen
Kerttu Lempiäinen
Olavi Saarinen
Elvi Siivonen
Bertta Nieminen
Birger Klefström

1951
Lempi Lehto, pj
Aili Puukko, vpj
Ebba Keskinen, s
Kaisa Mäkinen, r
Taina Hänninen
Uuno Laurikainen
Kerttu Lempiäinen
Bertta Nieminen
Irene Remes
Varajäsenet:
Elvi Siivonen
Majlis Arpikari
Lyydia Linden
Kalevi Nieminen
Aili Salminen
Lasse Vuorio

1952
Lempi Lehto, pj
Aili Puukko, vpj
Ebba Keskinen, s
Kaisa Mäkinen, r
Taina Kangas
Bertta Latvala
Kerttu Lempiäinen
Lydia Lindén
Irene Remes
Varajäsenet:
Helinä Halava
Olavi Miettinen
Kerttu Muhonen
Veera Noremo
Olavi Saarinen
Aili Salminen
Lahja Simonen

1953
Lempi Lehto, pj
Siiri Ruusuvuori,vpj
Aune Siimeslahti, s
Kaisa Mäkinen, r
Ebba Keskinen
Uuno Laurikainen
Kerttu Lempiäinen-Kitunen
Lydia Lindén
Lahja Simonen
Varajäsenet:
Pirjo Elo
Irene Koski
Irja Leskinen
Olavi Miettinen
Annikki Niemi
Veera Noremo

1954
Aune Siimeslahti, pj
Lempi Lehto, vpj
Ebba Keskinen, s
Kaisa Mäkinen, r
Kerttu Kitunen
Irja Leskinen
Aili Puukko
Siiri Ruusuvuori
Lahja Simonen (Helin)
Varajäsenet:
Salli Hantunen
Aini Jalonen
Saima Junttila
Anita Kansanen
Lydia Lindén
Veera Noremo
Reino Saisio

1955
Aune Siimeslahti, pj
Salli Hantunen, vpj
Ebba Keskinen, s
Kaisa Mäkinen, r
Saima Junttila
Irja Leskinen
Veera Noremo
Aili Puukko
Liisa Rautakorpi
Varajäsenet:
Siiri Ruusuvuori
Reino Saisio
Elma Walden
Annikki Vuorinen

1956
Aune Siimeslahti, pj
Salli Hantunen, vpj
Kerttu Muhonen, s
Kaisa Mäkinen, r
Oili Kerola
Lempi Lehto
Irja Leskinen
Veera Noremo
Reino Saisio
Varajäsenet:
Elma Walden
Aili Ailio
Eila Enberg
Meri Engblom
Liisa Laaja
Siiri Ruusuvuori (Anteroinen)
Annikki Vuorinen

1957
Aune Siimeslahti, pj
Salli Hantunen, vpj
Kerttu Muhonen, s
Kaisa Mäkinen, r
Eva Ahonen
Elma Wallden
Eila Enberg
Siiri Anteroinen
Oili Kerola
Varajäsenet:
Liisa Laaja
Lempi Lehto
Irja Leskinen
Veera Noremo
Reino Saisio
Annikki Vuorinen

1958
Aune Siimeslahti, pj
Salli Hantunen, vpj
Kerttu Muhonen, s
Jenny Pirinen, r
Lempi Lehto
Irja Leskinen
Veera Noremo
Reino Saisio
Elma Wallden
Varajäsenet:
Aili Ailio
Siiri Anteroinen
Eva Ahonen
Eila Enberg
Ragnhild Karvosenoja
Liisa Laaja
Martta Tapper

1959
Aune Siimeslahti, pj
Salli Hantunen, vpj
Kerttu Muhonen, s
Jenny Pirinen, r
Lempi Lehto
Irja Leskinen
Veera Noremo
Elsa Tamminen
Elma Wallden
Varajäsenet:
Aili Ailio
Siiri Anteroinen
Ragnhild Karvosenoja
Liisa Laaja
Reino Saisio
Martta Tapper

1960
Aune Siimeslahti, pj
Salli Hantunen, vpj
Kerttu Muhonen, s
Jenny Pirinen, r
Lempi Lehto
Irja Leskinen
Veera Noremo
Elsa Tamminen
Elma Wallden
Varajäsenet:
Aili Ailio
Siiri Anteroinen
Ragnhild Karvosenoja
Eila Kämäräinen
Liisa Laaja
Reino Saisio
Martta Tapper

1961
Salli Hantunen, pj
Kirsti Vanhanen, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Liisa Laaja
Lahja Larismaa
Irja Leskinen
Vilho Piippo
Reino Saisio
Varajäsenet:
Martti Hyyryläinen
Kerttu Kitunen
Eva Kymensalo
Lea Mod
Liisa Söderholm
Irene Vähätalo

1962
Juhani Hietanen, pj
Salli Hantunen, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Eila Laitila
Liisa Laaja
Irja Leskinen
Vilho Piippo
Reino Saisio
Kirsti Vanhanen
Varajäsenet:
Margit Heikura
Martti Hyyryläinen
Eva Kymensalo
Lea Mod
Liisa Söderholm
Meeri Ylönen

1963
Juhani Hietanen, pj
Salli Hantunen, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Liisa Laaja
Eila Laitila
Irja Leskinen
Vilho Piippo
Reino Saisio
Kirsti Vanhanen
Varajäsenet:
Martti Hyyryläinen
Kerttu Kitunen
Eva Kymensalo
Lea Mod
Liisa Söderholm
Meeri Ylönen

1964
Salli Hantunen, pj
Reino Saisio, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Martti Hyyryläinen
Liisa Laaja
Irja Leskinen
Vilho Piippo
Maila Ylivuori
Varajäsenet:
Sylvi Huotari
Mirjam Koski
Lea Mod
Laila Parkkinen
Zenia Parras
Liisa Söderholm
Tuija Valli

1965
Salli Hantunen, pj
Raino Saisio, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Martti Hyyryläinen
Liisa Laaja
Irja Leskinen
Vilho Piippo
Maila Ylivuori
Varajäsenet:
Sylvi Huotari
Mirjam Koski
Lea Mod
Laila Parkkinen
Liisa Söderholm
Tuija Valli
Osmo Ylänne

1966
Salli Hantunen, pj
Reino Saisio, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Martti Hyyryläinen
Liisa Laaja
Irja Leskinen
Veera Noremo
Liisa Söderholm
Varajäsenet:
Liisa Aura
Sylvi Huotari
Mirjam Koski
Lea Mod
Laila Parkkinen
Vilho Piippo
Osmo Ylänne

1967
Salli Hantunen, pj
Reino Saisio, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Martti Hyyryläinen
Liisa Laaja
Irja Leskinen
Veera Noremo
Liisa Söderholm
Varajäsenet:
Liisa Aura
Sylvi Huotari
Mirjam Koski
Helena Kaspio
Lea Mod
Toini Mustikka

1968
Salli Hantunen, pj
Reino Saisio, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Martti Hyyryläinen
Liisa Laaja
Irja Leskinen
Veera Noremo
Liisa Söderholm
Varajäsenet:
Liisa Aura
Katariina Andersson
Helena Kaspio
Mirjam Koski
Lea Mod
Laila Parkkinen

1969
Salli Hantunen, pj
Reino Saisio, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Liisa Laaja
Irja Leskinen
Veera Noremo
Laila Parkkinen
Liisa Söderholm
Irene Vähätalo
Varajäsenet:
Katariina Andersson
Sylvi Huotari
Martti Hyyryläinen
Helena Kaspio
Saara Suutari
Marjatta Tuomikoski

1970
Salli Hantunen, pj
Reino Saisio, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Martti Hyyryläinen
Liisa Laaja
Veera Noremo
Laila Parkkinen
Liisa Söderholm
Irene Vähätalo
Varajäsenet:
Katariina Andersson
Sylvi Huotari
Sirpa Ilola
Helena Kaspio
Kaija Rantala
Saara Suutari
Marjatta Tuomikoski

1971
Salli Hantunen, pj
Reino Saisio, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Sirpa Ilola
Liisa Laaja
Pirkko Laiho
Liisa Pennanen
Marja-Leena Seppälä
Mauri Särkkä
Varajäsenet:
Helena Kaspio
Anita Kevätsalo
Maj-Britt Karppinen
Lahja Lindgren
Laila Parkkinen
Maija-Leena Paukkunen
Hannu Rajala

1972
Salli Hantunen, pj
Väinö Pietikäinen, vpj
Eila Kämäräinen, s
Jenny Pirinen, r
Arja Hyvönen
Sirpa Ilola
Liisa Laaja
Lahja Lindgren
Minna Rinki
Reino Saisio
Marja-Leena Seppälä
Helena Kaspio
Anita Kevätsalo
Eija Kuutti
Seija Niemi
Laila Parkkinen
Hannu Rajala

1973
Anita Kevätsalo, pj
Reino Saisio, vpj
Eila Kämäräinen, s
Martti Hyyryläinen, r
Liisa Aura
Liisa Laaja
Raija Martikainen
Laila Parkkinen
Anna-Liisa Pennanen
Varajäsenet:
Marja-Liisa Seppälä
Riitta Granskog
Elina Hytönen
Reijo Kairimo
Hilkka-Liisa Karppinen
Hannu Rajala
Marjatta Tuomainen

1974
Anita Kevätsalo, pj
Liisa Laaja, vpj
Lea Hietanen, s
Martti Hyyryläinen, r
Liisa Aura
Eila Kämäräinen
Laila Parkkinen
Minna Rinki
Reino Saisio
Varajäsenet:
Maija Taskinen
Sirpa Ilola
Helena Kaspio
Taina Hellstedt
Eila Kämäräinen
Maija-Liisa Mäkelä
Seija Niemi
Lea Saatola

1975
Anita Kevätsalo, pj
Liisa Laaja, vpj
Lea Hietanen, s
Martti Hyyryläinen, r
Tuula Huovinen
Sirpa Ilola
Laila Parkkinen
Minna Rinki
Marjut Vainio
Varajäsenet:
Ritva Klasila
Anita Kostamo
Marja Myllyniemi
Maija-Liisa Mäkelä
Taina Mäenpää
Eine Pietilä
Lea Saatola

1976
Tarja Halonen, pj
Laila Parkkinen, vpj
Marja Myllyniemi, s
Kaija Vaartama, r
Lea Hietanen
Tuula Huovinen
Sirpa Ilola
Anita Kevätsalo
Liisa Laaja
Marjut Vainio
Varajäsenet:
Sirpa-Liisa Blomqvist
Anna-Liisa Hurri
Anita Kostamo
Eva-Kaisa Laakkonen
Taina Mäenpää
Lea Saatola
Ritva Virtanen

1977
Raija Pitkänen, pj
Marjut Vainio, vpj
Lea Hietanen, s
Anitra Lundgren, r
Raija Halttunen
Sirpa Ilola
Jarmo Järvinen
Marja Myllyniemi
Laila Parkkinen
Pirjo Savuoja
Varajäsenet:
Sirpa-Liisa Blomqvist
Helena Haaranen
Anita Kevätsalo
Anita Kostamo
Liisa Laaja
Eva-Kaisa Laakkonen

1978
Tarja Halonen, pj
Raija Pitkänen, vpj
Marja Myllyniemi, s
Kaija Vaartama, r
Raija Halttunen
Lea Hietanen
Anita Kevätsalo
Leena Kotti
Laila Parkkinen
Marjut Vainio
Varajäsenet:
Arja Antikainen
Sirpa-Liisa Blomqvist
Helena Haaranen
Liisa Laaja
Pirjo Savuoja
Mailis Svahn
Tuula Wahlström

1979
Lea Hietanen, pj
Raija Pitkänen, vpj
Kaija Rantala, s
Helena Haaranen, r
Raija Halttunen
Anita Kevätsalo
Leena Kotti
Liisa Laaja
Vuokko Ryytty
Kaisa Sember
Varajäsenet:
Sirpa-Liisa Blomqvist
Anne Funck
Pirjo Kortealho
Helga Niemi
Seija Savuoja
Mailis Svahn
Kaija Tuominen

1980
Lea Hietanen, pj
Raija Pitkänen, vpj
Pirjo Kortealho, s
Helena Haaranen, r
Raija Halttunen
Anita Kevätsalo
Liisa Laaja
Vuokko Ryytty
Kaisa Sember
Varajäsenet:
Teija Asara
Sirpa-Liisa Blomqvist
Mailis Jääskeläinen
Maj-Britt Karppinen
Helga Niemi
Soile Parkkinen
Kaija Vaartama

1981
Lea Hietanen, pj
Marita Honkonen, vpj
Soile Parkkinen, s
Helena Haaranen, r
Raija Halttunen
Pirkko Boltar
Sirpa Ilola
Liisa Laaja
Anita Kevätsalo
Kaisa Sember
Varajäsenet:
Leila Ahonen
Sirpa-Liisa Blomqvist
Merja Koivisto
Hannele Nygård
Ritva Peiponen
Kaija Vaartama
Maj-Britt Wallenius

1982
Lea Hietanen, pj
Marita Sillfors, vpj
Soile Parkkinen, s
Helena Haaranen, r
Sirpa-Liisa Blomqvist
Raija Halttunen
Sirpa Ilola
Marja-Leena Jylhä
Anita Kevätsalo
Liisa Laaja
Varajäsenet:
Pirkko Boltar
Merja Koivisto
Sirkka Korhonen
Anneli Lahtinen
Hannele Nygård
Ritva Peiponen
Maj-Britt Wallenius

1983
Paula Kivivuori-Meri, pj
Sirpa Ilola, vpj
Soile Parkkinen, s
Helena Haaranen, r
Sirpa-Liisa Blomqvist
Anita Kevätsalo
Merja Koivisto
Liisa Laaja
Anneli Lahtinen
Maj-Britt Wallenius
Varajäsenet:
Pirkko Boltar
Marja-Liisa Jylhä
Mailis Jääskeläinen
Anneli Kelovesi-Virtanen
Merja Lepistö
Ritva Peiponen
Vuokko Ryytty

1984
Paula Kivivuori-Meri, pj
Sirkka Korhonen, vpj
Soile Parkkinen, s
Helena Haaranen, r
Sirpa-Liisa Blomqvist
Anita Haataja
Merja Koivisto
Vuokko Ryytty
Ann Selin
Maj-Britt Wallenius
Varajäsenet:
Lydmila Kaltala
Leena Karppinen
Tarja Kaukovaara
Anneli Kelovesi-Virtanen
Pirkko Nikula
Marita Potila
Helvi Teppo

1985
Paula Kivivuori-Meri, pj
Sirkka Korhonen, vpj
Soile Parkkinen, s
Helena Haaranen, r
Ulla Hämäläinen
Helen Katajisto
Leena Karppinen
Vuokko Ryytty
Ann Selin
Maj-Britt Wallenius
Varajäsenet:
Marjatta Asplund
Lydmila Kaltala
Tarja Kaukovaara
Anja Pursiainen
Leena Ritola
Ritva-Liisa Tuominen
Pirjo Vainio

1986
Paula Kivivuori-Meri, pj (SAK)
Sirkka Korhonen, vpj (Puutyöväen Liitto)
Kaija Liikaoja, s (Rautatieläisten Liitto)
Else Vanhanen, r (SAK)
Irma Dahlbacka (Liiketyöntekijäin Liitto)
Leena Karppinen (VTVL)
Helen Katajisto (Metallityöväen Liitto)
Soile Parkkinen (SEL)
Anja Pursiainen (Paperiliitto)
Maj-Britt Wallenius (Metallityöväen Liitto)
Varajäsenet:
Ritva From (Rautatieläisten Liitto)
Kirsi Handolin (KU)
Lydmila Kaltala (Rakennustyöläisten Liitto)
Marja-Liisa Mehta (Veturimiesten liitto)
Helvi Teppo (SAK)
Ritva-Liisa Tuominen (Puutyöväen Liitto)
Leila Vikman (SKP)

Muutama selityksen sana on varmasti paikallaan. Pintapuolinenkin tutustuminen Liikeliiton osasto 44:n laajaan arkistomateriaaliin kertoo, että Helsingin Konttoristien ammattiosasto on mitä kiintoisin tutkimuskohde. Luonteeltaan osasto on aivan erikoislaatuinen suomalaisessa ammattiyhdistysliikkeessä.